RAPORT

Dzieci Cudzoziemskie w Pieczy Zastępczej w Polsce

unicef

dla każdego dziecka

Spis treści

Streszczenie i kluczowe rekomendacje 5
Wykaz skrótów 8
Wprowadzenie 9
Metodologia i ograniczenia danych 10

CZĘŚĆ 01
ANALIZA 15

1. Kontekst prawny i instytucjonalny 16
2. Sytuacja dzieci cudzoziemskich w polskim systemie pieczy zastępczej 19
2.1. Drogi trafiania dzieci cudzoziemskich do polskiego systemu pieczy zastępczej 20
2.2. Dzieci cudzoziemskie w systemie pieczy zastępczej – perspektywa krajowa, regionalna i lokalna 25
2.3. Dzieci z Ukrainy w polskim systemie pieczy zastępczej 39
2.4. Funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej wobec dzieci cudzoziemskich 45
2.4.1. Procedura przekazania dziecka i miejsca docelowe 45
2.4.2. Ograniczenia w ustalaniu wieku dzieci 46
2.4.3. Finansowanie pobytu dzieci cudzoziemskich i wyzwania w praktyce systemowej 48
2.4.4. Ograniczony dostęp do pieczy zastępczej i jego konsekwencje dla dzieci cudzoziemskich 50
2.4.5. Dane administracyjne i wybrane mechanizmy wsparcia dzieci cudzoziemskich 51
2.5. Ścieżki dzieci cudzoziemskich w systemie pieczy zastępczej 53
2.5.1. Przyczyny umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej 53
2.5.2. Czas przebywania dzieci w pieczy zastępczej 56
2.5.3. Opuszczanie pieczy zastępczej przez dzieci 59
2.5.4. Przejście w dorosłość i usamodzielnianie – wyzwania i dobre praktyki 61
2.6. Jakość opieki nad dziećmi cudzoziemskimi w pieczy zastępczej w kontekście wyzwań systemowych 64

CZĘŚĆ 02
KLUCZOWE BARIERY I REKOMENDACJE SYSTEMOWE 67

1. Kluczowe bariery 68
2. Rekomendacje systemowe 71

Etyka i poufność 74
Bibliografia 74
Spis tabel 76
Spis map 76
Spis wykresów 77
Aneks 78
Słownik pojęć i definicji 78
Tabele z danymi uzupełniającymi 79
Najważniejsze informacje zebrane od Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie lub ich odpowiedników w miastach 93
Alfabetyczny spis powiatów, które udzieliły odpowiedzi 93
Wyzwania 94
Postulaty 96
Ankieta dla powiatów 98

Opracowanie raportu zostało zlecone przez Biuro UNICEF ds. Reagowania na Potrzeby Uchodźców w Polsce, a jego autorką jest Joanna Luberadzka-Gruca, Ekspertka ds. Ochrony Dzieci.

Raport przedstawia kompleksową analizę sytuacji dzieci cudzoziemskich w polskim systemie pieczy zastępczej, wskazując na kluczowe wyzwania systemowe oraz potrzebę działań na rzecz wzmocnienia ochrony i opieki nad tą szczególnie wrażliwą grupą dzieci. Raport powstał przy wsparciu Biura UNICEF ds. Reagowania na Potrzeby Uchodźców w Polsce: Oleksandry Churkiny oraz Julii Durskiej, Specjalistek ds. Ochrony Dzieci.

Wszystkie obrazy i zdjęcia w niniejszej publikacji są przeznaczone wyłącznie do celów informacyjnych i ilustracyjnych i mogą być używane tylko dla tego raportu i jego treści. Zdjęcia UNICEF są chronione prawem autorskim i nie mogą być używane do działań promocyjnych jednostki lub organizacji ani w jakimkolwiek kontekście komercyjnym.

Treści i poglądy wyrażone w niniejszej publikacji są punktem widzenia autorki raportu oraz ekspertów zaangażowanych w jego opracowanie i niekoniecznie reprezentują poglądy UNICEF lub darczyńcy. Materiały nie zostały przygotowane na podstawie oficjalnych standardów publikacyjnych UNICEF, w związku z czym UNICEF nie odpowiada za potencjalne błędy.

Przygotowanie niniejszej publikacji było możliwe dzięki wsparciu i finansowaniu Unii Europejskiej.

Finansowane przez
Unię Europejską

Streszczenie i kluczowe rekomendacje

Raport przedstawia pogłębioną analizę sytuacji dzieci cudzoziemskich funkcjonujących w polskim systemie pieczy zastępczej, koncentrując się na ich ścieżkach trafiania do systemu, warunkach opieki, sytuacji prawnej oraz dostępie do wsparcia. Analiza opiera się na danych ilościowych i jakościowych oraz doświadczeniach instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i osób bezpośrednio zaangażowanych w opiekę nad dziećmi.

Dostępne dane wskazują, że dzieci cudzoziemskie funkcjonują równolegle w różnych częściach systemu opieki i ochrony dziecka w Polsce. W 2023 roku systemem pieczy zastępczej objętych było łącznie 1 410 dzieci cudzoziemskich, w tym 932 dzieci z Ukrainy (liczba ta częściowo obejmuje dzieci ewakuowane z ukraińskich instytucjonalnych form pieczy zastępczej). Dane Straży Granicznej wskazują, że w 2024 roku zidentyfikowano 127 dzieci cudzoziemskich bez opieki ujawnionych podczas przekraczania granicy. W 2025 roku 622 dzieci ewakuowanych z ukraińskiej pieczy instytucjonalnej nadal przebywało w ośrodkach zbiorowego zakwaterowania na terenie Polski. Analiza tych danych wskazuje na znaczące zróżnicowanie sytuacji dzieci oraz funkcjonowanie równoległych mechanizmów opieki, nadzoru i wsparcia.

Brak jednolitego systemu rejestracji oraz niespójność danych pomiędzy instytucjami ograniczają możliwość pełnego monitorowania sytuacji dzieci, w tym śledzenia trendów dotyczących obecności dzieci cudzoziemskich w systemie oraz ścieżek trafiania do systemu opieki. Małoletni trafiają do systemu w różnych okolicznościach, w tym poprzez migrację, rozdzielenie z opiekunami, interwencje służb ochrony dziecka lub pozostawienie bez opieki na terytorium Polski.

Analiza regionalna i powiatowa rozmieszczenia dzieci cudzoziemskich objętych pieczą zastępczą w Polsce wskazuje na ich silną koncentrację w największych ośrodkach miejskich oraz wybranych województwach, w szczególności mazowieckim, łódzkim i podlaskim. Pięć największych miast obejmuje około 30% wszystkich dzieci cudzoziemskich objętych pieczą zastępczą. Największą liczbę dzieci odnotowano m.in. w Warszawie, Łodzi, Wrocławiu i Krakowie. Jednocześnie większość powiatów doświadcza jedynie pojedynczych przypadków lub nie odnotowuje obecności dzieci cudzoziemskich, co wskazuje na nierównomierne obciążenie systemu i ograniczoną gotowość części jednostek samorządowych do reagowania na sytuacje wymagające interwencji.

Analiza form opieki wskazuje na znaczącą dominację rozwiązań instytucjonalnych nad rodzinnymi. W 2023 roku 269 dzieci cudzoziemskich przebywało w pieczy instytucjonalnej, podczas gdy 209 w pieczy rodzinnej. Wskaźnik deinstytucjonalizacji dla dzieci cudzoziemskich wynosi około 44%, podczas gdy dla dzieci obywatelstwa polskiego osiąga poziom około 77%, co wskazuje na istotne różnice w dostępie do rodzinnych form opieki. Tendencja ta jest szczególnie widoczna w przypadku dzieci z Ukrainy oraz umieszczanych interwencyjnie.

Pomimo ograniczonej dostępności rodzinnych form pieczy zastępczej, badanie przeprowadzone na potrzeby raportu wskazuje na możliwość szerszego wykorzystania tych form opieki nad dziećmi cudzoziemskimi. Większość respondentów deklarowała gotowość lub warunkową gotowość do przyjmowania dzieci cudzoziemskich, a najczęściej wskazywane bariery dotyczyły kwestii organizacyjnych i prawnych, w szczególności legalizacji pobytu, wsparcia językowego oraz stabilności rozwiązań systemowych, a nie braku otwartości rodzin. Status prawny dzieci cudzoziemskich przebywających w pieczy zastępczej wskazuje na luki systemowe. Aż 29,2% pozostaje bez uregulowanego statusu prawnego, a w przypadku kolejnych 18,4% brakuje dostępnych danych dotyczących ich sytuacji prawnej, co łącznie obejmuje blisko połowę analizowanych przypadków. Jednocześnie jedynie marginalny odsetek dzieci posiada stabilną, długoterminową podstawę pobytową (poniżej 2%). Taka sytuacja prawna stanowi istotną barierę w zapewnieniu dzieciom stabilnych warunków pobytu oraz w planowaniu odpowiednich form wsparcia.

Zidentyfikowane wyzwania wynikają z wielu powiązanych czynników, obejmujących bariery prawne, proceduralne, instytucjonalne oraz społeczne, które wpływają na skuteczność funkcjonowania systemu opieki. Pomimo istnienia odpowiednich ram prawnych, ich praktyczne zastosowanie pozostaje ograniczone, szczególnie w przypadku dzieci nieposiadających dokumentów lub o nieuregulowanym statusie prawnym.

Szczególnym wyzwaniem dla systemu pieczy zastępczej pozostaje wpływ procesów migracyjnych związanych z wojną w Ukrainie. Dane wskazują na wzrost liczby dzieci cudzoziemskich w systemie pieczy zastępczej o około 40% w porównaniu do okresu sprzed pełnoskalowej wojny w Ukrainie. Wzrost liczby dzieci z Ukrainy trafiających do pieczy zastępczej oraz ewakuacja dzieci z ukraińskich instytucji opiekuńczych do Polski zwiększyły obciążenie systemu, szczególnie w dużych miastach i powiatach dysponujących rozwiniętą infrastrukturą wsparcia.

Bariery występują na wszystkich etapach funkcjonowania dziecka w systemie, począwszy od identyfikacji i ustalenia statusu prawnego, przez proces umieszczania w pieczy zastępczej, aż po etap usamodzielnienia (Tabela 1). Na każdym z tych etapów obserwowane są opóźnienia, niejasności proceduralne oraz ograniczenia w dostępie do adekwatnego wsparcia, co prowadzi do braku ciągłości opieki.

W konsekwencji dzieci doświadczają opóźnień w dostępie do opieki, braku stabilności oraz ograniczonego dostępu do edukacji, ochrony zdrowia i wsparcia psychologicznego. W przypadku części młodych osób trudności te utrzymują się również po osiągnięciu pełnoletności, prowadząc do sytuacji niepewności prawnej oraz ograniczonych możliwości usamodzielnienia.

Raport identyfikuje kluczowe obszary wymagające interwencji oraz przedstawia rekomendacje ukierunkowane na wzmocnienie spójności systemu, poprawę koordynacji międzyinstytucjonalnej, rozwój pieczy zastępczej oraz zapewnienie dzieciom adekwatnej ochrony i wsparcia zgodnie z zasadą najlepszego interesu dziecka.

Tabela 1. Bariery systemowe w pieczy zastępczej, ich konsekwencje i rekomendacje

Bariera systemowa	Konsekwencje dla dziecka i systemu	Rekomendacja
Brak spójnego systemu rejestracji i ewidencji	Trudności w identyfikacji dziecka i jego statusu; opóźnienia w kierowaniu do opieki; brak możliwości monitorowania sytuacji dziecka	Utworzenie centralnego systemu rejestracji dzieci cudzoziemskich bez opieki
Niedobór miejsc w pieczy zastępczej	Wydłużony czas oczekiwania na umieszczenie; przebywanie w rozwiązaniach tymczasowych; częste zmiany miejsca pobytu	Zwiększenie liczby miejsc w pieczy oraz rozwój pieczy rodzinnej
Długotrwałe procedury administracyjne i sądowe	Opóźniony dostęp do opieki i usług; przedłużający się brak stabilności prawnej; trudności w reprezentacji dziecka	Ujednolicenie i uproszczenie procedur oraz zapewnienie szybkiej reprezentacji prawnej
Nieuregulowany status prawny dzieci	Ograniczony dostęp do usług (edukacja, zdrowie); „życie w zawieszeniu"; brak możliwości usamodzielnienia	Zapewnienie systemowej reprezentacji prawnej oraz wsparcia w legalizacji pobytu
Brak przygotowania kadry i systemu	Niewystarczające wsparcie dla dzieci z traumą i doświadczeniem migracyjnym; trudności w integracji	Rozwój szkoleń dla kadry oraz rodzin zastępczych
Ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego	Niezaspokojone potrzeby psychologiczne, edukacyjne i społeczne	Rozwój usług wsparcia (psychologicznego, edukacyjnego, tłumaczeniowego)
Niewystarczająca koordynacja międzyinstytucjonalna	Opóźnienia w działaniach; problemy z finansowaniem; niespójność decyzji	Wzmocnienie mechanizmów koordynacji między instytucjami
Brak narzędzi oceny jakości opieki	Brak możliwości oceny i porównania jakości opieki; ograniczona poprawa systemu	Wprowadzenie wskaźników i systemu monitorowania jakości

Wykaz skrótów

D_UKR	dziecko z Ukrainy przebywające w pieczy zastępczej
KG_SG	Komenda Główna Straży Granicznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
NGO	pracownik/pracowniczka organizacji pozarządowej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
ORPZ	Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
POW	placówka opiekuńczo-wychowawcza
RZ	rodzic zastępczy
RZ_UKR	rodzina zastępcza narodowości ukraińskiej
SOC	Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców
UW	Urząd Wojewódzki
XXO_SG	oddział Straży Granicznej
Z_D	Afgańczyk, który wyruszył do Europy jako 12-latek i dotarł do Polski w wieku 15 lat
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Wprowadzenie

Polski system ochrony dziecka, którego integralną część stanowi system pieczy zastępczej, opiera się na zasadzie zapewnienia każdemu dziecku ochrony oraz warunków sprzyjających prawidłowemu rozwojowi. Zasada ta wynika zarówno z przepisów krajowych, jak i z międzynarodowych zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności Konwencji o prawach dziecka, zgodnie z którą we wszystkich działaniach dotyczących dzieci nadrzędne znaczenie powinien mieć ich najlepszy interes.

W ostatnich latach Polska stała się jednym z głównych państw przyjmujących dzieci cudzoziemskie wymagające ochrony. Oprócz dzieci przybyłych z Ukrainy w związku z wybuchem pełnoskalowej wojny do polskiego systemu ochrony trafiają również dzieci pochodzące z różnych regionów świata, które znalazły się w Polsce w wyniku migracji, konfliktów zbrojnych, prześladowań lub innych kryzysów humanitarnych. Część z nich przybywa bez opieki osób dorosłych, część zostaje rozdzielona z rodzinami w trakcie migracji, a inne trafiają do systemu pieczy zastępczej już po okresie pobytu na terytorium Polski wskutek interwencji służb odpowiedzialnych za ochronę dziecka.

Raport został opracowany na zlecenie UNICEF w odpowiedzi na potrzebę pogłębienia wiedzy na temat sytuacji dzieci cudzoziemskich funkcjonujących w polskim systemie pieczy zastępczej oraz identyfikacji wyzwań wymagających dalszych działań na poziomie systemowym.

Rosnąca różnorodność sytuacji prawnych, doświadczeń migracyjnych oraz potrzeb dzieci cudzoziemskich stawia przed systemem pieczy zastępczej nowe wyzwania organizacyjne, prawne i instytucjonalne. Zapewnienie odpowiedniej opieki wymaga współpracy wielu instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziecka, kwestie migracyjne, wymiar sprawiedliwości, edukację, ochronę zdrowia oraz pomoc społeczną. Jednocześnie ograniczona dostępność spójnych danych oraz brak jednolitych mechanizmów monitorowania sytuacji dzieci cudzoziemskich utrudniają ocenę skali zjawiska oraz planowanie odpowiednich działań systemowych.

Niniejszy raport przedstawia możliwie pełny obraz sytuacji dzieci cudzoziemskich funkcjonujących w polskim systemie pieczy zastępczej oraz sposobu funkcjonowania systemu wobec tej grupy dzieci. Analiza obejmuje uwarunkowania prawne i instytucjonalne, ścieżki trafiania dzieci do systemu, ich sytuację prawną, dostęp do różnych form opieki, jakość świadczonego wsparcia oraz najważniejsze wyzwania występujące na kolejnych etapach funkcjonowania dziecka w systemie. Szczególną uwagę poświęcono dzieciom z Ukrainy, przy jednoczesnym uwzględnieniu doświadczeń małoletnich pochodzących z innych państw.

Rezultatem analizy jest identyfikacja najważniejszych wyzwań systemowych oraz sformułowanie rekomendacji, które mogą przyczynić się do dalszego rozwoju polskiego systemu pieczy zastępczej oraz zapewnienia wszystkim dzieciom cudzoziemskim ochrony, opieki i wsparcia zgodnych z zasadą najlepszego interesu dziecka.

Metodologia i ograniczenia danych

Analiza została oparta na danych ilościowych i jakościowych pozyskanych z wielu źródeł. W pierwszym etapie przeprowadzono analizę dostępnych danych statystycznych oraz źródeł administracyjnych, w tym danych przekazanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie oraz inne instytucje publiczne.

Dane ilościowe zostały uzupełnione materiałem jakościowym pochodzącym z wywiadów indywidualnych oraz dyskusji grupowych, co pozwoliło na pogłębienie oraz weryfikację zidentyfikowanych problemów i trendów. Badanie obejmowało konsultacje z przedstawicielami sześciu kluczowych grup interesariuszy funkcjonujących na poziomie krajowym i lokalnym, w tym:

- instytucji administracji rządowej,
- jednostek samorządu terytorialnego, w szczególności PCPR-ów,
- organów wymiaru sprawiedliwości,
- Straży Granicznej,
- organizacji pozarządowych,
- osób bezpośrednio zaangażowanych w opiekę nad dziećmi.

W raporcie wykorzystano również cytaty pochodzące z przeprowadzonych wywiadów i dyskusji grupowych. Ze względu na ograniczoną dostępność spójnych danych statystycznych w analizowanym obszarze materiał jakościowy stanowi istotne źródło informacji, pozwalające na identyfikację powtarzających się problemów oraz odzwierciedlenie doświadczeń i perspektyw uczestników systemu. Uwzględniono również perspektywę dzieci oraz młodych osób, które przeszły przez system pieczy zastępczej. Zastosowano podejście mieszane, łączące analizę danych ilościowych i jakościowych.

Należy podkreślić, że dostępność i jakość danych stanowią istotne ograniczenie badania. Brak jednolitego systemu rejestracji oraz rozproszenie danych pomiędzy instytucjami wpływają na ich spójność i porównywalność. Dodatkowym ograniczeniem jest funkcjonowanie dzieci w różnych uwarunkowaniach prawnych, co utrudnia analizę danych oraz ich interpretację.

W trakcie analizy zidentyfikowano następujące ograniczenia:

- brak jednolitego systemu rejestracji i monitorowania sytuacji dzieci cudzoziemskich bez opieki,
- niespójność i nieporównywalność danych między instytucjami i poziomami administracji,
- trudności w wyodrębnieniu danych dotyczących dzieci objętych różnymi regulacjami prawnymi i odmiennymi procedurami administracyjnymi; możliwe zniekształcenie obrazu sytuacji w wyniku uwzględniania dzieci objętych szczególnymi regulacjami.

Pomimo tych ograniczeń analiza pozwala na identyfikację głównych trendów oraz systemowych wyzwań w obszarze opieki nad dziećmi cudzoziemskimi bez opiekunów w Polsce.

Opis metodologii badania

Przyjazd do Polski dzieci cudzoziemskich powoduje konieczność dostrzeżenia ich liczby i potrzeb, zarówno tych, które znalazły się w Polsce bez opieki, jak i tych, w przypadku których polski sąd zaingerował we władzę rodzicielską ich opiekunów przebywających w Polsce.

Raport uwzględnia sytuacje wszystkich dzieci cudzoziemskich przebywających w Polsce, niezależnie od ich narodowości i tego, w jaki sposób, regularny czy nieregularny, znalazły się w kraju. Dzieci te, pozbawione opieki odpowiedzialnej za nie osoby dorosłej, zgodnie z Art. 72 Konstytucji RP mają prawo do opieki i pomocy władz publicznych.

Celem badania było uzyskanie możliwie pełnego, przekrojowego i rzetelnego obrazu sytuacji dzieci cudzoziemskich bez opieki w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem procedur administracyjnych, systemu pieczy zastępczej, skali zjawiska oraz regionalnych i instytucjonalnych różnic w praktykach. Istotne też było wskazanie obszarów wymagających pilnej interwencji oraz rekomendacji rozwiązań, które mogą przyczynić się do poprawy ich sytuacji.

Niniejsza analiza powstała dzięki zaangażowaniu powiatów: instytucji i osób, które odpowiedziały na prośbę o wypełnienie ankiety i wzięły udział w wywiadach jakościowych, ministerstw, Straży Granicznej, urzędów, rodziców zastępczych i samych dzieci (małoletnich oraz tych, które w czasie pobytu w Polsce ukończyły 18 rok życia). Opracowanie obejmuje zarówno dane ilościowe, jak i jakościowe, dotyczące rodzajów pieczy zastępczej oraz miejsc, w których dzieci są umieszczane, a także charakterystykę i specyfikę ich sytuacji. Dane nie zawsze są spójne, jeśli chodzi o okres, którego dotyczą, co wynika z braku systematycznego zbierania i analizowania danych, a także braku jednego narzędzia lub systemu umożliwiającego bieżące śledzenie sytuacji i losów wszystkich dzieci. Zestawienie pozwala jednak na ocenę skali zjawiska, a także na identyfikację głównych wyzwań i potrzeb systemu opieki nad dziećmi cudzoziemskimi w Polsce, które zostały zebrane w rekomendacjach.

Strategia zbierania danych

a) Wnioski o dostęp do informacji publicznej zostały skierowane do:

- Ministerstwa Sprawiedliwości,
- Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- wszystkich oddziałów Straży Granicznej,
- Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- Urzędów Wojewódzkich.

Wnioski te miały na celu uzyskanie:

- danych statystycznych dotyczących liczby dzieci cudzoziemskich bez opieki,
- informacji o procedurach postępowania,
- danych o miejscach pobytu, statusie prawnym, przebiegu postępowań oraz wsparciu udzielanym dzieciom i ich rodzinom,
- danych o liczbie postępowań sądowych, decyzji administracyjnych i przypadkach przekazania dzieci do pieczy zastępczej,
- danych o opuszczeniu pieczy zastępczej.

b) Ankieta skierowana do wszystkich powiatów w Polsce[1]

- Kwestionariusz ankietowy był wysyłany do wszystkich PCPR-ów / MOPR-ów, MOPS-ów lub centrów usług społecznych[2], które są jednostkami odpowiedzialnymi za pieczę zastępczą.
- Ankieta zawierała pytania zamknięte i otwarte, dotyczące m.in. liczby dzieci cudzoziemskich bez opieki, ich wieku, płci, kraju pochodzenia, formy pieczy, długości pobytu, przypadków usamodzielnienia, specyfiki wsparcia, problemów i barier.

c) Dodatkowe narzędzia badawcze

- Wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji prowadzących pieczę zastępczą, pracownikami powiatowych centrów pomocy rodzinie, placówek opiekuńczo-wychowawczych, organizacji pozarządowych, rodzicami zastępczymi oraz z samymi dziećmi.

Proces zbierania i weryfikacji danych:

- Stworzenie pełnej bazy adresowej instytucji zobowiązanych do udzielenia informacji (ministerstwa, oddziały Straży Granicznej, powiaty).
- Redakcja i wysyłka wniosków/ankiet – każdy wniosek i ankieta zawierały precyzyjne określenie zakresu danych i formy przekazania; termin odpowiedzi na wnioski o dostęp do informacji publicznej wskazują przepisy ustawy o dostępie do informacji publicznej z dnia 6 września 2001 r. (Dz.U. Nr 112, poz. 1198).
- Monitoring odpowiedzi – kontrola terminowości i kompletności odpowiedzi; w razie potrzeby ponaglenia lub doprecyzowanie zapytań.
- Dane z różnych źródeł były analizowane, aby opracować całościowy obraz sytuacji dzieci cudzoziemskich bez opieki.

Przed wysyłką do wszystkich powiatów ankieta została przetestowana w kilku powiatowych centrach pomocy rodzinie, by sprawdzić zrozumiałość pytań i czas wypełnienia.

Uzyskane odpowiedzi

a) Wnioski o dostęp do informacji publicznej:

- Ministerstwo Sprawiedliwości: jak wynika z przesłanej odpowiedzi, gromadzi dane statystyczne kwartalnie w ograniczonym zakresie, bazując na informacjach nadesłanych przez prezesów sądów apelacyjnych w zakresie postępowań o ustanowienie opiekuna tymczasowego oraz o umieszczenie w pieczy zastępczej w związku z ustawą z dnia 12 marca 2022 roku o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym; jednak nie zbiera danych o liczbie dzieci z Ukrainy przebywających w Polsce, dla których ustanowiono opiekuna tymczasowego w podziale na wiek oraz wśród gromadzonych danych dotyczących umieszczenia małoletniego w rodzinie zastępczej nie różnicuje narodowości; nie gromadzi danych dotyczących obywatelstwa osób tworzących rodzinę zastępczą, a także przyczyn wydania przez sąd orzeczeń umieszczających dzieci w pieczy zastępczej.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji: nie dysponowało danymi zgodnymi z zakresem raportu.
- Straż Graniczna: zarówno Komenda Główna Straży Granicznej, jak i wszystkie oddziały udzieliły obszernych i wyczerpujących odpowiedzi na przesłane wnioski, z których dane zostały przedstawione w niniejszym raporcie.

1 Pełna treść pytań z ankiety znajduje się na końcu raportu w części „Aneks" Ankieta dla powiatów.
2 Dalej w treści raportu występujące jako powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) lub organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej (ORPZ)

- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: zbiera dane i w ramach przesłanego wniosku udzieliło wyczerpujących informacji zarówno dotyczących dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej, jak i podopiecznych z ukraińskiej pieczy instytucjonalnej w ośrodkach zbiorowego zakwaterowania.
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych: udostępnił dane dotyczące świadczenia wychowawczego na dzieci z obywatelstwem ukraińskim i dzieci innych narodowości wypłaconych opiekunom tymczasowym, osobie sprawującej pieczę nad dzieckiem (rodzic zastępczy, osoba prowadząca rodzinny dom dziecka); nie dysponuje jednak danymi w podziale na rodzaj placówki instytucjonalnej, którą reprezentuje dyrektor otrzymujący świadczenie wychowawcze, a także informacją, czy o świadczenie 800+ wystąpiła rodzina zastępcza ustanowiona na terenie Ukrainy (nie jest rodziną zastępczą według prawa polskiego), przybyła do Polski po 24 lutego 2022.
- Urzędy Wojewódzkie: większość z nich udostępniła informacje na temat małoletnich cudzoziemców przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania w podziale na wiek dzieci, jednak niektóre urzędy udzieliły odpowiedzi, że nie posiadają takich danych (śląski, lubuski, podlaski, małopolski, lubelski).

b) Ankieta skierowana do wszystkich powiatów w Polsce

Z ogólnej liczby 380 powiatów, 283 wypełniły ankietę3 (74,5%). Ankieta była wypełniana między 1 kwietnia a 2 września 2025 roku. Część powiatów nie wypełniła ankiety, co stwarza możliwość, że realna skala zjawiska dzieci cudzoziemskich bez opieki może być nieco wyższa. Zdarzało się, że zebrane odpowiedzi wskazywały mylenie danych, np. opiekuna tymczasowego z opiekunem prawnym czy dzieci narodowości ukraińskiej powierzonych do pieczy instytucjonalnej z dziećmi ewakuowanymi grupowo z Ukrainy. Powiaty dzieliły się wyczerpującymi odpowiedziami na pytania otwarte, np. „Jakie wyzwania dostrzegają Państwo w sytuacji przyjęcia dziecka cudzoziemskiego do pieczy zastępczej?" czy „Co mogłoby Państwu pomóc w lepszym przygotowaniu do przyjęcia dziecka cudzoziemskiego do pieczy zastępczej?".

c) Dodatkowe narzędzia badawcze

- Zostały przeprowadzone wywiady indywidualne 5 osobami oraz wywiady grupowe i grupy fokusowe z 20 osobami, w tym:
  - 9 pracowników PCPR-ów w powiatach ziemskich i w miastach. Wśród rozmówców były osoby zajmujące się umieszczaniem dzieci w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej, instytucjonalnym wsparciem dziecka i rodziny, wsparciem cudzoziemców i prowadzeniem bazy małoletnich bez opieki, pozyskiwaniem i wspieraniem cudzoziemskich rodzin zastępczych, pedagog, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej i dyrektor organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.
  - 2 osoby z placówek opiekuńczo-wychowawczych z województwa mazowieckiego, w których przebywają dzieci cudzoziemskie,
  - przedstawiciele 3 organizacji pozarządowych z województwa mazowieckiego i podlaskiego, z których 2 działają na terenie całej Polski, a 1 prowadzi różne formy wsparcia dzieci cudzoziemskich, w tym obejmuje je opieką w ramach placówki opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci polskich i cudzoziemskich.
  - psycholog pracujący z dziećmi narodowości ukraińskiej przebywającymi w pieczy zastępczej oraz grupach ewakuowanych,

3 Spis powiatów, które udzieliły odpowiedzi znajduje się w części „Aneksy" Alfabetyczny spis powiatów.

  - rodzice zastępczy z województwa lubelskiego, mazowieckiego i pomorskiego: to osoby prowadzące rodzinny dom dziecka dla dzieci narodowości polskiej oraz ukraińskiej (12 dzieci), rodzinny dom dziecka dla dzieci różnych narodowości (8 dzieci), w tym z niepełnosprawnością i 2 rodziny zastępcze niezawodowe dla dzieci cudzoziemskich.
  - same dzieci: 20-letni uchodźca z Azji, który 3 lata przebywał w Polsce w rodzinnej pieczy zastępczej, troje nastoletnich dzieci z Ukrainy przebywających pod opieką opiekunów tymczasowych lub w rodzinnej pieczy zastępczej (jeden 18-letni uchodźca z Afryki odmówił udzielenia wywiadu argumentując to faktem, że nie chce po raz kolejny przechodzić przez bardzo trudne dla niego doświadczenia).
  - 2 pracowników infolinii dla osób z Ukrainy.
- Przeprowadzono sondaż skierowany do rodziców zastępczych dotyczący ich gotowości do opieki nad dzieckiem cudzoziemskim, w którym wzięło udział 54 rodziców zastępczych, spośród których 10 osób było rodzicami niezawodowymi, a pozostałe zawodowymi (nie były zbierane dane o powiatach, na terenie których sprawują opiekę). Miał on charakter eksploracyjny.

Analiza i opracowanie danych

- Dane ilościowe są agregowane i analizowane statystycznie (podział na województwa, powiaty, instytucje, kategorie wiekowe, status prawny).
- Dane jakościowe (wypowiedzi, opisy przypadków) są analizowane metodą analizy treści.
- Wyniki są prezentowane w formie tabelarycznej, wykresów oraz opisów analitycznych.
- Wnioski były weryfikowane w kontekście specyfiki działania poszczególnych instytucji i regionów.

W celu opisania sytuacji dzieci cudzoziemskich bez opieki przebywających w Polsce przyjęto metodologię, która łączy narzędzia ilościowe (wnioski o informację publiczną, ankieta ogólnopolska, analiza dokumentów) z jakościowymi (wywiady), co pozwala na uzyskanie pełnego, wielowymiarowego obrazu sytuacji tych dzieci w Polsce. Zastosowanie metody porównawczej i triangulacji źródeł zwiększa wiarygodność i rzetelność raportu.

CZĘŚĆ

01

analiza

1. Kontekst prawny i instytucjonalny

©UNICEF/UNI582111/Reklajtis

Dzieci cudzoziemskie funkcjonujące w polskim systemie pieczy zastępczej stanowią zróżnicowaną grupę obejmującą zarówno dzieci bez opieki, rozdzielone z rodzinami podczas migracji, jak i te odebrane rodzinom na terytorium Polski lub pozostające wcześniej w rodzinach migranckich mieszkających w Polsce. Ich sytuacja prawna oraz potrzeby opiekuńcze są zróżnicowane i zależą od doświadczeń migracyjnych, sytuacji rodzinnej, statusu pobytowego oraz przyczyn objęcia systemem ochrony dziecka.

Dzieci cudzoziemskie należą do grup szczególnie narażonych na ryzyko wykluczenia, przemocy, destabilizacji oraz ograniczonego dostępu do usług i wsparcia. W przypadku części dzieci doświadczenia te związane są również z migracją, konfliktem zbrojnym, rozdzieleniem z rodziną lub długotrwałą niepewnością prawną.

System ochrony dzieci cudzoziemskich funkcjonujących w polskiej pieczy zastępczej kształtowany jest przez złożone ramy prawne, obejmujące zarówno przepisy krajowe, jak i zobowiązania międzynarodowe oraz wytyczne organizacji międzynarodowych. Występują różnice w traktowaniu dzieci, które wynikają m.in. ze sposobu przekroczenia polskiej granicy, ale także z narodowości dziecka. Wynika to z odmiennych podstaw prawnych i priorytetów polityki migracyjnej.

Zgodnie z Konwencją o prawach dziecka[4] oraz Kartą praw podstawowych UE[5], we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, także migracyjnych i azylowych, nadrzędną wartością powinien być ich najlepszy interes. Oznacza to, że decyzje dotyczące przyjęcia, pobytu, opieki czy deportacji dzieci muszą być podejmowane z uwzględnieniem ich dobra, bezpieczeństwa i rozwoju, w tym w miarę możliwości dotychczasowych doświadczeń związanych z migracją.

Zasada ta znajduje odzwierciedlenie także w polskich przepisach – zarówno w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym[6], jak i w Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej[7], które gwarantują każdemu dziecku prawo do opieki, wychowania w rodzinie oraz ochrony prawnej, niezależnie od obywatelstwa czy statusu migracyjnego.

W przypadku dzieci cudzoziemskich szczególne znaczenie mają przepisy regulujące kwestie ochrony międzynarodowej, legalizacji pobytu, reprezentacji prawnej oraz dostępu do systemu pieczy zastępczej i świadczeń społecznych. W zależności od sytuacji dziecka zastosowanie mogą mieć przepisy dotyczące ochrony międzynarodowej, pobytu czasowego, ochrony humanitarnej lub szczególne rozwiązania prawne odnoszące się do obywateli Ukrainy. Procedury te mają zapewnić dzieciom ochronę, dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej oraz wsparcia psychologicznego i społecznego.

Akty prawne dotyczące dzieci cudzoziemskich funkcjonujących w polskim systemie ochrony i pieczy zastępczej obowiązujące obecnie w Polsce:

- Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. – ratyfikowana przez Polskę i obowiązująca w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej od 7 lipca 1991 r.; jako ratyfikowana i ogłoszona umowa międzynarodowa stanowi część krajowego porządku prawnego (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526).
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity: Dz.U. z 2026 r. poz. 862)
- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (tekst jednolity: Dz.U. z 2025 r. poz. 1079, z późn. zm.)

4 Zob. art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka.
5 Zob. art. 24 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.
6 Art. 72 Konstytucji RP gwarantuje ochronę praw dziecka oraz prawo dziecka pozbawionego opieki rodzicielskiej do opieki i pomocy władz publicznych.
7 Art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zapewnia dziecku prawo do opieki, wychowania w rodzinie oraz ochrony prawnej.

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz.U. z 2025 r. poz. 49, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (tekst jednolity: Dz.U. z 2025 r. poz. 337, z późn. zm.) – obowiązująca w ograniczonym zakresie po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 23 stycznia 2026 r. o wygaszeniu rozwiązań wynikających z ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy [...] (Dz.U. z 2026 r. poz. 203).
- Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (tekst jednolity: Dz.U. z 2025 r. poz. 1164, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity: Dz.U. z 2026 r. poz. 236), regulująca m.in. władzę rodzicielską, opiekę i kuratelę.
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jednolity: Dz.U. z 2026 r. poz. 468, z późn. zm.), regulująca m.in. postępowanie przed sądem opiekuńczym.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zarządzania azylem i migracją, zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1147 i (UE) 2021/1060 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 604/2013 — stosowane od 12 czerwca 2026 r.

Poza wspomnianymi dokumentami obowiązują też oczywiście rozporządzenia wykonawcze, np. rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych dotyczące szczegółowych zasad postępowania z małoletnimi cudzoziemcami, warunków ich pobytu w placówkach czy strzeżonych ośrodkach oraz akty prawa międzynarodowego. Mogą mieć zastosowanie inne konwencje i dyrektywy UE dotyczące ochrony praw dziecka, azylu i migracji.

W praktyce wdrażanie tych norm wiąże się z koniecznością ścisłej współpracy sądów, służb granicznych, OPS-ów, PCPR-ów, organizacji pozarządowych oraz instytucji międzynarodowych. Szczególne wyzwania dotyczą zapewnienia skutecznej reprezentacji prawnej dziecka, szybkiego umieszczenia w odpowiedniej formie pieczy oraz zagwarantowania wsparcia psychologicznego, integracji społecznej oraz respektowania wszystkich praw dziecka.

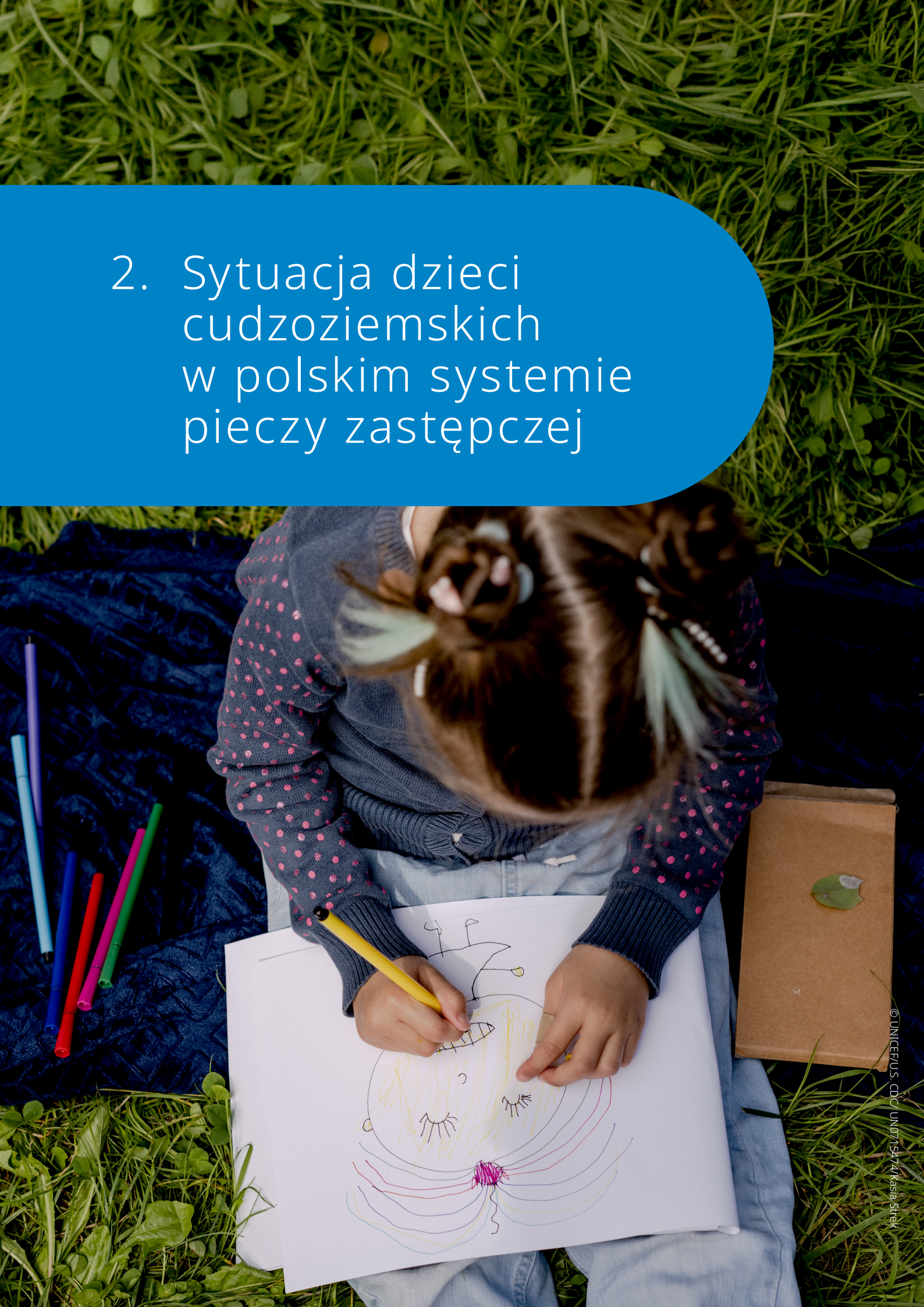
Dokumenty międzynarodowe podkreślają, że dzieci cudzoziemskie, zwłaszcza dzieci pozbawione opieki lub doświadczające skutków migracji i przymusowego przemieszczenia, należą do grup szczególnie narażonych na przemoc, handel ludźmi, wykluczenie oraz naruszenia praw człowieka.

Rekomendacje Rady Europy promują rozwój rodzinnych i środowiskowych form opieki nad dziećmi, ograniczając opiekę instytucjonalną na rzecz indywidualnego podejścia, stabilności opieki oraz integracji społecznej.

Państwa, w tym Polska, są zobowiązane do regularnego monitorowania realizacji praw dziecka oraz podnoszenia standardów ochrony i wsparcia dzieci funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej.

Pomimo istniejących standardów międzynarodowych, praktyka w Polsce wskazuje na wyzwania związane z identyfikacją potrzeb dzieci, zapewnieniem ciągłości opieki, skuteczną koordynacją międzyinstytucjonalną oraz monitorowaniem sytuacji dzieci cudzoziemskich w systemie ochrony dziecka.

2. Sytuacja dzieci cudzoziemskich w polskim systemie pieczy zastępczej

© UNICEF/U.S. CDC/ UN071547/Kasia Strek

2.1. Drogi trafiania dzieci cudzoziemskich do polskiego systemu pieczy zastępczej

Dzieci cudzoziemskie trafiają do polskiego systemu pieczy zastępczej w różnych okolicznościach i poprzez różne ścieżki. Obejmują one zarówno osoby przekraczające granicę bez opieki lub rozdzielone z opiekunami podczas migracji, jak również małoletnich pozostawionych bez opieki na terytorium Polski, dzieci odebrane rodzicom z powodu przemocy lub zaniedbania, pozostawione w placówkach medycznych, a także pochodzące z rodzin migranckich przebywających już wcześniej w Polsce. Zróżnicowany charakter tych sytuacji wpływa na potrzeby dzieci oraz sposób organizacji wsparcia w systemie pieczy zastępczej.

Dzieci cudzoziemskie mogą trafiać do systemu pieczy zastępczej w wyniku:

- rozpadu struktur rodzinnych podczas procesów migracyjnych,
- rozdzielenia z rodzicami lub opiekunami podczas migracji, konfliktu lub ewakuacji,
- pozostawienia bez opieki na terytorium Polski,
- porzucenia przez rodziców lub opiekunów,
- odebrania rodzinie z powodu przemocy, zaniedbania lub niewydolności opiekuńczej,
- trudności w ustaleniu tożsamości lub sytuacji prawnej rodziny,
- traumatycznych doświadczeń związanych z konfliktem, przemocą lub migracją,
- porzucenia przez przemytników lub dorosłych opiekunów podczas tranzytu,
- innych sytuacji wymagających zapewnienia ochrony i opieki.

Zjawisko obecności dzieci cudzoziemskich w polskim systemie pieczy zastępczej ma charakter zróżnicowany i wielowymiarowy. Obejmuje zarówno dzieci przybywające do Polski w wyniku konfliktów zbrojnych, kryzysów humanitarnych i procesów migracyjnych, jak również funkcjonujące już wcześniej na terytorium Polski. Ich sytuacja różni się pod względem wieku, doświadczeń migracyjnych, statusu prawnego, stanu zdrowia, stopnia traumatyzacji oraz potrzeb opiekuńczych i integracyjnych, co wymaga elastycznych i zindywidualizowanych form wsparcia

Jedną ze ścieżek trafiania dzieci cudzoziemskich do polskiego systemu ochrony i pieczy zastępczej są przypadki ujawniane przez Straż Graniczną na terytorium Polski. Dane dotyczące dzieci identyfikowanych przez Straż Graniczną pozwalają częściowo zobrazować skalę oraz geograficzne i narodowościowe zróżnicowanie zjawiska, jednak nie obejmują wszystkich dzieci cudzoziemskich funkcjonujących w systemie opieki i ochrony na terytorium Polski. Mapa 1 przedstawia kraje pochodzenia dzieci cudzoziemskich bez opieki, które zostały zidentyfikowane przez Straż Graniczną w ciągu 2024 roku oraz pierwszych czterech miesięcy 2025 roku.

Mapa 1. Kraje, z których przybyły do Polski dzieci cudzoziemskie bez opieki w roku 2024 i 2025 (od stycznia do kwietnia)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Oddziałów Straży Granicznej, dane za 2024 r., pozyskane w 2025 r.

W Polsce nie istnieje jeden zintegrowany system pozwalający na stałe i bieżące monitorowanie sytuacji małoletnich, w tym cudzoziemskich, bez opieki. Taki monitoring jest możliwy tylko w przypadku dzieci, które znajdą się w polskiej pieczy zastępczej.

Dzieci cudzoziemskie objęte polskim systemem ochrony i pieczy zastępczej pochodzą z bardzo zróżnicowanych regionów świata, w tym z Europy Wschodniej i Południowo – Wschodniej, Kaukazu, Azji Centralnej i Południowej, Bliskiego Wschodu oraz Afryki Subsaharyjskiej i Północnej.

Polska pełni funkcję zarówno kraju tranzytowego, jak i miejsca pobytu dla dzieci cudzoziemskich wymagających ochrony i opieki. Część z nich trafia do systemu pieczy zastępczej bezpośrednio po przekroczeniu granicy, inne już po okresie pobytu na terytorium Polski, w związku z kryzysem rodzinnym, utratą opieki lub koniecznością interwencji służb ochrony dziecka.

Dane dotyczące dzieci ujawnianych przez Straż Graniczną wskazują, że podstawowe trendy migracyjne dotyczące dzieci cudzoziemskich wymagających ochrony i opieki utrzymują się niezależnie od wojny w Ukrainie. Obok dzieci z Ukrainy do polskiego systemu ochrony i pieczy trafiają również dzieci pochodzące z krajów dotkniętych konfliktami zbrojnymi, kryzysami humanitarnymi oraz niestabilnością społeczną i ekonomiczną.

Jednym z identyfikowanych obszarów funkcjonowania dzieci cudzoziemskich w systemie ochrony są przypadki dzieci ujawnianych podczas przekraczania granicy. Rok 2024 przyniósł 127 przypadków dzieci cudzoziemskich bez opieki zatrzymanych przez Straż Graniczną. Zdecydowana większość z nich przekroczyła granicę nieregularnie, często pieszo przez zieloną granicę, rzadziej przez lotniska. Większość nie posiadała dokumentów tożsamości, co utrudnia identyfikację, ocenę

wieku, wszczęcie procedur ochronnych oraz legalizację pobytu, zwiększając ryzyko wykluczenia i wiktymizacji. Nieliczne przypadki regularnego przekroczenia granicy dotyczyły głównie dzieci narodowości ukraińskiej posiadających dokumenty i przekraczających granicę przez oficjalne przejścia graniczne.

Dzieci ujawniane przez Straż Graniczną pochodzą z różnych krajów i regionów świata, a ich sytuacja prawna oraz życiowa pozostaje silnie zróżnicowana. Największe natężenie przypadków odnotowano w województwach podlaskim i mazowieckim, co odzwierciedla zarówno przebieg szlaków migracyjnych, jak i specyfikę polskiej granicy zewnętrznej UE. Jednocześnie dane te nie obejmują wszystkich dzieci cudzoziemskich funkcjonujących w polskim systemie ochrony i pieczy zastępczej, w tym dzieci trafiających do systemu po wcześniejszym pobycie na terytorium Polski lub w wyniku interwencji służb ochrony dziecka.

W tabeli 2 przedstawiono podsumowanie danych zebranych z oddziałów Straży Granicznej dotyczących przypadków dzieci cudzoziemskich bez opieki ujawnionych na terytorium Polski w 2024 roku.

Tabela 2. Liczba dzieci cudzoziemskich bez opieki ujawnionych na terytorium Polski w 2024 roku

Oddział Straży Granicznej	Liczba dzieci	Sposób przekroczenia granicy	Narodowości (główne)	Posiadanie dokumentów
Podlaski	59	Nieregularny (przewaga)	Afganistan (6), Egipt (7), Etiopia (1), Gwinea (1), Kamerun (1), Mali (1), Erytrea (1), Iran (13), Jemen (4), Palestyna (1), Somalia (15), Syria (8)	48 brak dokumentów, 11 paszportów
Nadwiślański	44	Nieregularny	Iran (6), Afganistan (5), Gwinea (4), Somalia (2), Mołdawia (2), Maroko (2), Kongo (2), Erytrea (1), Gambia (1), Jemen (1), Kamerun (1), Syria (3), Indie (1), Irak (2), Egipt (2), Mali (1) oraz Ukraina (1), inne (7).	Większość brak dokumentów, nieliczne paszporty (Afganistan, Iran, Mołdawia, Ukraina)
Nadodrzański	12	Nieregularny	Gambia (1), Syria (1), Iran (2), Mołdawia (1), Erytrea (1), Kamerun (1), Afganistan (1), Somalia (4)	1 paszport (Mołdawia), reszta brak dokumentów
Bieszczadzki	5	Nieregularny	Somalia (4), Egipt (1)	Wszyscy brak dokumentów
Nadbużański	5	Regularny	Ukraina (5)	Wszyscy paszporty
Morski	1	Nieregularny	Afganistan (1)	Brak dokumentów
Karpacki	1	Nieregularny (wyjazd z PL)	Albania (1)	Paszport
Śląski	0	–	–	–
Warmińsko-Mazurski	0	–	–	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z oddziałów Straży Granicznej.

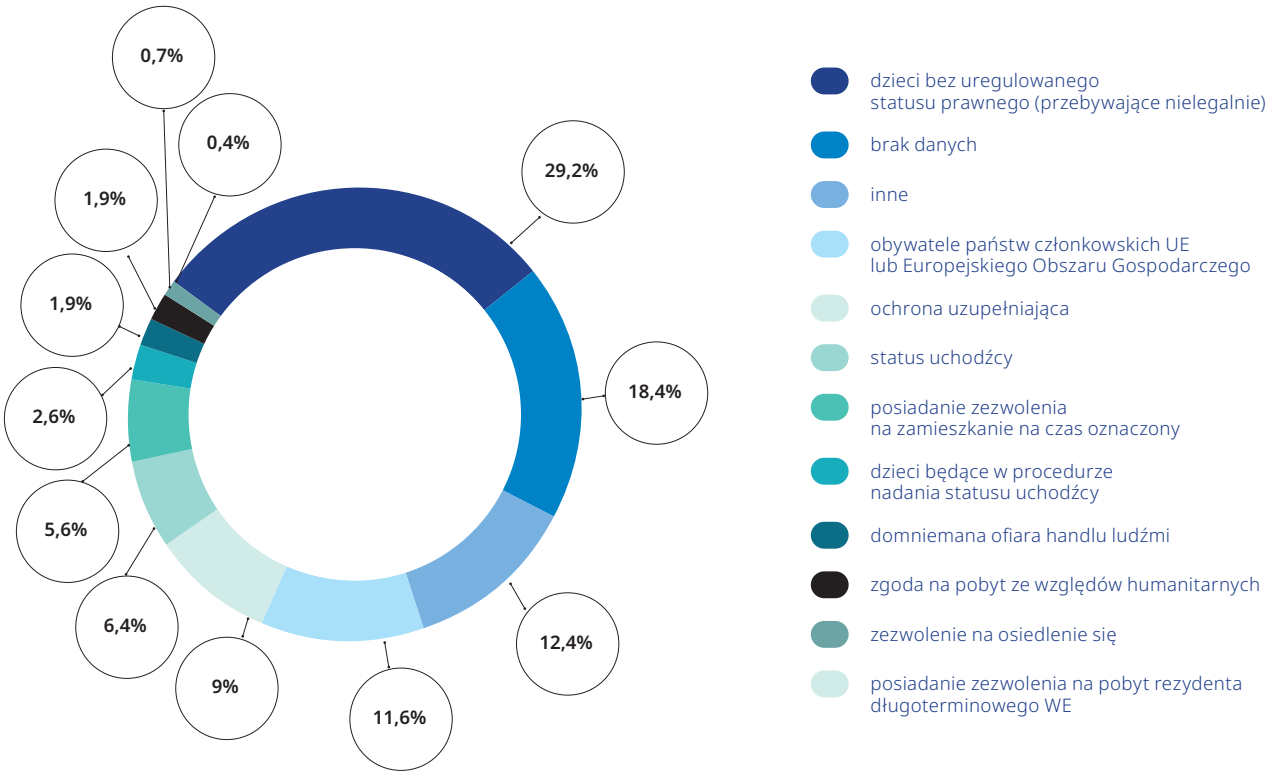
Dane Straży Granicznej stanowią jedynie częściowy obraz sytuacji dzieci cudzoziemskich funkcjonujących w polskim systemie ochrony i pieczy zastępczej. Obejmują przede wszystkim przypadki dzieci ujawnianych podczas przekraczania granicy lub pobytu o nieuregulowanym statusie, natomiast nie uwzględniają wszystkich dzieci cudzoziemskich trafiających do systemu opieki na terytorium Polski, w tym odebranych rodzinom, pozostawionych bez opieki lub funkcjonujących wcześniej w rodzinach migranckich mieszkających w Polsce. Brak jednego zintegrowanego systemu monitorowania utrudnia pełne oszacowanie skali zjawiska oraz kompleksową analizę sytuacji dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej.

W analizowanym okresie przypadki dzieci cudzoziemskich bez opieki odnotowano na terenie niemal wszystkich oddziałów Straży Granicznej, przy czym największą liczbę ujawnień wskazano w oddziałach podlaskim, nadwiślańskim i nadodrzańskim. Z deklaracji Straży Granicznej wynika, że w przypadku małoletnich cudzoziemców pozostających na terytorium RP bez opieki występuje ona do sądu o wyznaczenie przedstawiciela ustawowego na potrzeby prowadzenia postępowania.

Działania podejmowane wobec dzieci cudzoziemskich bez opieki powinny być analizowane w kontekście standardów prawa międzynarodowego i unijnego, zgodnie z którymi dzieci wymagające ochrony powinny być umieszczane w warunkach odpowiadających ich potrzebom oraz najlepszemu interesowi dziecka, przy jednoczesnym ograniczaniu częstych zmian miejsca pobytu i zapewnieniu ciągłości opieki.

W praktyce wdrażanie powyższych standardów odbywa się w warunkach znacznej złożoności systemowej. Sytuacja prawna dzieci cudzoziemskich przebywających w polskiej pieczy zastępczej pozostaje zróżnicowana, co znajduje odzwierciedlenie w dostępnych danych statystycznych.

Dane MRPiPS za 2023 rok dotyczące dzieci cudzoziemskich przebywających w polskiej pieczy zastępczej wskazują na znaczne zróżnicowanie ich statusów pobytowych oraz sytuacji prawnej (wykres 1).

Wykres 1. Status prawny dzieci przebywających w pieczy zastępczej w Polsce w roku 2023. *(N = 267)*

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za 2023 r.

Znaczna część dzieci cudzoziemskich przebywających w polskiej pieczy zastępczej pozostaje bez uregulowanego statusu pobytowego lub posiada niejasną sytuację prawną[8]. Dodatkowe dane dotyczące statusu pobytowego dzieci cudzoziemskich bez opieki przedstawiono w tabeli 5. Sytuacja ta zwiększa ryzyko wykluczenia, ogranicza dostęp do części usług i utrudnia długoterminową stabilizację oraz integrację dzieci.

Kategoria „inne" obejmuje dzieci znajdujące się w zróżnicowanych sytuacjach prawnych i administracyjnych, które nie mieszczą się w standardowych ramach statusów pobytowych lub ochronnych.

Obecność dzieci będących obywatelami państw UE/EOG w pieczy zastępczej wskazuje, że również dzieci posiadające formalnie uregulowany status pobytowy mogą doświadczać sytuacji wymagających interwencji opiekuńczej, w tym przemocy, zaniedbania lub utraty opieki rodzicielskiej.

Część dzieci przebywa w Polsce w ramach różnych procedur ochronnych, jednak ich udział pozostaje relatywnie niewielki w porównaniu do grup dzieci bez uregulowanego statusu lub z nieustaloną sytuacją prawną.

Szczególnie wrażliwą grupę stanowią dzieci będące potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi oraz dzieci wymagające ochrony humanitarnej, które potrzebują natychmiastowego wsparcia prawnego i psychologicznego.

Niski odsetek dzieci z trwałym statusem pobytowym sugeruje, że system nie zapewnia skutecznych ścieżek legalizacji i integracji dla tej grupy.

Wysoki odsetek dzieci figurujących jako przypadki z nieustalonym statusem prawnym świadczy o problemach z ewidencją, wymianą informacji oraz brakiem spójnego systemu rejestracji dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej. Utrudnia to planowanie i realizację adekwatnych działań ochronnych, monitorowanie sytuacji dzieci oraz zapewnienie im ciągłości wsparcia i stabilizacji prawnej.

> *„Z drugiej strony też problemem jest legalizacja pobytu dzieci, które na przykład są urodzone przez kobiety niemające polskiego obywatelstwa i na przykład zostawiane w szpitalach albo w jakiś sposób porzucane gdzieś czy odbierane tym matkom czy rodzicom. I tu jest problem znowu z tym, że ten status pobytowy idzie za rodzicem. I czasami jest sytuacja taka, że dziecko jest w pieczy zastępczej, ale mogłoby pójść do adopcji, no ale jest problem, bo nie jest polskie, bo rodzic gdzieś właśnie uciekł, kończy mu się legalny pobyt, nie wszczął sam nowej procedury, wyjeżdża, no a to dziecko jest w zawieszeniu, bo zostaje."*[9] – NGO

Wiele dzieci funkcjonuje w stanie niepewności prawnej, co wpływa na poczucie stabilności i bezpieczeństwa oraz utrudnia planowanie ich sytuacji opiekuńczej i życiowej. Stanowi to istotne wyzwanie dla systemu ochrony dzieci i wskazuje na potrzebę usprawnienia procedur identyfikacji, rejestracji oraz legalizacji pobytu dzieci cudzoziemskich przebywających w pieczy zastępczej.

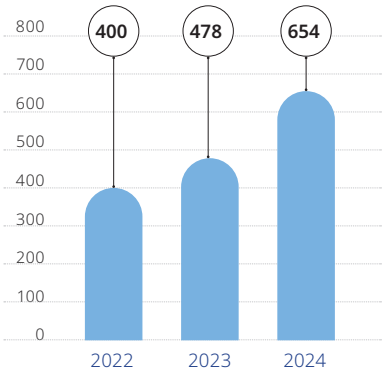
Zróżnicowana sytuacja prawna dzieci cudzoziemskich wskazuje na potrzebę indywidualizacji wsparcia oraz rozwijania kompetencji specjalistów pracujących w systemie pieczy zastępczej.

8 Dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej za 2023 rok.
9 Wywiad anonimowy z respondentem z organizacji pozarządowej, 23 kwietnia 2025 r.

2.2. Dzieci cudzoziemskie w systemie pieczy zastępczej – perspektywa krajowa, regionalna i lokalna

Poziom krajowy

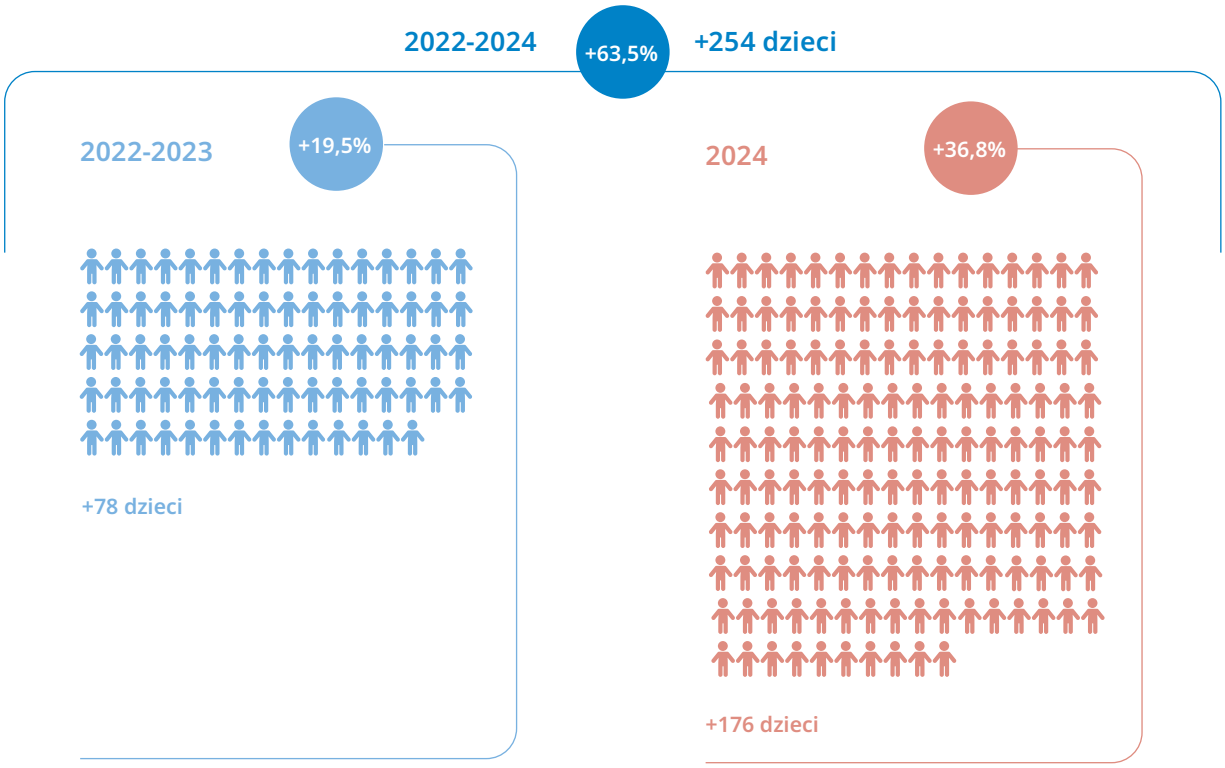
Analiza danych dotyczących liczby dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) wskazuje na rosnący trend, który ma charakter długofalowy, a nie jedynie incydentalny. Wykres 2 przedstawia zmiany w liczbie dzieci w latach 2022–2024, by zobrazować skalę i dynamikę tego zjawiska. System pieczy zastępczej powinien przygotować się na dalszy wzrost liczby dzieci cudzoziemskich bez opieki.

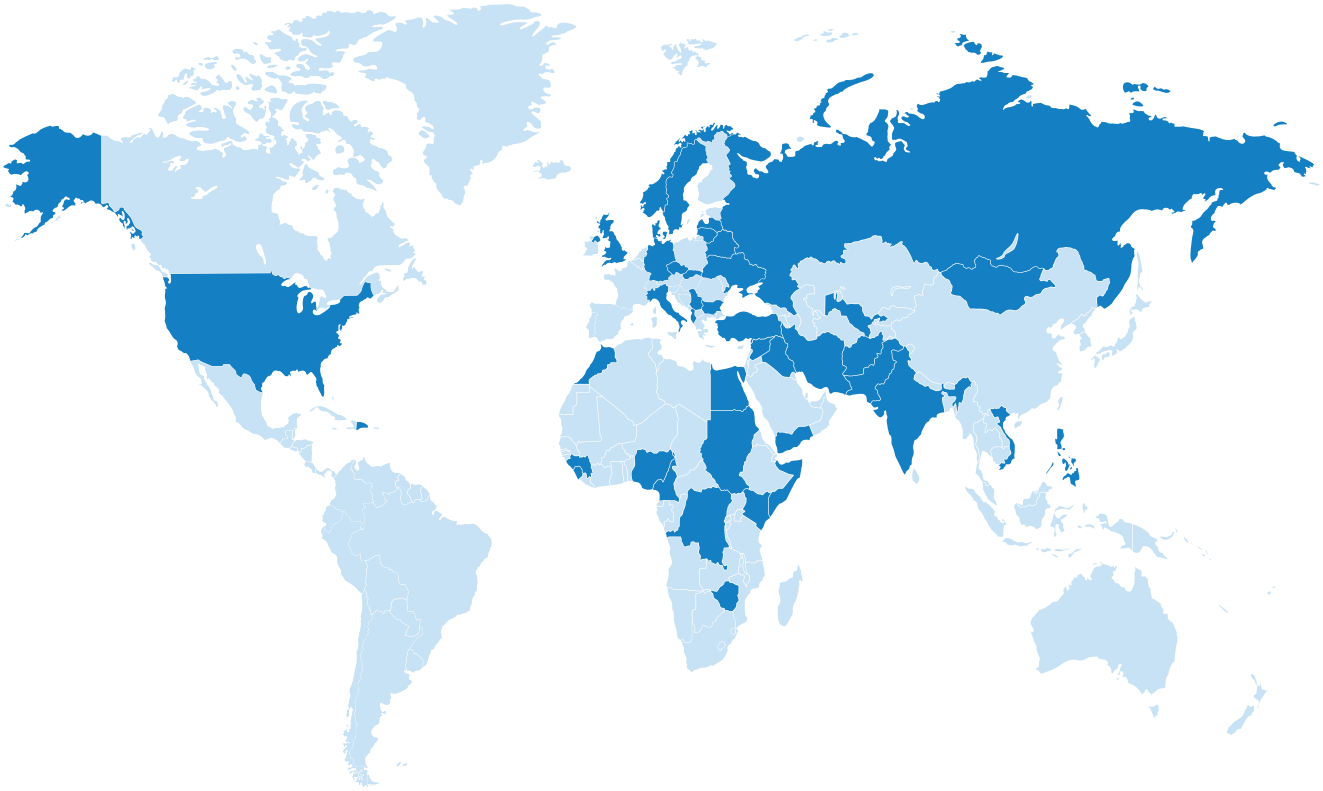
Wykres 2. Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.)

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za lata 2022–2024, pozyskane w 2025 r.

Chociaż w skali całej Polski te liczby nie są duże, to jednak warto zauważyć dynamikę zmian w ujęciu rocznym oraz porównania zmiany w latach 2022 vs 2024:

Mapa 2 wskazuje również na istotne zróżnicowanie grupy dzieci cudzoziemskich bez opieki, co stanowi dodatkowe wyzwanie integracyjne i kulturowe dla systemu.

Mapa 2. Kraje, z których pochodzą dzieci cudzoziemskie przebywające w pieczy zastępczej w Polsce w 2022 i 2023 r. (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.)

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za lata 2022–2023, pozyskane w 2025 r.

Według danych MRPiPS z polskiego systemu pieczy zastępczej (bez dzieci narodowości ukraińskiej przybyłych po 24 lutego 2022 roku)[10] w ciągu całego roku 2023 korzystało 478 dzieci cudzoziemskich bez opieki, od niemowląt po dzieci, które ukończyły już 18 lat. Znalazły one opiekę w rodzinnych formach pieczy zastępczej[11] (209) i opiece instytucjonalnej (269), w tym w placówkach interwencyjnych (143) oraz socjalizacyjnych (104). Dane dotyczące liczby dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej w 2023 roku, z uwzględnieniem województwa, kraju pochodzenia oraz statusu pobytowego, przedstawiono w tabeli 6.

Na uwagę zasługują dane dotyczące niemowląt powierzanych do Interwencyjnych Ośrodków Preadopcyjnych (5) oraz dzieci ze specjalnymi potrzebami, które znajdują opiekę w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu specjalistyczno-terapeutycznego (13) oraz regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych (4). Te dzieci w szczególności potrzebują miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

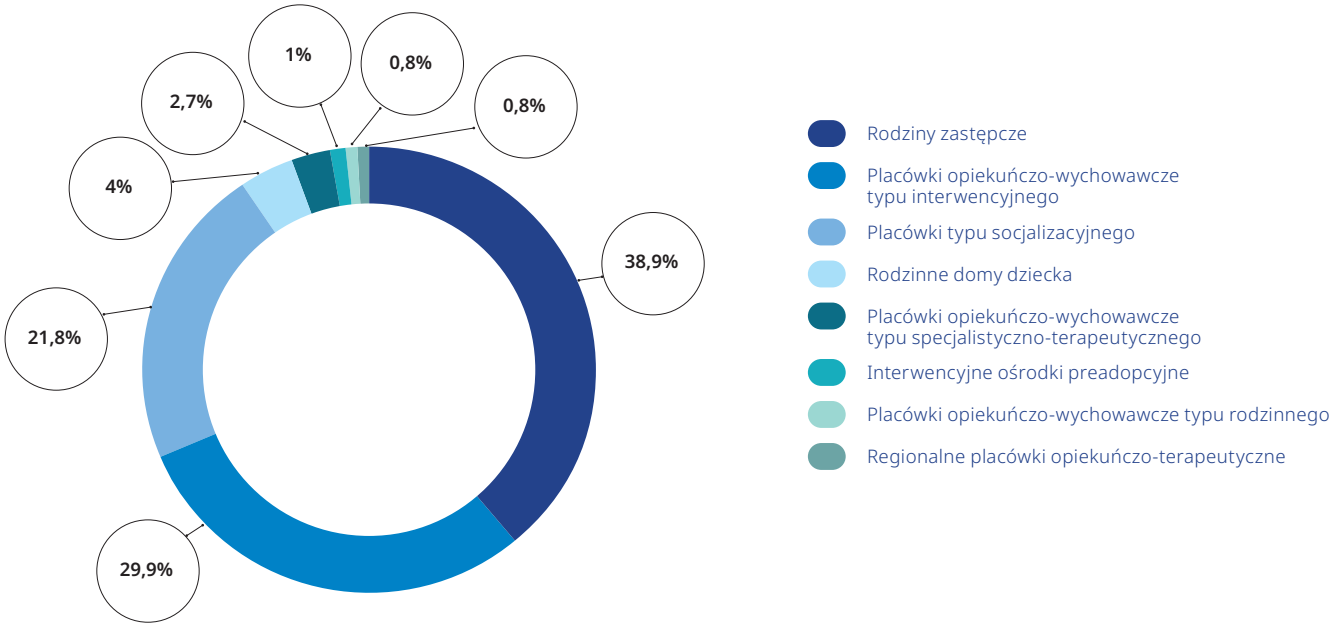
Powyższe dane dotyczące dzieci wymagających szczególnego wsparcia wskazują na znaczenie dostępności odpowiednio dopasowanych form opieki. Aby lepiej zobrazować, w jakim stopniu system pieczy zastępczej odpowiada na te potrzeby, poniżej przedstawiono rozmieszczenie dzieci cudzoziemskich bez opieki w poszczególnych formach pieczy zastępczej na poziomie regionalnym.

10 Dalej: „dzieci cudzoziemskie".
11 W rodzinach zastępczych różnych typów, rodzinnych domach dziecka i placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

Zestawienie to obrazuje liczbę dzieci cudzoziemskich przebywających w różnych typach pieczy zastępczej (bez dzieci narodowości ukraińskiej przybyłych po 24 lutego 2022 roku) w poszczególnych województwach na koniec 2023 roku według danych MRPiPS:

- rodziny zastępcze – łącznie 186 dzieci w skali kraju. Najwięcej w województwie mazowieckim (63), wielkopolskim (26), pomorskim (22) i dolnośląskim (17);
- rodzinne domy dziecka – rzadziej obejmują opieką dzieci cudzoziemskie (łącznie 19), z największym udziałem w województwie pomorskim (6) i mazowieckim (5);
- placówki typu socjalizacyjnego – 104 dzieci, z przewagą województwa mazowieckiego (43), pomorskiego (12) i warmińsko-mazurskiego (11);
- placówki typu interwencyjnego – 143 dzieci, z najwyższą liczbą w województwie mazowieckim (42), łódzkim (21) i podlaskim (20);
- placówki typu specjalistyczno-terapeutycznego – 13 dzieci, głównie w województwie małopolskim (10);
- placówki typu rodzinnego – 4 dzieci;
- regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne – 4 dzieci oraz
- interwencyjne ośrodki preadopcyjne – 5 dzieci cudzoziemskich.

Dane dotyczące liczby dzieci cudzoziemskich objętych różnymi formami pieczy zastępczej w 2023 roku przedstawiono na wykresie 3.

Wykres 3. Dzieci cudzoziemskie w różnych formach pieczy zastępczej w 2023 r. (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) *(N = 478)*

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za 2023 r.

Dane wskazują na wyraźną dominację instytucjonalnych form opieki nad dziećmi cudzoziemskimi bez opieki w Polsce. Największa liczba dzieci przebywa w placówkach interwencyjnych oraz socjalizacyjnych, podczas gdy dostęp do rodzinnych form pieczy zastępczej pozostaje ograniczony.

Jednocześnie widoczna jest wyraźna koncentracja dzieci w wybranych regionach, w szczególności w województwie mazowieckim, co wskazuje na nierównomierne obciążenie systemu na poziomie regionalnym oraz ograniczoną dystrybucję odpowiedzialności pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.

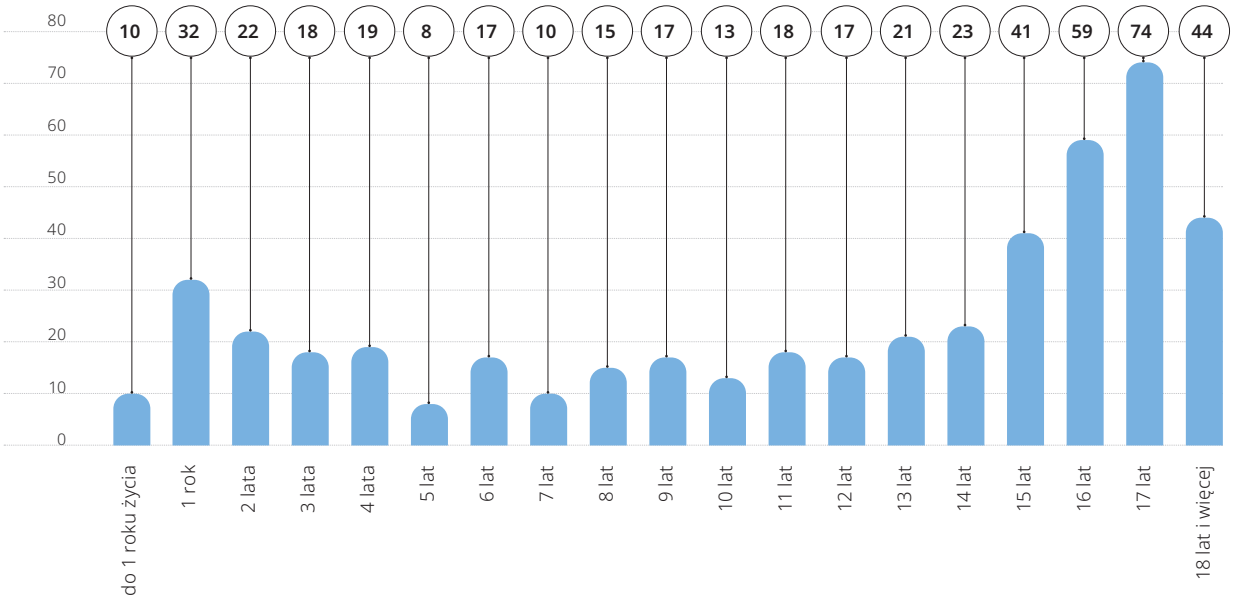
Na tle ogólnych trendów w pieczy zastępczej szczególnie istotna jest dysproporcja w poziomie deinstytucjonalizacji. W przypadku dzieci cudzoziemskich udział rodzinnych form opieki pozostaje istotnie niższy niż w populacji dzieci obywatelstwa polskiego. Wskaźnik deinstytucjonalizacji wynosi około 44% dla dzieci cudzoziemskich, podczas gdy dla dzieci polskich osiąga poziom 77%. Różnica ta wskazuje na ograniczony dostęp dzieci cudzoziemskich do rodzinnych form pieczy zastępczej oraz potrzebę dalszego wzmacniania tych rozwiązań w systemie opieki.

Zidentyfikowane tendencje sugerują, że obecny model pieczy nad dziećmi cudzoziemskimi bez opieki ma charakter reaktywny i w dużej mierze oparty na rozwiązaniach instytucjonalnych. To ogranicza możliwości indywidualizacji wsparcia oraz utrudnia długoterminową integrację społeczną dzieci, co w perspektywie systemowej może prowadzić do utrwalania ich marginalizacji.

Zidentyfikowane tendencje dotyczące form opieki znajdują odzwierciedlenie również w charakterystyce populacji dzieci cudzoziemskich bez opieki, w szczególności w zróżnicowaniu ich wieku, co ma istotny wpływ na organizację i funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej.

Rozkład wieku dzieci cudzoziemskich w polskiej pieczy zastępczej wyraźnie odzwierciedla globalne i lokalne trendy migracyjne oraz demograficzne. Z danych wynika, że dominującą grupą są nastolatki w wieku powyżej 15 lat, które najczęściej migrują samodzielnie, podejmując ryzykowną podróż bez opiekunów. Trzeba jednak pamiętać, że te tendencje nie odbiegają w bardzo dużym stopniu od ogólnych trendów w polskiej pieczy zastępczej, w której 47% dzieci jest powyżej 14 roku życia.

Wykres 4 prezentuje rozkład wiekowy dzieci cudzoziemskich bez opieki (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) w polskim systemie pieczy zastępczej. Dane te podkreślają konieczność elastycznego i zindywidualizowanego podejścia do opieki oraz integracji dzieci cudzoziemskich w Polsce.

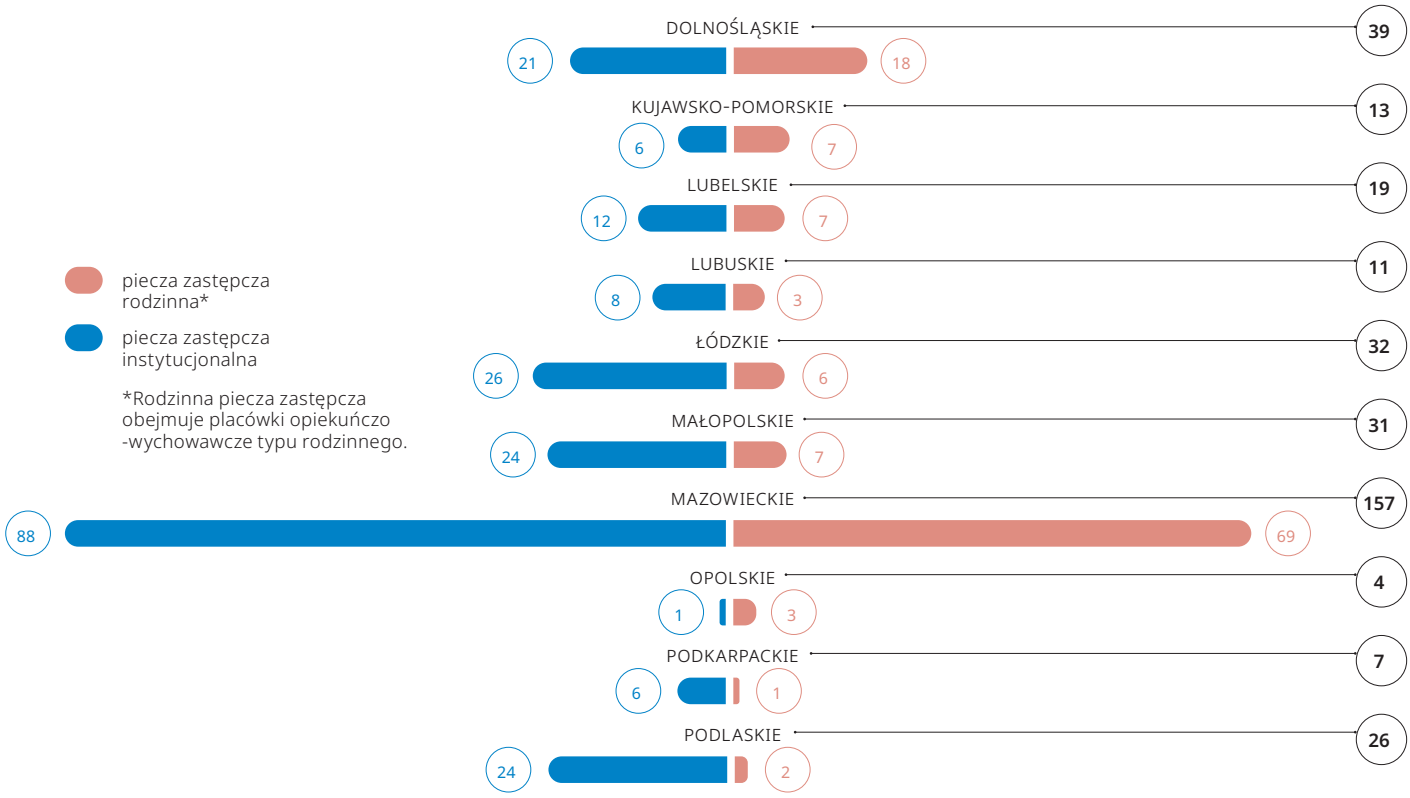

Wykres 4. Rozkład wieku dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.).

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za 2023 r.

Poziom regionalny

W celu pogłębienia analizy oraz uchwycenia zróżnicowania regionalnego, na wykresie 5 przedstawiono rozkład dzieci cudzoziemskich bez opieki w podziale na województwa oraz formy pieczy zastępczej.

Wykres 5. Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 r. (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) w rozkładzie wojewódzkim i z podziałem na pieczę rodzinną i instytucjonalną

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za 2023 r.

Wykres 5 obrazuje rozkład dzieci cudzoziemskich bez opieki w pieczy zastępczej w ujęciu bezwzględnym, co pozwala uchwycić skalę zjawiska w poszczególnych województwach. Uzupełnieniem tej analizy jest przeliczenie udziałów procentowych (na podstawie danych bezwzględnych przedstawionych na wykresie), które umożliwia ocenę struktury systemu opieki na poziomie regionalnym.

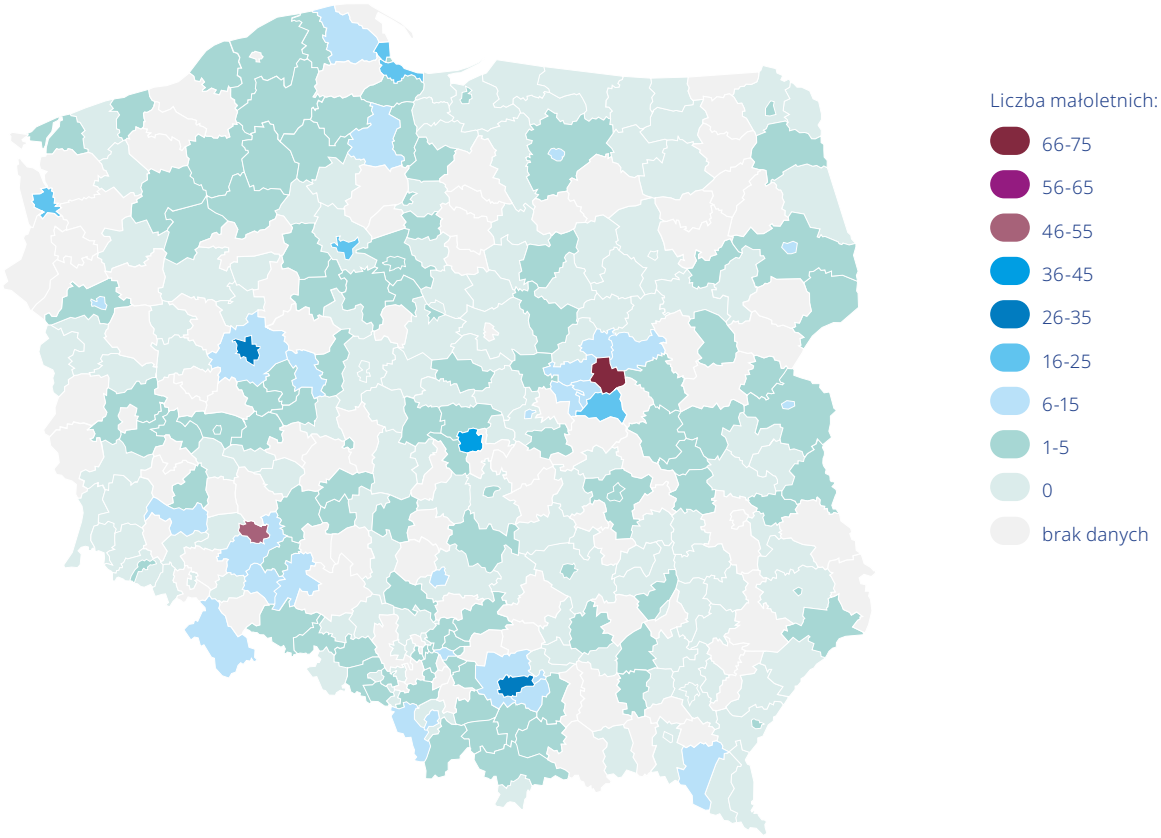
Analizując rozkład dzieci w różnych formach opieki, pod uwagę zostały wzięte tylko te województwa, na terenie których przebywa 30 i więcej dzieci cudzoziemskich bez opieki w pieczy zastępczej (bez dzieci narodowości ukraińskiej przybyłych po 24 lutego 2022 roku). Spośród nich wyróżnia się województwo łódzkie (81%) i małopolskie (77%), gdzie większość dzieci przebywa w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Na tle tych danych na uwagę zasługuje województwo wielkopolskie, gdzie 85% dzieci przebywa w rodzinnej pieczy zastępczej oraz dolnośląskie (46%) i mazowieckie (44%), gdzie proporcje pomiędzy pieczą rodzinną i instytucjonalną są zbliżone.

Zestawienie danych bezwzględnych oraz analiza udziałów procentowych potwierdzają, że system pieczy zastępczej dla dzieci cudzoziemskich bez opieki w Polsce pozostaje w dużej mierze zinstytucjonalizowany, przy jednoczesnym istotnym zróżnicowaniu regionalnym. O ile na poziomie ogólnokrajowym widoczna jest przewaga form instytucjonalnych, o tyle na poziomie województw ujawniają się odmienne modele organizacji opieki – od wyraźnie zinstytucjonalizowanych po bardziej zrównoważone lub oparte na formach rodzinnych. **Wskazuje to na brak spójnego podejścia systemowego oraz znaczącą rolę czynników regionalnych w kształtowaniu dostępności poszczególnych form wsparcia.**

Poziom powiatowy

Analiza funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w odniesieniu do dzieci cudzoziemskich bez opieki wymaga uwzględnienia nie tylko poziomu krajowego i regionalnego, lecz także lokalnego – poziomu powiatów. To właśnie na tym obszarze ujawniają się rzeczywiste uwarunkowania organizacyjne systemu, skala obciążeń oraz zdolność jednostek samorządu terytorialnego do reagowania na potrzeby dzieci.

W ramach prowadzonej analizy zostały zebrane dane bezpośrednio od 283 powiatów, które odpowiedziały na przygotowaną ankietę, 74,5% wszystkich jednostek samorządowych, co daje stosunkowo wiarygodny obraz. Obejmują one dane dotyczące wszystkich dzieci cudzoziemskich bez opieki, także narodowości ukraińskiej przybyłych po 24 lutego 2022 roku. Dane z ankiety skierowanej do powiatów, przedstawiono w tabeli 7. Rozkład liczby małoletnich obywateli państw trzecich przebywających w pieczy zastępczej w poszczególnych powiatach przedstawiono na mapie 3.

Mapa 3. Liczba małoletnich obywateli państw trzecich przebywających w pieczy zastępczej w poszczególnych powiatach (na podstawie danych z 283 powiatów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet z 283 powiatów, dane z PCPR/MOPS, dane na 2025 r.

Rozkład danych wskazuje na wyraźnie nierównomierny i skoncentrowany charakter zjawiska. W 46% powiatów nie odnotowano obecności dzieci cudzoziemskich bez opieki w pieczy zastępczej, natomiast w kolejnych 36% przypadków ich liczba ma charakter incydentalny (1–3 dzieci). Jedynie 10 powiatów (3,5%) raportuje powyżej 15 dzieci, z czego 5 powiatów (1,8%) powyżej 30 dzieci.

Jednocześnie największe wartości bezwzględne koncentrują się w największych jednostkach, w tym w miastach na prawach powiatu: Warszawie (74), Wrocławiu (47), Łodzi (44), Poznaniu (34) i Krakowie (31). Łącznie pięć największych ośrodków obejmuje około 30% wszystkich małoletnich cudzoziemców objętych pieczą zastępczą, co potwierdza wyraźny model koncentracyjny systemu.

Uzyskany rozkład wskazuje, że system pieczy zastępczej w odniesieniu do dzieci cudzoziemskich bez opieki ma charakter silnie zróżnicowany przestrzennie, w którym większość powiatów nie

doświadcza zwiększenia liczby dzieci, podczas gdy niewielka liczba jednostek ponosi relatywnie wysokie obciążenie systemowe.

W znacznej części powiatów, zgodnie z deklaracjami przekazanymi przez jednostki samorządu terytorialnego, liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, które według ich wiedzy są gotowe do przyjęcia dziecka cudzoziemskiego, pozostaje zerowa. Może to wskazywać na ograniczoną rozpoznawalność potencjału rodzin, jak również na ograniczoną gotowość systemu do zapewnienia odpowiednich form opieki.

Na szczególną uwagę zasługują również deklaracje powiatów dotyczące gotowości rodzin zastępczych do przyjęcia dzieci cudzoziemskich. Z przekazanych odpowiedzi wynika, że jedynie nieliczna grupa powiatów wskazała na dostępność takich rodzin. W przypadku dzieci z Ukrainy gotowość tę zadeklarowano w pięciu powiatach, obejmując łącznie dziewięć rodzin zastępczych, natomiast w odniesieniu do dzieci innych narodowości wskazania takie pojawiły się jedynie w dwóch powiatach.

Uzyskane dane mogą wskazywać na większą rozpoznawalność oraz dostępność rodzin gotowych do przyjęcia dzieci z Ukrainy w porównaniu z dziećmi innych narodowości. Może to być związane zarówno z większym doświadczeniem systemu wynikającym z ich zwiększonej obecności po 2022 roku, jak i z obowiązywaniem w okresie badania szczególnych rozwiązań prawnych, w tym tzw. specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że dane te opierają się na deklaracjach jednostek samorządu terytorialnego i mogą nie odzwierciedlać w pełni faktycznego potencjału dostępnych rodzin.

Szczegółowe zestawienie danych na poziomie poszczególnych powiatów zawarto w Tabeli 7 w załącznikach, natomiast zastosowane narzędzie badawcze przedstawiono w załączniku „Ankieta dla powiatów”

W świetle przedstawionych analiz, obejmujących zarówno dane statystyczne, jak i odpowiedzi powiatów, możliwe jest sformułowanie wniosków dotyczących funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w odniesieniu do dzieci cudzoziemskich bez opieki.

Dane ujawniają nie tylko koncentrację, ale także potrzebę reform w zakresie monitoringu, wsparcia metropolitalnych powiatów oraz budowy kompetencji międzykulturowych w systemie pieczy zastępczej. Planowanie zasobów musi uwzględniać zarówno analizę liczby bezwzględnej dzieci cudzoziemskich bez opieki, jak i obciążenie per – capita (uwzględniające różnorodne potrzeby oraz potencjał miejsc na terenie powiatu np. niewykonane postanowienia sądu o powierzeniu dzieci do pieczy zastępczej), gdzie system lokalny może być bardziej podatny na kryzys nawet przy niewielkim wzroście liczby dzieci.

Prawdopodobnie dzieci, które są odbierane przez sąd bezpośrednio z rodzin biologicznych, trafiają do pieczy tam, gdzie wcześniej osiedliły się ich rodziny – do dużych miast, które stwarzają większe możliwości ze względu na rynek pracy, edukację i istniejące diaspory. Powiaty metropolitalne często przyjmują także dzieci cudzoziemskie np. zatrzymane na granicy, co powoduje statystyczne „przeciążenie” dużych miast.

Koncentrację geograficzną można także traktować jako szansę, ponieważ pozwala na planowanie i efektywne kierowanie celowanego wsparcia – tworzenie ośrodków, które mogą odpowiedzieć na konkretne potrzeby interwencyjne i długoterminowe, wyspecjalizowane (np. ośrodki diagnostyczno-interwencyjne, centra prawne, zespoły wsparcia międzykulturowego), ale trzeba także pamiętać, że niewielka liczba dzieci cudzoziemskich bez opieki, które trafią do pieczy w powiecie bez wcześniejszych doświadczeń w tym zakresie, może stanowić wyzwanie. Dlatego warto potraktować miejsca, gdzie obecnie jest koncentracja dzieci cudzoziemskich bez opieki jako bazę do dzielenia się skutecznymi i służącymi dzieciom doświadczeniami oraz rozszerzać tworzone zaplecze wsparcia, tak aby mogło w razie potrzeby służyć innym samorządom, np. systemowe wprowadzenie mobilnych zespołów dla ościennych powiatów.

Zidentyfikowane wyzwania znajdują również odzwierciedlenie w doświadczeniach przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, którzy w praktyce mierzą się z nowymi i często nieprzewidywalnymi sytuacjami związanymi z przyjmowaniem dzieci cudzoziemskich bez opieki.

„Bo to właśnie my, na poziomie samorządu, spotykamy się obecnie z problemami, które są dla nas nowe. Właśnie obecność dzieci cudzoziemskich, które nielegalnie przekroczyły granicę, które trafiły do jednostek czy placówek pomocy społecznej, placówek opiekuńczo- wychowawczych, w moim przypadku placówki interwencyjnej, całkowicie nieoczekiwanie – bo jeden z podopiecznych został przywieziony w późnych godzinach nocnych, drugi dwa dni później... I można powiedzieć, że istnieje swoisty problem. Dlaczego, szanowni państwo? Bo na chwilę obecną tego typu placówki, nasze placówki funkcjonujące dla dzieci, które porozumiewają się w języku polskim, stają się też barierą. W przypadku mojej miejscowości – małego miasta na wschodzie Polski – jest to znacząca bariera językowa, ponieważ dwóch podopiecznych komunikuje się w języku arabskim..."[12] – Wicestarosta powiatu biłgorajskiego

Przytoczona wypowiedź ilustruje szerszy problem systemowy związany z brakiem przygotowania części placówek do pracy w warunkach różnorodności językowej i kulturowej, szczególnie w mniejszych ośrodkach, gdzie dostęp do specjalistycznego wsparcia jest ograniczony.

Uzupełnieniem perspektywy operacyjnej są również głosy przedstawicieli organizacji społecznych, które wskazują na szersze, systemowe uwarunkowania funkcjonowania pieczy zastępczej w Polsce.

„Problem polega generalnie na ogólnopolskim systemie pieczy zastępczej i na tym, że cały ten system przeniesiono na powiaty i niekoniecznie w interesie tych powiatów jest zajmowanie się niewłasnymi dziećmi."[13] – NGO

Wypowiedź ta wskazuje na potencjalne napięcia wynikające z obecnego modelu organizacji systemu, w którym odpowiedzialność za realizację zadań spoczywa na powiatach, przy jednoczesnym braku pełnego dopasowania mechanizmów wsparcia do specyfiki pieczy nad dziećmi cudzoziemskimi bez opieki. Może to wpływać na gotowość poszczególnych jednostek do podejmowania dodatkowych zobowiązań oraz utrudniać równomierne rozłożenie odpowiedzialności w skali kraju.

Zidentyfikowane wyzwania wskazują na potrzebę dalszego rozwoju rozwiązań wzmacniających zdolność systemu do reagowania na sytuacje nagłe oraz wspierania powiatów w opiece nad dziećmi cudzoziemskimi bez opieki. W szczególności może to obejmować rozwój elastycznych mechanizmów wsparcia, takich jak mobilne zespoły interwencyjne, zdolne do szybkiego reagowania w przypadku nagłego zwiększenia liczby przyjeżdżających dzieci, jak również usprawnienie ścieżek przyjęcia i wstępnej diagnozy dzieci.

Istotnym kierunkiem może być także wzmacnianie kompetencji kadry poprzez rozwój systematycznych szkoleń, w tym w zakresie pracy w środowisku międzykulturowym oraz wsparcia dzieci z doświadczeniem traumy. Równolegle rozważenia mogą wymagać również zmiany w istniejących rozwiązaniach systemowych, w tym w zakresie programów szkoleniowych dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej. Szczegółowe rekomendacje w tym zakresie przedstawiono w rozdziale „Rekomendacje systemowe".

12 Wicestarosta powiatu biłgorajskiego, Podkomisja stała do spraw rodziny /nr 7/, Zapis przebiegu posiedzenia 24-07-2025: https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/biuletyn.xsp?skrnr=PSR01S-7.
13 Wywiad anonimowy z respondentem z organizacji pozarządowej, 23 kwietnia 2025 r.

Poziom rodzin zastępczych

Uzupełnieniem analizy na poziomie systemowym, regionalnym i powiatowym jest spojrzenie na perspektywę rodzin zastępczych, które stanowią kluczowy element systemu pieczy zastępczej oraz bezpośrednio odpowiadają na potrzeby dzieci. Analiza tej perspektywy pozwala zweryfikować często pojawiające się założenia dotyczące ograniczonej dostępności rodzin gotowych do przyjmowania dzieci, w szczególności w wieku adolescencji oraz dzieci cudzoziemskich.

W czasie dyskusji na temat powierzania dzieci nastoletnich narodowości polskiej do rodzinnej pieczy zastępczej często pojawiają się opinie, że ta grupa dzieci musi pozostawać w opiece instytucjonalnej, ponieważ nie ma chętnych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka do przyjmowania dzieci w okresie adolescencji. Jeszcze silniej wybrzmiewają te głosy, jeżeli chodzi o dzieci cudzoziemskie bez opieki. Na podstawie sondażu przeprowadzonego na grupie 54 rodziców zastępczych, którego wyniki zostały opisane poniżej, można wysunąć hipotezę, że jest grupa rodziców zastępczych dla których wiek dziecka, jego narodowość czy wyznanie nie ma znaczenia.

Perspektywa ta znajduje odzwierciedlenie w wypowiedziach samych rodziców zastępczych.

> *„Miłość jest miłością. Nie zna granic, narodowości, koloru skóry ani języka. Dziecko, niezależnie od tego, skąd pochodzi, potrzebuje tego samego: bezpieczeństwa, troski, akceptacji i szansy na rozwój. I jeśli ktoś darzy je prawdziwym uczuciem – wychowuje, wspiera, prowadzi – to państwo powinno wspierać tę miłość, a nie stawiać jej bariery."*[14] – RZ

Przytoczona wypowiedź wskazuje na potencjał istniejący po stronie rodzin zastępczych, który może nie być w pełni rozpoznany lub wykorzystywany przez system. Może to sugerować, że jedną z barier w rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej nie jest wyłącznie brak gotowości rodzin, lecz również ograniczenia systemowe w identyfikowaniu i aktywizowaniu dostępnych zasobów.

Potwierdzeniem tej tendencji może być rosnąca liczba rodzin zastępczych tworzonych przez osoby narodowości ukraińskiej. Łącznie w 2023 roku powstało 99 takich rodzin, w porównaniu do 44 w 2022 roku, co stanowi wzrost o ponad 125%. Może to świadczyć zarówno o aktywnym poszukiwaniu przez niektóre powiaty kandydatów wśród społeczności ukraińskiej, jak i o rosnącym zaangażowaniu tej grupy w system opieki nad dziećmi. Jednocześnie zjawisko to może być częściowo determinowane ograniczoną dostępnością innych form opieki, co skłania krewnych lub osoby z najbliższego otoczenia dziecka do formalizacji opieki.

W praktyce proces ten często przebiega w trybie reaktywnym, co znajduje odzwierciedlenie w wypowiedziach przedstawicieli PCPR:

> *Dostajemy tylko postanowienie na dziecko ukraińskie, mamy sporo takich postanowień, wtedy pozyskujemy informację, co się zadziało, dlaczego się zadziało, rozpoznajemy system rodzinny, czy ktoś jest w stanie przyjąć opiekę i jeżeli nie jest w stanie, to wtedy również piszemy do ambasady sprawę o pomoc w zabezpieczeniu dziecka."*[15] – PCPR

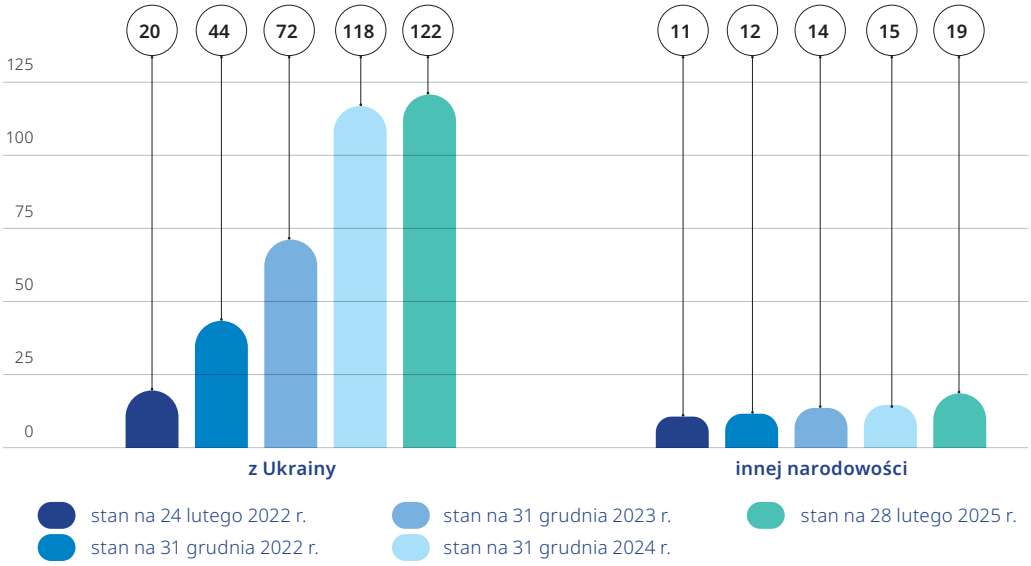
14 Rodzic zastępczy, formularz Google, 25 maja – 8 czerwca 2025 r.
15 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.

Największą część tworzonych rodzin stanowią rodziny spokrewnione, najczęściej dziadkowie dziecka, w szczególności babcie. Wskazuje to na znaczenie sieci rodzinnych jako podstawowego mechanizmu zabezpieczenia opieki nad dziećmi. Jednocześnie sugeruje potrzebę systemowego wzmacniania i wcześniejszego identyfikowania potencjału opiekuńczego wśród bliższej i dalszej rodziny dziecka, również tej przebywającej poza granicami Polski.

Wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych dodatkowo potwierdza gotowość osób z Ukrainy do podejmowania się opieki nad dziećmi tej samej narodowości. W perspektywie długoterminowej może to stanowić potencjał do poszerzania bazy kandydatów na rodziny zastępcze również dla dzieci innych narodowości, w tym dzieci polskich.

Według danych zebranych z ankiet przesłanych do wszystkich powiatów w Polsce, na które odpowiedziało 283 powiaty, można zauważyć poszukiwanie opieki dla dzieci cudzoziemskich, głównie narodowości ukraińskiej, wśród osób tej samej narodowości. Od zaledwie 20 przypadków na dzień wybuchu wojny (24 lutego 2022 roku) do 122 na koniec lutego 2025 roku oznacza to sześciokrotny wzrost w ciągu trzech lat i obrazuje nie tylko wzrost zapotrzebowania na otaczanie pieczą zastępczą dzieci narodowości ukraińskiej, ale przede wszystkim potencjał w rodzinach narodowości ukraińskiej do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, zarówno rodzin spokrewnionych lub spowinowaconych z dziećmi, jak i dla nich obcych, ale tej samej narodowości.

Wzrost liczby rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka z Ukrainy w latach 2023–2025 jest efektem zarówno przedłużającego się konfliktu, jak i procesów integracyjnych oraz wydłużonego pobytu rodzin uchodźczych w Polsce. Dane obrazujące zmiany liczby rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w analizowanym okresie przedstawiono na wykresie 6. Wzrost liczby dzieci z innych krajów, choć wolniejszy, wskazuje na potrzebę utrzymania elastyczności oraz gotowości systemu na przyjmowanie dzieci o zróżnicowanych potrzebach kulturowych i językowych.

Wykres 6. Liczba rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka ustanowionych spośród obywateli innej narodowości niż polska (według danych z 283 powiatów)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet z 283 powiatów, dane z PCPR/MOPS, 2022–2025.

Warto zauważyć, że według zebranych danych z 283 powiatów zaledwie 288 rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka zadeklarowało w umowie gotowość do sprawowania pieczy zastępczej nad małoletnim umieszczonym w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego za zgodą sądu polskiego (zgodnie z odpowiednio Art. 54 ust. 3 pkt. 7a i Art. 62 ust. 2 pkt. 6a Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

Przepis ten nie odnosi się wprost do wszystkich dzieci cudzoziemskich bez opieki pojawiających się w polskim systemie pieczy zastępczej, ale pozwala monitorować gotowość polskich rodziców zastępczych do przyjęcia dzieci innej narodowości niż polska.

Co istotne, liczba takich rodzin została zadeklarowana jedynie przez 27 powiatów, co stanowi około 10% wszystkich jednostek, które udzieliły odpowiedzi. Wskazuje to na bardzo ograniczoną dostępność rodzin gotowych do przyjmowania dzieci cudzoziemskich w skali kraju. Dodatkowo widoczna jest silna koncentracja tego potencjału w wybranych ośrodkach, w szczególności w Krakowie, gdzie liczba takich rodzin wynosi aż 59, co stanowi najwyższą wartość w Polsce.

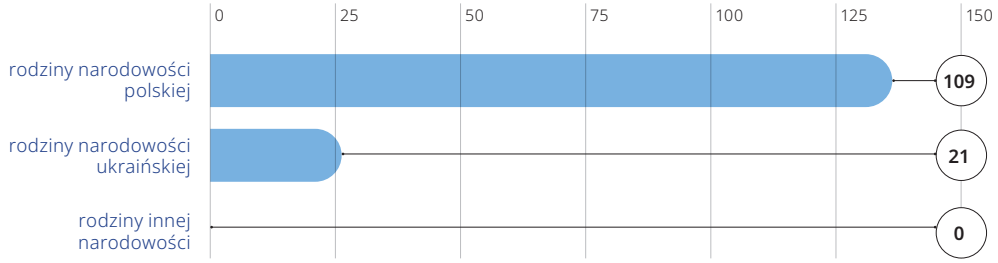
Rozkład przestrzenny wskazuje na istotną nierównomierność dostępności rodzin zastępczych, co może prowadzić do przeciążenia wybranych powiatów oraz ograniczać możliwości umieszczania dzieci w rodzinnych formach opieki w innych częściach kraju.

Jednocześnie doświadczenia samych rodzin zastępczych pokazują, że gotowość do przyjmowania dzieci cudzoziemskich istnieje w praktyce:

> *„Przewinęło się przez mój dom siedemnaścioro dzieci różnych narodowości. Miałam jedną dziewczynkę najkrócej, tylko trzy dni, była porwana w Austrii przez matkę pochodzenia czeczeńskiego i na granicy w Terespolu została zatrzymana i umieszczona u mnie w pieczy zastępczej, ale wróciła do rodziny zastępczej, w której była umieszczona właśnie w Austrii. Miałam pięcioro dzieci, również czeczeńskiego pochodzenia. Jedna dziewczynka była z autyzmem. Były u mnie dzieci przez sześć miesięcy, po czym wróciły do ojca, bo też mama ich porwała, są teraz z ojcem w Danii. Miałam dzieci z Pakistanu i z Afganistanu [...]"*[16] – RZ

Wypowiedź ta potwierdza, że potencjał opiekuńczy istnieje, jednak może nie być w pełni identyfikowany i wykorzystywany przez system.

Potencjał w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej dla dzieci cudzoziemskich ilustruje wykres 7, przedstawiający liczbę rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka deklarujących gotowość przyjęcia dziecka cudzoziemskiego z uwzględnieniem ich pochodzenia. . Dane obejmują łącznie 130 rodzin, w tym 109 rodzin narodowości polskiej oraz 21 ukraińskiej.

Wykres 7. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, które są skłonne przyjąć dziecko cudzoziemskie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet z 283 powiatów, dane z PCPR/MOPS, dane z 2025 r.

Brak danych lub deklaracji w pozostałych powiatach może wynikać z dwóch przyczyn. Po pierwsze, z ograniczonej gotowości rodzin zastępczych. Po drugie, z niewystarczającego rozpoznania tego potencjału przez same powiaty.

Druga z tych hipotez znajduje częściowe potwierdzenie w wynikach sondażu przeprowadzonego na potrzeby niniejszego raportu. Choć badanie nie ma charakteru reprezentatywnego, objęło 54 rodziny zastępcze, w tym blisko 52% rodzin zawodowych.

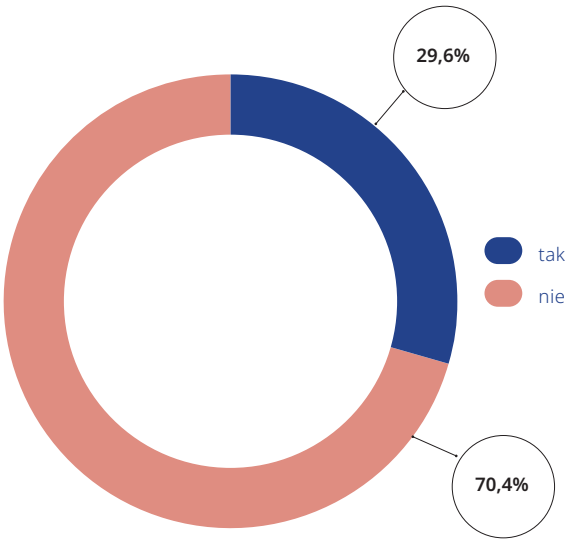
Wyniki wskazują, że mimo iż większość respondentów (70,4%) nie miała dotychczas pod opieką dzieci cudzoziemskich, deklarowana gotowość do ich przyjęcia jest relatywnie wysoka. Łącznie 81% badanych (suma odpowiedzi „tak" i „może") wyraża przynajmniej potencjalną otwartość na przyjęcie

16 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.

dziecka cudzoziemskiego. Oznacza to, że potencjał po stronie rodzin zastępczych może być większy niż wynikałoby to z danych raportowanych przez powiaty, jednak wymaga on aktywnego identyfikowania i uruchamiania na poziomie lokalnym.

Zależność między doświadczeniem a deklarowaną gotowością rodzin zastępczych do przyjmowania dzieci cudzoziemskich przedstawiono na wykresach 8 i 9.

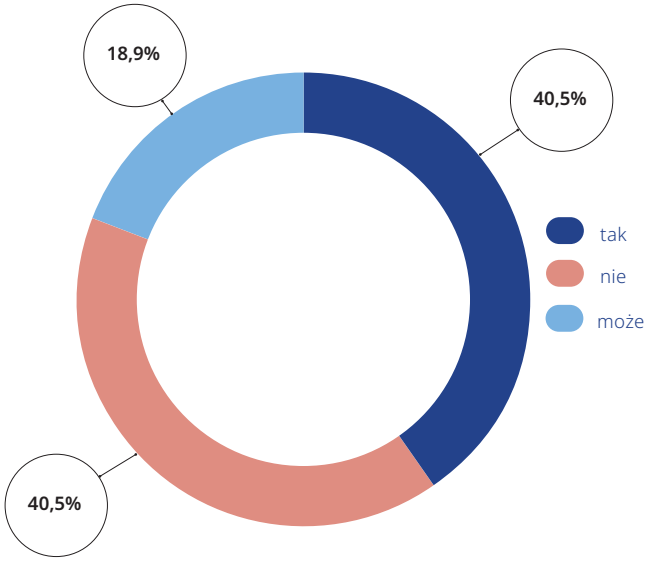
Czy kiedykolwiek miałaś/miałeś pod opieką dziecko cudzoziemskie?

Wykres 8. Doświadczenie rodzin zastępczych z przyjmowaniem dzieci cudzoziemskich. *(N = 54)*

Źródło: opracowanie własne na podstawie sondażu przeprowadzonego wśród rodzin zastępczych, 54 respondentów, maj-czerwiec 2025 r.

Jeżeli nie miałeś/miałaś pod opieką dziecka cudzoziemskiego, to czy byś je przyjął/przyjęła?

Wykres 9. Deklarowana gotowość rodzin zastępczych do przyjmowania dzieci cudzoziemskich. *(N = 37)*

Źródło: opracowanie własne na podstawie sondażu przeprowadzonego wśród rodzin zastępczych, 54 respondentów, maj-czerwiec 2025 r.

Jednocześnie doświadczenia rodzin zastępczych wskazują, że kluczowym czynnikiem wpływającym na ich gotowość do przyjmowania dzieci cudzoziemskich pozostaje stabilność oraz przewidywalność rozwiązań prawnych, w szczególności w zakresie możliwości długoterminowej opieki i adopcji.

W wypowiedziach respondentów pojawia się wyraźne poczucie niepewności związane z brakiem jasnych ścieżek prawnych w tym zakresie:

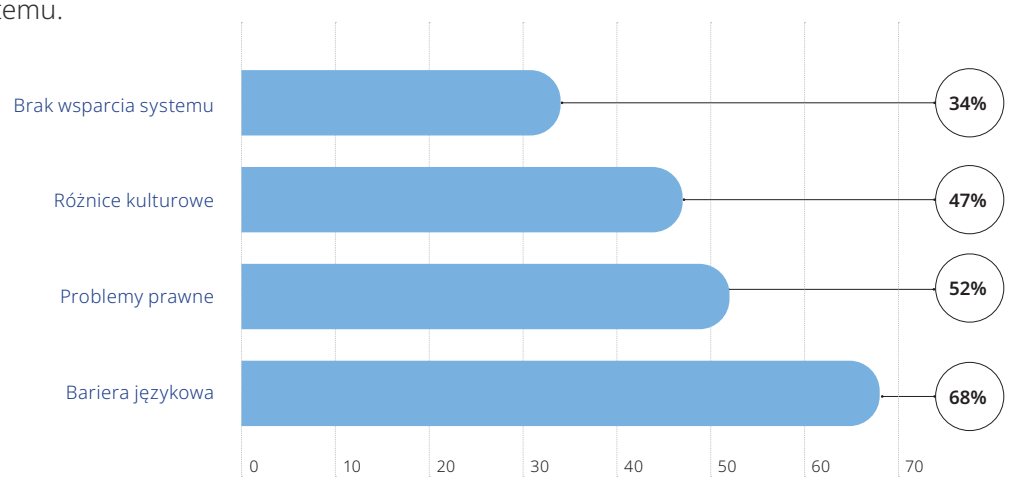
> *„Czujemy się oszukani z mężem [...] my chcieliśmy po prostu stworzyć rodzinę. [...] mama się zrzekła, ona do adopcji trafić nie może, bo trwa wojna, [...] mieliśmy zapewnienie, że nikt nam jej nie zabierze. I tylko te zapewnienia spowodowały, że my się zgodziliśmy, że szybko zrobiliśmy kurs."*[17] – RZ

Wypowiedzi respondentów, powtarzające się w trakcie badania, wskazują, że bariery w rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej nie ograniczają się wyłącznie do dostępności rodzin. W szczególności rodziny zastępcze wielokrotnie zwracały uwagę na problemy związane z niejasnym statusem prawnym dzieci cudzoziemskich oraz trudnościami w zakresie formalizacji ich sytuacji. Kwestie te były wskazywane jako istotny czynnik wpływający na decyzje o podjęciu lub kontynuowaniu opieki.

17 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.

Obawy rodziców zastępczych związane z przyjęciem dziecka cudzoziemskiego nie są „rozbrajane", choć – jak pokazują wyniki sondażu – w większości mają charakter praktyczny i możliwy do przezwyciężenia. Dokładna lista pozyskana z odpowiedzi respondentów znajduje się w podrozdziale „wyzwania". Najczęściej wskazywane trudności dotyczą barier językowych (68%), problemów prawnych (52%) oraz różnic kulturowych (47%), a w mniejszym stopniu braku wsparcia systemowego (34%) (wykres 10).

Odpowiedzi te wskazują, że obawy rodzin zastępczych nie wynikają z braku otwartości, lecz koncentrują się wokół kwestii organizacyjnych i formalnych, które wymagają wsparcia ze strony systemu.

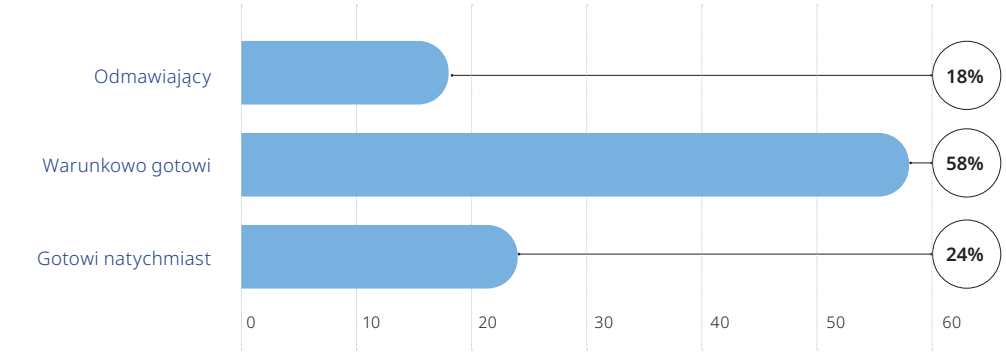

Wykres 10. Obawy związane z przyjęciem dziecka cudzoziemskiego (%) *(N = 54)*

Źródło: opracowanie własne na podstawie sondażu przeprowadzonego wśród rodzin zastępczych, 54 respondentów, maj-czerwiec 2025 r.

W praktyce szczególne znaczenie mają trudności związane z procedurami prawnymi oraz legalizacją pobytu dzieci, co potwierdzają wypowiedzi respondentów:

> *„W MOPR-ze nas jakby ta pani zapewniała, że to jest w ogóle takie proste, że składamy dokumenty do Urzędu Wojewódzkiego. I to jest kwestia pół roku. I zalegalizujemy ten pobyt i to nie jest w żaden sposób skomplikowane. Okazuje się, że jest bardzo skomplikowane, bo na każdym kroku są jakieś trudności."*[18] – RZ

Wykres 11. Gotowość rodzin zastępczych do przyjęcia dziecka cudzoziemskiego (%) *(N = 54)*

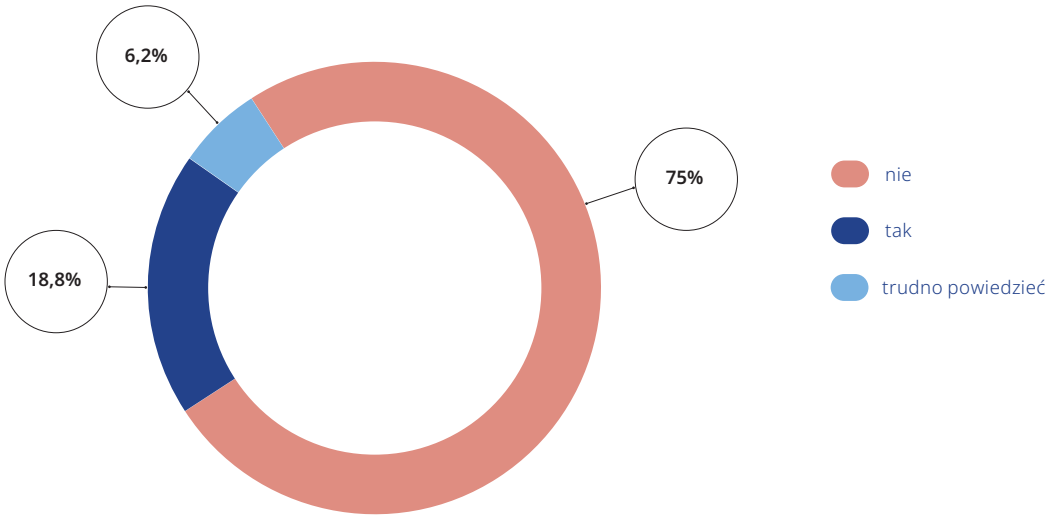
Źródło: opracowanie własne na podstawie sondażu przeprowadzonego wśród rodzin zastępczych, 54 respondentów, maj-czerwiec 2025 r.

18 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.

Jednocześnie analiza deklarowanej gotowości rodzin zastępczych wskazuje na istotny, niewykorzystany potencjał systemu. 24% respondentów deklaruje gotowość natychmiastowego przyjęcia dziecka cudzoziemskiego, a kolejne 58% wyraża gotowość warunkową, uzależnioną przede wszystkim od wsparcia prawnego i językowego (wykres 11). Jedynie 18% badanych deklaruje brak gotowości.

Dodatkowo, aż 75% respondentów wskazuje, że nie istnieją ograniczenia, takie jak wiek, pochodzenie czy wyznanie dziecka, które wpływałyby na ich decyzję o przyjęciu dziecka cudzoziemskiego (wykres 12).

Czy są jakieś ograniczenia, takie jak np. wiek, narodowość lub wyznanie dziecka cudzoziemskiego, które miałyby wpływ na Twoją decyzję o przyjęciu dziecka cudzoziemskiego?

Wykres 12. Ograniczenia wpływające na decyzję o przyjęciu dziecka cudzoziemskiego *(N = 16)*

Źródło: opracowanie własne na podstawie sondażu przeprowadzonego wśród rodzin zastępczych, 16 respondentów, maj–czerwiec 2025 r.

Wskazuje to jednoznacznie, że bariery nie mają charakteru mentalnego ani kulturowego po stronie rodzin zastępczych.

Zestawienie poziomu obaw i deklarowanej gotowości prowadzi do wniosku, że główne ograniczenia w przyjmowaniu dzieci cudzoziemskich mają charakter systemowy i organizacyjny, a nie wynikają z uprzedzeń czy braku otwartości rodzin zastępczych.

Potwierdzają to również doświadczenia samych rodzin:

> *„Nasze doświadczenie pokazuje, że opieka nad dzieckiem cudzoziemskim nie różni się niczym od opieki nad dzieckiem polskim – potrzeby, emocje i pragnienie bezpieczeństwa są uniwersalne. Z matką dziecka nawiązaliśmy dobry kontakt, co dodatkowo ułatwiło budowanie zaufania i poczucia stabilności."*[19] – RZ

19 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.

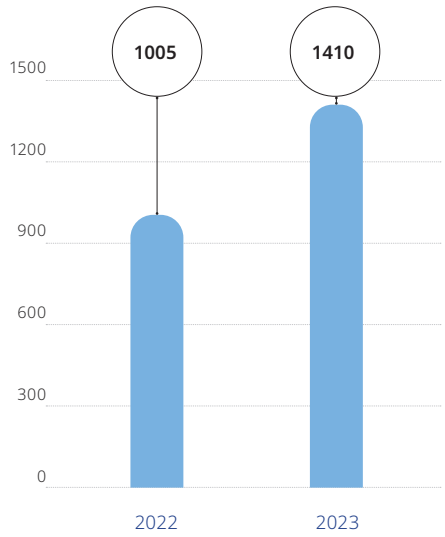
Dodatkowego kontekstu dostarczają doświadczenia samych rodzin zastępczych uczestniczących w badaniu.

Wśród 54 osób, które wzięły udział w sondażu, doświadczenie opieki nad dziećmi cudzoziemskimi miało już 16 osób. Główne kraje pochodzenia dzieci, które respondenci mieli pod opieką to: Ukraina (56%), Rumunia (25%), Mołdawia (13%). Wiek dzieci kształtował się następująco: niemowlęta (31%), przedszkolaki (25%), nastolatki (19%).

2.3. Dzieci z Ukrainy w polskim systemie pieczy zastępczej

Dopełnieniem przedstawionej analizy jest uwzględnienie wpływu migracji wojennej z Ukrainy na funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej w Polsce.

Dane skumulowane wskazują na wyraźny wzrost liczby dzieci cudzoziemskich, w tym obywateli Ukrainy, w polskim systemie pieczy zastępczej o 405 dzieci w ujęciu bezwzględnym, co odpowiada wzrostowi o 40,3% (wykres 13).

Wykres 13. Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej (dane skumulowane obejmujące dzieci przybyłe z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet z 283 powiatów, dane z PCPR/MOPS, dane na 2025 r.

Zgodnie z „rejestrem małoletnich" prowadzonym przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zasilanym danymi PCPR – ów za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. zarejestrowanych zostało:

- 195 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie będąc pod opieką osoby sprawującej nad nimi faktyczną opiekę,
- 170 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a wcześniej zostali umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy.

Obserwowany wzrost należy interpretować w świetle kilku kluczowych czynników:

- efekt skumulowany – dane obejmują wartości narastające, co oznacza, że w 2023 roku uwzględniono również dzieci przyjęte w 2022 roku, które nadal pozostawały w pieczy zastępczej;
- dynamika migracji wojennej – pierwsze miesiące po inwazji (2022 r.) charakteryzowały się chaotyczną migracją, często z nadzieją na szybki powrót. Rok 2023 przyniósł stabilizację sytuacji migracyjnej, ale również uświadomienie długotrwałości konfliktu;
- rozwój systemu identyfikacji – prawdopodobnie w 2023 roku poprawiła się efektywność identyfikowania dzieci wymagających pieczy zastępczej wśród ukraińskich uchodźców;
- wzrost częściowo proporcjonalny – 40,3% wzrost liczby dzieci jest znaczący, ale nie wykładniczy, co sugeruje, że system pieczy zastępczej mógłby poradzić sobie z przyrostem, gdyby nie był przeciążony i został do tego przygotowany.

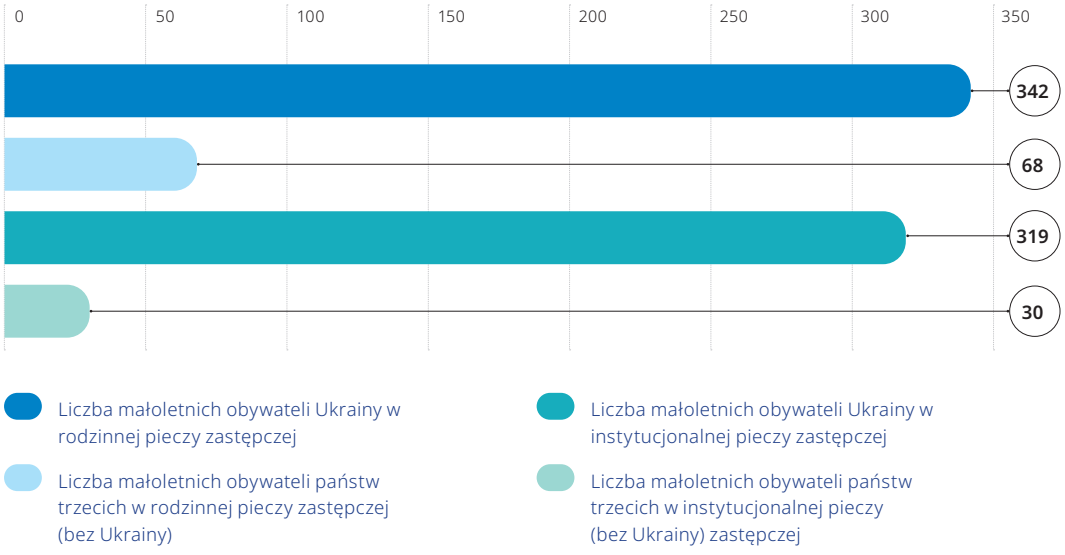
Przedstawione tendencje znajdują swoje odzwierciedlenie w praktyce funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, w szczególności na poziomie lokalnym, gdzie ujawniają się konkretne bariery związane z opieką nad dziećmi cudzoziemskimi, w tym dziećmi z Ukrainy.

> *„Jeżeli chodzi o ukraińskie dzieci, tutaj jest jednak bariera językowa. Mamy rodziców, którym OPS interwencyjnie zabrał dzieci do placówki, głównie chodziło o niewydolność wychowawczą i ta mama miała wyznaczony termin sprawy na luty tego roku, nie stawiła się, ponieważ trafiła do szpitala. Pomimo tego, że przedstawiła zaświadczenie, że była w tym szpitalu i prosi o wyznaczenie kolejnego terminu, jednak bariera językowa i podejście sądów do niej było inne niż do polskich rodzin”*[20] – PCPR

W tym kontekście planowanie rozwoju systemu pieczy zastępczej powinno uwzględniać w szczególności:

- zwiększone zapotrzebowanie na rodziny zastępcze, w tym posiadające kompetencje międzykulturowe oraz językowe,
- dodatkowe obciążenie finansowe systemu, związane z koniecznością zapewnienia specjalistycznego wsparcia, w tym psychologicznego i językowego,
- wyzwania integracyjne, wymagające rozwoju programów wspierających funkcjonowanie dzieci cudzoziemskich w systemie edukacyjnym i społecznym,
- złożoność sytuacji prawnej dzieci cudzoziemskich, wymagającą doprecyzowania procedur oraz zapewnienia większej spójności instytucjonalnej.

Szczególnie istotne dla zrozumienia wpływu migracji wojennej z Ukrainy na system pieczy zastępczej jest przeanalizowanie, w jakich formach opieki przebywają dzieci z Ukrainy oraz jak ich sytuacja kształtuje się na tle dzieci z innych państw trzecich.

Wykres 14. Liczba małoletnich obywateli państw trzecich przebywających w pieczy zastępczej, z podziałem na rodzinną i instytucjonalną

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet z 283 powiatów, dane z PCPR/MOPS, dane na 2025 r.

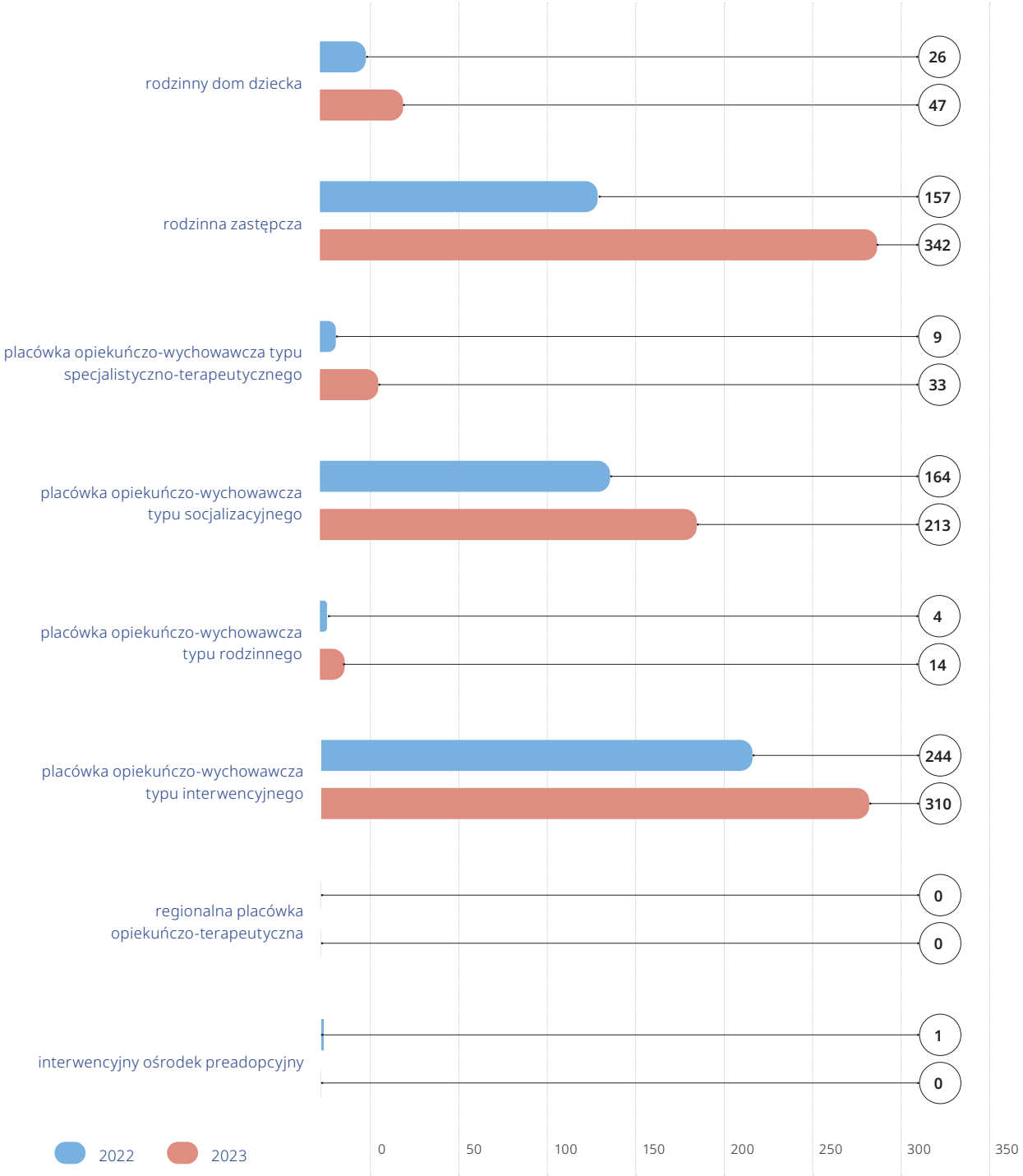
20 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.

Dane przedstawione w wykresie 14 wskazują, że dzieci z Ukrainy stanowią zdecydowaną większość w systemie pieczy zastępczej w porównaniu do małoletnich z innych państw trzecich, zarówno w formach rodzinnych, jak i instytucjonalnych. Jednocześnie widoczna jest istotna liczba dzieci przebywających w pieczy instytucjonalnej, co może świadczyć o ograniczonej dostępności rodzinnych form opieki oraz konieczności reagowania systemu w trybie interwencyjnym. Jednocześnie, choć dominacja dzieci z Ukrainy w obu formach pieczy wynika przede wszystkim z ich liczebności na terytorium Polski w związku z wojną i zwiększoną liczbą uchodźców, struktura ta potwierdza szerszy problem systemowy. Wskazuje ona na niewystarczającą liczbę miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej dla dzieci cudzoziemskich, co prowadzi do częstszego kierowania ich do opieki instytucjonalnej. Problem ten wpisuje się we wcześniej zidentyfikowane ograniczenia systemu, związane z dostępnością i rozwinięciem rodzinnych form opieki.

Tendencja ta jest widoczna również w układzie terytorialnym. Dzieci z Ukrainy bez opieki koncentrują się przede wszystkim w dużych ośrodkach miejskich i powiatach dysponujących rozwiniętą infrastrukturą wsparcia, gdzie system pieczy zastępczej przejmuje największe obciążenie związane z organizacją opieki.

Poniżej przedstawiono wybrane dane dla największych miast, ilustrujące rozmieszczenie dzieci z Ukrainy w podziale na formy pieczy, wraz z odniesieniem do dzieci z innych państw trzecich (zestawienie to opiera się na odpowiedziach przekazanych przez 283 powiaty w 2025 roku, obejmujących również miasta na prawach powiatu):

- Warszawa:
  - dzieci z Ukrainy: 32 dzieci w rodzinnej pieczy, 23 w instytucjonalnej;
  - dzieci z innych krajów np. z Rosji, Białorusi, Czech, Rumunii: 18 w rodzinnej pieczy zastępczej, 1 w instytucjonalnej.
- Wrocław:
  - dzieci z Ukrainy: 12 dzieci w rodzinnej pieczy, 31 w instytucjonalnej;
  - dzieci z innych krajów np. z Białorusi, Niemiec, Afganistanu: 1 w rodzinnej pieczy zastępczej, 3 w instytucjonalnej.
- Poznań:
  - dzieci z Ukrainy: 11 dzieci w rodzinnej pieczy, 16 w instytucjonalnej;
  - dzieci z innych krajów w rodzinnej pieczy zastępczej: 7.
- Kraków:
  - dzieci z Ukrainy: 2 dzieci w rodzinnej pieczy, 29 w instytucjonalnej.
- Łódź:
  - dzieci z Ukrainy: 38 dzieci w rodzinnej pieczy, 6 w instytucjonalnej.

Wykres 15. Dzieci przybyłe z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r. i przebywające w pieczy zastępczej w latach 2022 i 2023.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, dane za lata 2022–2023.

We wszystkich formach pieczy – z wyjątkiem interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych (gdzie liczba dzieci pozostaje zerowa lub symboliczna) – odnotowano wyraźny wzrost liczby dzieci ukraińskich w 2023 roku w porównaniu do 2022 roku (wykres 15).

Wiele dzieci wymaga umieszczenia interwencyjnego, o czym świadczy m.in. ich liczba w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego: w 2022 roku było to 244 dzieci, w 2023 roku już 310. W zestawieniu danych rok po roku widać, że nastąpił wzrost liczby dzieci o 27%, **co świadczy o narastających problemach w rodzinach narodowości ukraińskiej.**

Powyższe obserwacje znajdują również potwierdzenie w wypowiedziach przedstawicieli PCPR – ów, którzy wskazują na ograniczoną dostępność rodzin zastępczych oraz dominację trybu interwencyjnego w umieszczaniu dzieci cudzoziemskich. Jak podkreślono w jednej z wypowiedzi:

> *„W ogóle system pieczy zastępczej według mnie siadł całkowicie, jeżeli chodzi o rodziny zastępcze dla dzieci polskich. Dzieci ukraińskie albo innej narodowości, jeżeli są umieszczone, to są w trybie interwencyjnym i to jest podejmowana decyzja praktycznie z dnia na dzień i tutaj te rodziny się zgadzają. Natomiast to jest duży problem. Nie mamy tych rodzin."*[21] – PCPR

Wypowiedź ta wskazuje na przeciążenie systemu oraz niedobór rodzinnych form pieczy, zarówno dla dzieci polskich, jak i cudzoziemskich.

Potrzebne jest dalsze wzmacnianie systemu, który zapewni miejsca interwencyjne, w szczególności w rodzinach zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.

Należy wykorzystać potencjał osób z Ukrainy, które mogą zostać zatrudnione jako rodziny zawodowe, a także podnosić kompetencje rodziców zastępczych i kadry w zakresie opieki nad dziećmi cudzoziemskimi, które poza traumą relacyjną doświadczyły również traumy wojennej.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego z definicji swojego działania zapewniają dłuższy pobyt, co sugeruje, że należy ich pracowników przygotować do pełnienia funkcji integracyjnych i edukacyjnych – w tym wsparcia językowego i kulturowego. W placówkach tych przebywało: w 2022 r. 164 dzieci, a w 2023 r. 213 dzieci. Ich liczba wzrosła o 30%.

O potrzebie miejsc dla dzieci, które wymagają specjalistycznej terapii, wsparcia wychowawczego, mają orzeczenie o niepełnosprawności lub inne szczególne potrzeby zdrowotne, rozwojowe bądź edukacyjne, świadczy wzrost liczby dzieci w placówkach specjalistyczno-terapeutycznych, z 9 dzieci w 2022 roku do 33 w 2023 roku.

System pieczy zastępczej częściowo adaptuje się do zmieniającej się sytuacji migracyjnej, ale skala wzrostu pokazuje, że potrzebne są dalsze zmiany systemowe, szczególnie w zakresie zasobów kadrowych, terapeutycznych i lokalowych, a także wymiana doświadczeń i dobrych praktyk, przy wykorzystaniu doświadczeń tych powiatów, którym udaje się skutecznie tworzyć rodzicielstwo zastępcze cudzoziemskie.

Rośnie liczba dzieci z Ukrainy potrzebujących długofalowego wsparcia, co powinno przełożyć się na planowanie integracyjne: edukację, zdrowie psychiczne, wsparcie rodzin zastępczych.

Wzrost liczby dzieci w placówkach specjalistycznych i socjalizacyjnych wymaga szczególnego nadzoru. Powinno się dołożyć starań, aby dzieci ze specjalnymi potrzebami w ogóle nie były instytucjonalizowane, a jeżeli już do tego dochodzi powinno się ograniczyć ten czas na tak krótko jak to konieczne.

21 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.

W niniejszej analizie należy również uwzględnić szczególną grupę dzieci ukraińskich bez opieki oraz dzieci rozdzielonych z rodzinami, które zostały ewakuowane z instytucji opiekuńczych w Ukrainie. Blisko 2 500 dzieci bez opieki oraz dzieci rozdzielonych z rodzinami zostało ewakuowanych z instytucji opiekuńczych w Ukrainie do Polski po wybuchu pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku. W 2025 roku 622[22] dzieci z tej grupy nadal przebywało na terenie Polski; były to dzieci w różnym wieku, w tym również dzieci z niepełnosprawnościami. Są zakwaterowane zarówno w dużych centrach, jak i w mniejszych kameralnych domach. Najliczniejsza grupa 176 dzieci mieszka na terenie Łodzi w kameralnych domach od 4 do 19 osób w jednym domu. Zbliżona wielkością grupa 134 dzieci przebywała do końca sierpnia 2025 roku w Centrum Konferencyjno-Szkoleniowym Ossa (CKS OSSA) w powiecie rawskim (woj. łódzkie). Następnie dzieci te zostały relokowane do kameralnych form opieki w małych grupach na terenie powiatu wrocławskiego oraz Łodzi (zwiększając liczbę dzieci w Łodzi do 237), a część z nich powróciła do Ukrainy. Kolejna grupa 107 dzieci przebywa w powiecie słupskim, również w mniejszych grupach od 10 do 16 dzieci w jednej lokalizacji (w 2025 r). Ostatnia z większych grup, licząca 57 dzieci, przebywała w Moryniu. Grupy ewakuowane przebywają obecnie na terenie: Łodzi, powiatów rawskiego, kościerskiego, gryfińskiego, częstochowskiego, świdnickiego, słupskiego, białogardzkiego, tczewskiego, kazimierskiego, gorlickiego i kraśnickiego[23].

Specyfikę grup dzieci ewakuowanych z instytucji opiekuńczych w Ukrainie determinuje ich odmienna sytuacja prawna i organizacyjna w porównaniu do innych dzieci cudzoziemskich przebywających w Polsce. Grupa ta funkcjonuje w modelu hybrydowym, na styku dwóch systemów ochrony dziecka, co wpływa zarówno na sposób sprawowania opieki, jak i zakres odpowiedzialności instytucjonalnej. W szczególności można wskazać na następujące cechy:

1. Funkcjonowanie „pomiędzy systemami": nadzór systemu ochrony dziecka w Polsce przy jednoczesnej jurysdykcji Ukrainy

Dzieci ewakuowane z instytucji opiekuńczych w Ukrainie pozostają formalnie pod jurysdykcją państwa ukraińskiego. Jednocześnie ich pobyt na terytorium Polski podlega monitorowaniu przez polskie służby odpowiedzialne za ochronę dziecka. Opieka nad dziećmi sprawowana jest przez wychowawców wyznaczonych przez stronę ukraińską, co tworzy specyficzny model współistnienia dwóch systemów opieki.

2. Funkcjonowanie poza polskim systemem pieczy zastępczej

Pomimo fizycznej obecności na terytorium Polski, dzieci te nie są włączone do krajowego systemu pieczy zastępczej. Oznacza to, że organizacja opieki, podejmowanie decyzji dotyczących dzieci oraz odpowiedzialność instytucjonalna pozostają po stronie ukraińskiej, przy równoległym nadzorze i wsparciu ze strony instytucji polskich.

Dzieci ewakuowane grupowo z Ukrainy, podobnie jak wszystkie inne, potrzebują zindywidualizowanej opieki oraz kameralnych i zbliżonych do domowych warunków życia i wychowania oraz oferty związanej z usamodzielnieniem. Brak pełnej, zintegrowanej ewidencji wszystkich dzieci cudzoziemskich bez opieki przebywających w Polsce utrudnia zintegrowanie działań i monitorowanie ich sytuacji.

Dotyczy to także dzieci, przede wszystkim narodowości ukraińskiej, przebywających w internatach i bursach, których rodzice pozostają w Ukrainie. Dane na temat dzieci w tych placówkach nie są publikowane w oficjalnych raportach – dostępne statystyki Ministerstwa Edukacji z Systemu Informacji Oświatowej, koncentrują się na ogólnej liczbie uczniów z Ukrainy, nie odnosząc się do ich sytuacji rodzinnej.

22 Dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, „Ośrodki zbiorowego zakwaterowania ukraińskich dzieci – sierpień 2025".
23 dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Podopieczni z ukraińskiej pieczy instytucjonalnej - ośrodki zbiorowego zakwaterowania, sierpień 2025 r.

2.4. Funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej wobec dzieci cudzoziemskich

2.4.1. Procedura przekazania dziecka i miejsca docelowe

Według informacji z Komendy Głównej Straży Granicznej:

- Straż Graniczna występuje do sądu o umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub strzeżonym ośrodku zgodnie z art. 397 ustawy o cudzoziemcach;
- małoletni powyżej 15. roku życia mogą być umieszczani w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców;
- w przypadku dzieci ubiegających się o ochronę międzynarodową, Straż Graniczna doprowadza je do rodziny zastępczej zawodowej (pogotowie rodzinne) lub placówki interwencyjnej, gdzie przebywają do czasu decyzji sądu.

Powyższe zasady określają formalny model postępowania, który zakłada szybkie przekazanie dziecka do odpowiedniej formy opieki oraz skoordynowane działanie instytucji zaangażowanych w ten proces.

Przebieg tego procesu jest w istotnym stopniu uzależniony od dostępności miejsc w systemie pieczy zastępczej.

W przypadku braku dostępnych miejsc w danym województwie poszukiwania są rozszerzane na inne regiony kraju, co może skutkować koniecznością transportu dzieci na znaczne odległości, przekraczające 100 kilometrów. W praktyce miejsca dla dzieci identyfikowane są m.in. w takich lokalizacjach jak Łódź, Siedlce, Pęchery czy Skawina.

Jednocześnie z przeprowadzonych wywiadów wynika, że stosowanie powyższych procedur nie zawsze przebiega w sposób spójny i skoordynowany z innymi elementami systemu. Przedstawiciele PCPR-ów wielokrotnie wskazywali na problemy we współpracy ze Strażą Graniczną, w szczególności w zakresie przekazywania dzieci do systemu pieczy zastępczej. Zgłaszane sytuacje obejmowały przypadki nagłego pozostawiania dzieci w placówkach bez wcześniejszej koordynacji, co utrudniało zapewnienie odpowiednich warunków przyjęcia oraz organizację dalszego wsparcia.

> *"Jeżeli chodzi o instytucjonalną pieczę, to te dzieci właśnie afgańskie i syryjskie były przywiezione, dowiezione i pozostawione przez Straż Graniczną. Oczywiście bez naszej zgody, bez naszej wiedzy, oni po prostu przywieźli, pozostawili, zostawili dokumenty i sobie odjechali."*[24] – PCPR

24 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.

2.4.2. Ograniczenia w ustalaniu wieku dzieci

Proces ustalania wieku dzieci cudzoziemskich bez opieki stanowi jedno z istotnych wyzwań dla systemu pieczy zastępczej, wpływając zarówno na przebieg procedur administracyjnych, jak i na dalsze decyzje dotyczące formy opieki. W szczególności dotyczy to dzieci, które przybywają bez dokumentów potwierdzających ich tożsamość lub wiek.

> *„Nie miałem żadnych dokumentów, a w Afganistanie nie przywiązuje się wagi do daty urodzenia. W Polsce robiono mi badanie rentgenowskie nadgarstka, na podstawie którego ustalono mój wiek."*[25] – Z_D

Jednym z kluczowych czynników wpływających na przebieg procedur przekazywania dzieci do systemu pieczy zastępczej, wskazanym w poprzedniej części analizy, jest proces ustalania wieku dzieci cudzoziemskich bez dokumentów.

> *„Wszystkie osoby przed przekazaniem ich do placówek opiekuńczo-wychowawczych przebywały w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Przemyślu (SOC w Przemyślu), gdyż początkowo podawały się za osoby pełnoletnie, a brak dokumentów nie pozwalał na ustalenie wieku."*[26] – BO_SG

W praktyce najczęściej stosowaną metodą jest badanie radiologiczne nadgarstka, które, zgodnie z aktualnymi badaniami naukowymi, nie zapewnia wystarczającej dokładności, szczególnie w przypadku osób zbliżonych do granicy pełnoletności.

Najczęściej stosowana w Polsce estymacja wieku na podstawie wyłącznie rentgena nadgarstka nie jest wystarczająco dokładna, zwłaszcza w przypadku osób bliskich granicy 18 lat.

Rozstrzyganie wieku za pomocą badania rentgenowskiego nadgarstka (RTG kości ręki i nadgarstka) jest szeroko stosowane jako metoda oceny wieku biologicznego, zwłaszcza w kontekście dzieci cudzoziemskich bez dokumentów[27]. Jednak najnowsze badania i przeglądy naukowe wskazują, że metoda ta ma poważne ograniczenia i nie jest w pełni miarodajna jako jedyny sposób ustalania wieku chronologicznego. Zakres błędu może wynosić nawet kilka lat, a wyniki są obarczone dużą zmiennością indywidualną, zależną od płci, pochodzenia etnicznego, stanu zdrowia i czynników środowiskowych[28].

25 Wywiad anonimowy z respondentem, uchodźcą z Afganistanu, przebywającym od 15 roku życia w rodzinnej pieczy zastępczej, 25 maja 2025 r.
26 Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej, 12 czerwca 2025 r., Odpowiedź na wniosek o dostęp do informacji publicznej.
27 Dane dotyczące przypadków oraz wyników badań wieku dzieci cudzoziemskich bez opieki przeprowadzonych przez oddziały Straży Granicznej w 2024 roku przedstawiono w sekcji Tabele z danymi uzupełniającymi str. 79
28 S. Serinelli, V. Panetta, P. Pasqualetti, D. Marchetti, „Accuracy of three age determination X-ray methods on the left hand-wrist: A systematic review and meta-analysis", „Legal Medicine" 2011, t. 13, nr 3, s. 120–133, https://doi.org/10.1016/j.legalmed.2011.01.004; zob. także: Australian Human Rights Commission, „An age of uncertainty: Inquiry into the treatment of individuals suspected of people smuggling offences who say that they are children", 2012, rozdz. 2: „Biomedical markers and the assessment of chronological age", https://humanrights.gov.au/our-work/2-biomedical-markers-and-assessment-chronological-age.

Standardy oceny wieku kostnego, np. atlas Greulicha-Pyle'a to najpowszechniej stosowany na świecie standard radiologicznej oceny wieku kostnego dzieci i młodzieży, opracowany na podstawie zdjęć rentgenowskich lewej dłoni i nadgarstka kilku tysięcy dzieci – wyłącznie pochodzenia kaukaskiego, z rodzin o średnim i wyższym statusie społeczno-ekonomicznym, zamieszkałych w Cleveland w Stanach Zjednoczonych. Metoda ta jest szybka, łatwa w użyciu i nieinwazyjna, dzięki czemu zyskała popularność zarówno w diagnostyce pediatrycznej, jak i w postępowaniach sądowych oraz migracyjnych. Nie odzwierciedla jednak zróżnicowania etnicznego, środowiskowego i żywieniowego dzieci na świecie. Badania wykazują, że stosowanie tego standardu do populacji dzieci z Afryki, Azji, Bliskiego Wschodu czy Ameryki Łacińskiej może prowadzić do istotnych błędów – zarówno zawyżania, jak i zaniżania wieku kostnego. Wiek kostny może znacząco odbiegać od wieku metrykalnego z powodu czynników genetycznych, hormonalnych, zdrowotnych i środowiskowych. Różnice rzędu nawet 1–2 lat są powszechne, a w niektórych przypadkach odchylenia mogą sięgać 2,5–3 lat. Nowoczesne, zautomatyzowane systemy oceny wieku kostnego (np. BoneXpert) zwiększają powtarzalność i precyzję oceny, ale nadal nie eliminują podstawowych ograniczeń tej metody, zwłaszcza w przypadku osób bliskich pełnoletności. BoneXpert jest powszechnie stosowanym narzędziem do oceny wieku kostnego na świecie, zwłaszcza w Europie, ale jego wykorzystanie w Polsce jest ograniczone i nie jest standardem we wszystkich placówkach. Choć BoneXpert jest coraz szerzej walidowany, jego skuteczność może być niższa w populacjach o odmiennych wzorcach wzrostu, np. wśród dzieci z krajów afrykańskich czy azjatyckich, zwłaszcza w przypadku niedożywienia lub chorób przewlekłych.

> *„Mamy sporo dzieci, które nie zostały uznane za dzieci. Ja uważam, że ta ocena wieku, którą stosuje Straż Graniczna, jest często wadliwa i nie prezentuje wiarygodnych wyników. […] Są dzieci, które zostały ocenione jako dorosłe i przebywają w otwartych ośrodkach dla cudzoziemców. Nawet mają akty urodzenia zeskanowane, ale z nadgarstka wyszło im powyżej 18 roku życia, więc są traktowane jako osoby dorosłe."*[29] – NGO

Dlatego wyniki badań kostnych powinny być interpretowane z dużą ostrożnością i zawsze w połączeniu z innymi metodami oceny wieku (badanie stomatologiczne, ocena rozwoju płciowego, wywiad),[30] zgodnie z zaleceniami międzynarodowych grup eksperckich i organizacji zajmujących się prawami człowieka.

29 Wywiad anonimowy z respondentem z organizacji pozarządowej, 23 kwietnia 2025 r.
30 K. Alshamrani, F. Messina, A.C. Offiah, „Is the Greulich and Pyle atlas applicable to all ethnicities? A systematic review and meta-analysis", „European Radiology" 2019, t. 29, nr 6, s. 2910–2923, https://doi.org/10.1007/s00330-018-5792-5;

2.4.3. Finansowanie pobytu dzieci cudzoziemskich i wyzwania w praktyce systemowej

Zgodnie z obowiązującymi zasadami koszty pobytu dzieci cudzoziemskich w placówkach opiekuńczo-wychowawczych są pokrywane z budżetu państwa, ze środków pozostających w dyspozycji Ministra Spraw Wewnętrznych lub Komendanta Głównego Straży Granicznej albo Policji. W przypadku dzieci ubiegających się o ochronę międzynarodową finansowanie powinien zapewniać Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

> *„Koszty związane z umieszczeniem i pobytem małoletniego cudzoziemca w placówce opiekuńczo-wychowawczej są pokrywane z budżetu państwa... ze środków będących w dyspozycji Komendanta Głównego Straży Granicznej lub Komendanta Głównego Policji."*[31] – KG_SG

Dane przekazane przez Straż Graniczną wskazują, że finansowanie takich przypadków faktycznie generuje wymierne koszty. Według informacji z jednego z oddziałów Straży Granicznej wydatki pokryte w 2024 roku na pobyt małoletnich cudzoziemców w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wyniosły 124 982 52 zł, przy miesięcznej stawce od 4050 zł do 8814 zł za osobę, w zależności od placówki.

Według informacji uzyskanych od Straży Granicznej, po zatrzymaniu dziecka niezwłocznie zapewnia się mu tymczasowe schronienie w placówkach Straży Granicznej lub w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców. W przypadku braku dokumentów wszczynane są procedury identyfikacyjne. Jeżeli pojawiają się wątpliwości co do wieku dziecka, ustalany jest najczęściej na podstawie badania rentgenowskiego nadgarstka, rzadziej badania stomatologicznego. Czas oczekiwania na wyniki tych badań jest stosunkowo krótki i wynosi od kilkudziesięciu minut do kilku dni. Straż Graniczna deklaruje również dążenie do niezwłocznego przekazywania dzieci wymagających opieki do systemu pieczy zastępczej.

W analizowanych dokumentach Straż Graniczna deklaruje dążenie do niezwłocznego przekazywania wszystkich małoletnich wymagających opieki do systemu pieczy zastępczej. Na poziomie praktycznym jednak odnotowywane są opóźnienia – od kilku dni do nawet kilku tygodni – wynikające z konieczności znalezienia odpowiedniego miejsca lub potwierdzenia tożsamości i wieku dziecka. Wskazuje to na rozbieżność pomiędzy założeniami systemowymi a ich wdrażaniem w praktyce.

W praktyce zarówno przekazanie dziecka, jak i finansowanie jego pobytu nie zawsze przebiegają w sposób płynny i jednoznaczny. Z materiału jakościowego wynika, że po stronie powiatów i placówek pojawiają się powtarzające się trudności związane z brakiem jasności co do odpowiedzialności finansowej poszczególnych instytucji. Problem nasila się szczególnie w sytuacjach, gdy dziecko zostaje przekazane do placówki w trybie pilnym, natomiast rozstrzygnięcie, który podmiot powinien pokrywać koszty pobytu, pozostaje niejednoznaczne lub przedłuża się w czasie.

Podobne trudności dotyczą samych procedur przekazywania dzieci do pieczy. Choć formalnie system zakłada szybkie skierowanie dziecka do odpowiedniej formy opieki, w praktyce ciężar organizacyjny i finansowy bywa przerzucany na poziom lokalny jeszcze przed uruchomieniem odpowiednich mechanizmów finansowania.

31 Komenda Główna Straży Granicznej, 28 maja 2025 r., Odpowiedź na wniosek o dostęp do informacji publicznej.

„Oni mają swoje wykładnie i to jest główny problem, bo to, że te dzieci u nas są, no to już jakby pozostają. Natomiast nie ma kto za te dzieci płacić po prostu. I my się tak boksujemy z tymi pismami, z jednej wykładni do drugiej i to jakby gdzieś tam w chmurze jest."[32] – PCPR

„Jeżeli chodzi o dzieci przywiezione przez Straż Graniczną, to takim głównym problemem jest to, że przywożą, pozostawiają, porzucają i odjeżdżają. Natomiast później nie ma kto za te dzieci płacić. My się jakby boksujemy z instytucjami, które powinny ponosić te koszty. [...] Mieliśmy takiego chłopca, który złożył wniosek o ochronę międzynarodową, gdzie powinien płacić szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców i też się wypierają, bo było już na przykład prawomocne postanowienie w tym czasie i to już nie było dziecko bez opieki."[33] – POW

Zestawienie normatywnego modelu postępowania z doświadczeniami PCPR i placówek wskazuje na wyraźny rozdźwięk pomiędzy formalnym zakresem odpowiedzialności instytucji a praktyką ich współdziałania. W efekcie problemy proceduralne i finansowe nie pozostają wyłącznie kwestią administracyjną, lecz bezpośrednio wpływają na terminowość przekazania dziecka do opieki oraz zdolność systemu lokalnego do zapewnienia mu stabilnego i adekwatnego wsparcia.

32 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.
33 Wywiad anonimowy z respondentem z POW, 24 kwietnia 2025 r.

2.4.4. Ograniczony dostęp do pieczy zastępczej i jego konsekwencje dla dzieci cudzoziemskich

Problemy z dostępem do miejsc w pieczy zastępczej, wskazane w poprzednich częściach analizy, stanowią jedną z kluczowych barier systemowych wpływających na sytuację dzieci cudzoziemskich bez opieki.

Małoletni cudzoziemcy bez opieki napotykają poważne trudności w dostępie do odpowiedniej pieczy zastępczej w Polsce. W szczególności dotyczy to ograniczonej liczby miejsc w placówkach oraz ich niedostosowania do specyficznych potrzeb dzieci z doświadczeniem migracyjnym.

> *„Małoletni cudzoziemcy bez opieki, zwłaszcza z doświadczeniem migracji, napotykają poważne trudności w dostępie do odpowiedniej pieczy zastępczej w Polsce. Brakuje miejsc w placówkach, a te, które są dostępne, nie są przystosowane do szczególnych potrzeb tych dzieci. W konsekwencji dzieci często trafiają do placówek Straży Granicznej lub do miejsc, które nie są częścią systemu pieczy zastępczej. Taka sytuacja ma negatywny wpływ na standard przestrzegania praw tych dzieci, które zostają pozbawione odpowiedniego środowiska rodzinnego, a ich potrzeby emocjonalne, społeczne i edukacyjne nie są dostatecznie zaspokajane."*[34] – Informacja o działalności Rzecznika Praw Dziecka za rok 2024

Najpoważniejszą barierą systemową pozostaje brak miejsc w interwencyjnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz wydłużone procedury związane z potwierdzaniem dokumentacji i sądowym wyznaczaniem reprezentacji prawnej.

W sytuacjach braku dostępnych miejsc w placówkach interwencyjnych dzieci mogą pozostawać tymczasowo w pomieszczeniach Straży Granicznej lub w Strzeżonych Ośrodkach dla Cudzoziemców. Zdarza się, że okres ten wydłuża się do kilku tygodni, co dodatkowo pogłębia ryzyko naruszenia standardów opieki oraz wpływa negatywnie na sytuację psychospołeczną dzieci.

> *„Przypomnieć należy na marginesie o ogromnym kryzysie w systemie przyjmowania małoletnich bez opieki, zarówno w zakresie braku odpowiednich kandydatów/ek do pełnienia funkcji kuratorów małoletnich, jak i braku miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych – obydwa te czynniki uniemożliwiają szybkie i skuteczne objęcie ochroną małoletnich bez opieki."*[35] – Oświadczenie Stowarzyszenia Interwencji Prawnej

W konsekwencji część dzieci pozostaje poza systemem pieczy lub oczekuje na umieszczenie przez okres od kilku do kilkudziesięciu dni, co zwiększa ryzyko naruszenia ich praw oraz pogorszenia sytuacji psychospołecznej.

Dokładną skalę zjawiska, czyli liczbę dzieci długotrwale niewłączonych do systemu pieczy, trudno określić. Dostępne są jedynie dane incydentalne, które wskazują na okresy oczekiwania od kilku do kilkudziesięciu dni.

34 Rzecznik Praw Dziecka, „Informacja o działalności Rzecznika Praw Dziecka za rok 2024 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce", Warszawa 2025, s. 257.
35 Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, „Oświadczenie Stowarzyszenia Interwencji Prawnej w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP (UD173)", Warszawa, 13 grudnia 2024 r., s. 5.

2.4.5. Dane administracyjne i wybrane mechanizmy wsparcia dzieci cudzoziemskich

Szerszy kontekst funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w odniesieniu do dzieci cudzoziemskich potwierdzają również dane administracyjne oraz doświadczenia instytucji zaangażowanych w organizację opieki.

Świadczenie wychowawcze (800+) wypłacono 5 333 dzieciom z obywatelstwem ukraińskim przebywającym pod opieką tymczasową oraz 479 dzieciom pozostającym w rodzinnej pieczy zastępczej. Dodatkowo świadczenie objęło 184 dzieci cudzoziemskich przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, domach pomocy społecznej lub ośrodkach preadopcyjnych.

Jednocześnie aż 5 048 opiekunów tymczasowych dzieci z obywatelstwem ukraińskim pobierało świadczenie, z czego zdecydowaną większość (4 616 osób) stanowiły osoby z obywatelstwem ukraińskim, a mniejszą część z obywatelstwem polskim (404) oraz innych państw. W przypadku rodzinnej pieczy zastępczej 65% opieki sprawowane jest przez osoby z obywatelstwem ukraińskim, a 34% przez osoby z obywatelstwem polskim.

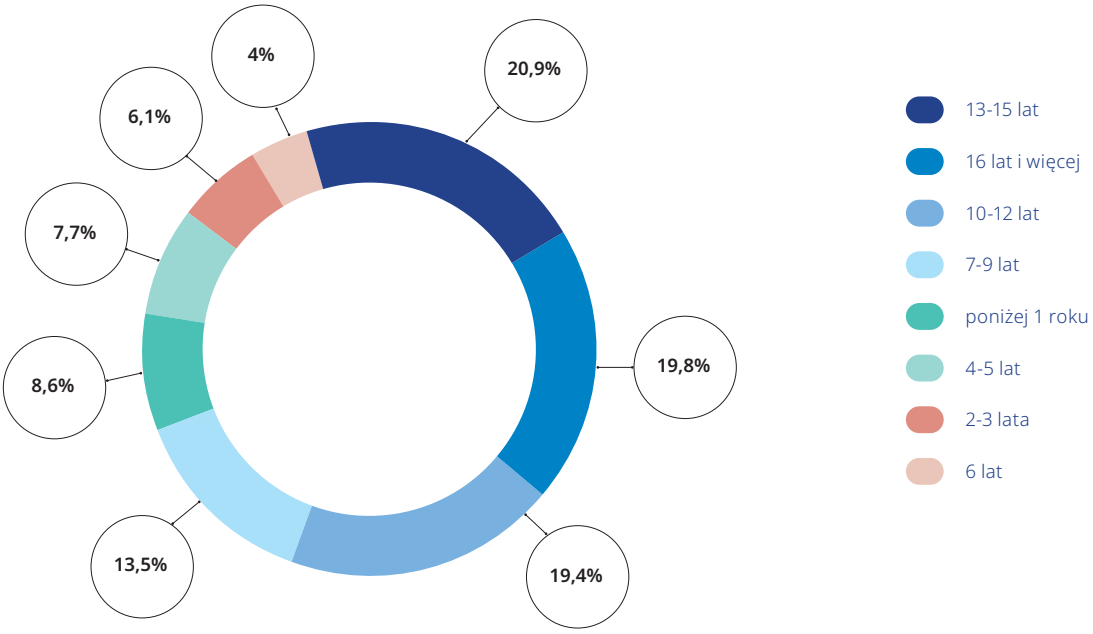
Taki rozkład wskazuje, że system opieki nad dziećmi cudzoziemskimi w praktyce w dużej mierze opiera się na rozwiązaniach tymczasowych oraz zasobach społeczności migrantów, przy relatywnie ograniczonym udziale klasycznych form rodzinnej pieczy zastępczej.

Znaczenie tych rozwiązań oraz ich wpływ na funkcjonowanie systemu podkreślają również wypowiedzi przedstawicieli organizacji społecznych:

> *„Taką iskierką nadziei dla mnie było wprowadzenie tego opiekuna tymczasowego w sprawach ukraińskich. […] Sam pomysł posiadania takiej instytucji, jak opiekun tymczasowy dla dzieci cudzoziemskich bez opieki, załatwiałby nam wszystko, bo dajemy mu uprawnienia do reprezentacji dziecka, do zarządzania majątkiem ewentualnym, do zarządzania jego procedurami legalizacyjnymi."*[36] – NGO

Uzupełnieniem obrazu systemu jest struktura wiekowa dzieci objętych świadczeniem wychowawczym w ramach rodzinnej pieczy zastępczej. Rozkład wieku dzieci z obywatelstwem ukraińskim, na które Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacił świadczenie wychowawcze rodzicom zastępczym w lutym 2025 r., przedstawiono na wykresie 16. Dane te pozwalają zrozumieć, jakie grupy dzieci najczęściej trafiają do systemu opieki.

36 Wywiad anonimowy z respondentem z organizacji pozarządowej, 23 kwietnia 2025 r.

Wykres 16. Liczba dzieci w rozkładzie wiekowym z obywatelstwem ukraińskim, na które ZUS wypłacił w lutym 2025 r. świadczenie wychowawcze rodzicowi zastępczemu. *(N = 479)*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ZUS-u, dane za 2025 r.

Według danych ZUS-u w rodzinnej pieczy zastępczej przebywa 482 dzieci z obywatelstwem ukraińskim. Największą grupę stanowią osoby w wieku powyżej 13 lat (40,7%), co wskazuje na szczególną obecność dzieci starszych w systemie. Najmłodsze (poniżej 1 roku oraz 2–3 lata) stanowią łącznie 14,7% wszystkich przypadków.

Jednocześnie w młodszych grupach wiekowych (poniżej 7 lat) częściej opiekę sprawują osoby z obywatelstwem polskim, natomiast w przypadku dzieci starszych większy udział mają opiekunowie z obywatelstwem ukraińskim. Może to wskazywać na znaczenie kompetencji językowych i kulturowych w organizacji opieki nad dziećmi cudzoziemskimi, szczególnie w starszych grupach wiekowych.

> *„Przy przyjęciu każdego dziecka, czy to jest ukraińskie, czy to jest dziecko, nie wiem, z Demokratycznej Republiki Konga, nie ma znaczenia, my zawsze piszemy do ambasad. Ambasad, konsulatów. Za każdym razem ponawiamy informację, że dzieci są nadal w placówkach, bo zazwyczaj te małe dzieci również trafiają do nas do placówek."*[37] – PCPR

Jednocześnie należy uwzględnić ograniczenia interpretacyjne przedstawionych danych. Od czerwca 2025 roku warunkiem otrzymania świadczenia 800+ jest uczęszczanie dziecka do polskiej szkoły lub przedszkola, co musi być potwierdzone w Systemie Informacji Oświatowej (SIO). Wymóg ten nie dotyczy najmłodszych dzieci ani tych, których obowiązek szkolny został odroczony.

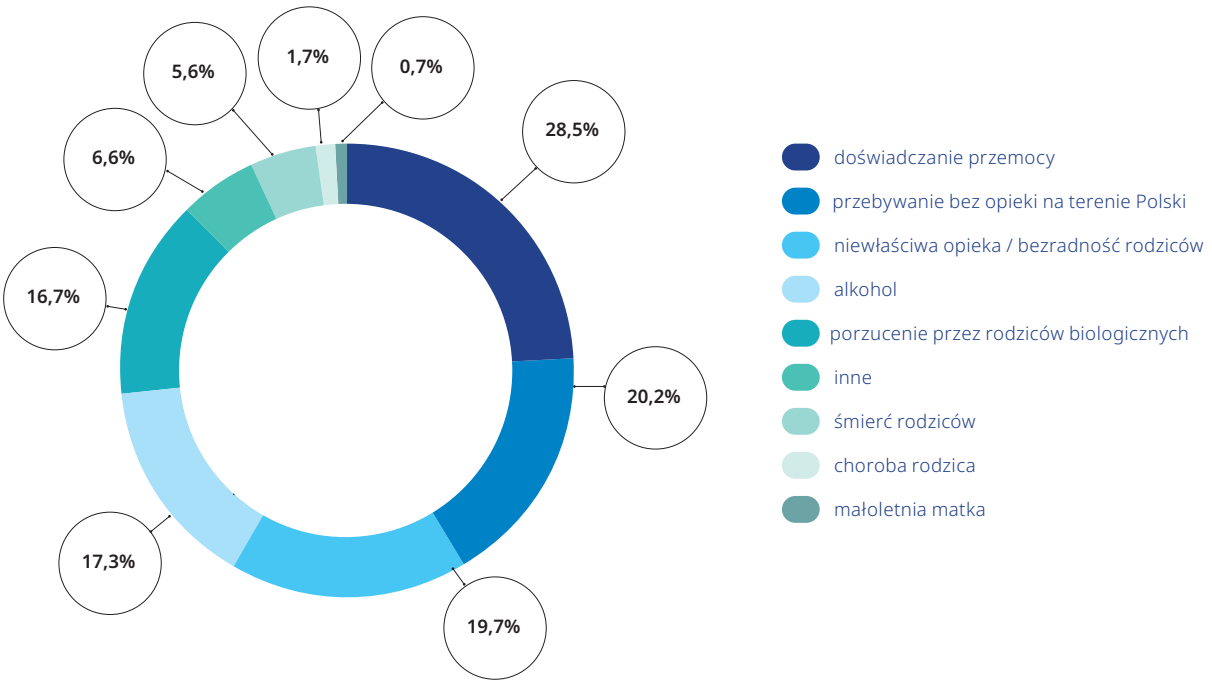
Dodatkowo dzieci muszą posiadać status UKR, potwierdzający legalny pobyt w Polsce w związku z działaniami wojennymi, a ich opiekunowie muszą złożyć wniosek o przyznanie świadczenia. Oznacza to, że dane ZUS-u nie obejmują wszystkich dzieci przebywających w pieczy zastępczej i powinny być interpretowane jako przybliżony wskaźnik skali zjawiska, a nie jego pełne odzwierciedlenie. Wskazuje to na potrzebę dalszego doskonalenia systemów monitorowania oraz gromadzenia danych dotyczących dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej.

37 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.

2.5. Ścieżki dzieci cudzoziemskich w systemie pieczy zastępczej

2.5.1. Przyczyny umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej

Powody umieszczenia dzieci cudzoziemskich bez opieki w pieczy zastępczej wskazane przez 283 powiaty, przedstawiono na wykresie 17. Przedstawiony rozkład pozwala zidentyfikować najczęstsze przyczyny interwencji oraz lepiej zrozumieć charakter sytuacji, w których dzieci trafiają do systemu pieczy zastępczej.

Wykres 17. Powody umieszczenia w pieczy zastępczej małoletnich obywateli państw trzecich według informacji pozyskanych z ankiety dla powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet z 283 powiatów, dane z PCPR/MOPS, dane z 2025 r.

Przedstawione powody umieszczania dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej wskazują, mają one najczęściej charakter interwencyjny i są związane z sytuacjami kryzysowymi w rodzinie lub doświadczeniami migracyjnymi.

Najczęstsze powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej obejmują:

- Doświadczanie przemocy (24,4%). Dane te pokazują, że znaczna część dzieci cudzoziemskich trafia do systemu w wyniku poważnych naruszeń bezpieczeństwa i dobrostanu w środowisku rodzinnym, co wymaga szczególnej wrażliwości na wczesne sygnały zagrożenia.
- Niewłaściwa opieka, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz niewydolność rodzicielska (16,9%) obejmują szeroki zakres sytuacji, takich jak zaniedbanie, brak nadzoru czy nieodpowiednie warunki bytowe. Zjawiska te często współwystępują z trudną sytuacją życiową rodzin, w tym ubóstwem lub ograniczonym dostępem do wsparcia.
- Przebywanie bez opieki dorosłych na terenie Polski (17,3%) jest kategorią silnie powiązaną z doświadczeniem migracji. Może wynikać z rozdzielenia rodzin, przemieszczania się dzieci bez opiekunów lub nagłych sytuacji kryzysowych, w których dziecko pozostaje bez zapewnionej opieki.

- Alkoholizm w rodzinie (14,8%) wskazuje na obecność problemów uzależnień jako jednego z czynników destabilizujących środowisko rodzinne i wpływających na zdolność do sprawowania opieki nad dzieckiem.
- Porzucenie przez rodziców (14,3%), obejmujące m.in. pozostawienie dziecka w szpitalu, w oknie życia lub dobrowolne przekazanie do pieczy zastępczej, często występuje w kontekście złożonych sytuacji życiowych, w tym migracji, kryzysów rodzinnych oraz ograniczonych zasobów wsparcia.

Na złożoność i skalę doświadczeń dzieci wskazują również wypowiedzi rodzin zastępczych:

> *„Nie ukrywam bardzo trudnych doświadczeń dzieci. Zobaczyłam, w jakich warunkach one żyły, jak mieszkały i jak bardzo mocno doświadczały przemocy, szczególnie jeden chłopiec, który nie realizował obowiązku szkolnego, dziecko autystyczne, bardzo mocno zaniedbane «półdzikie dziecko».”*[38] – RZ

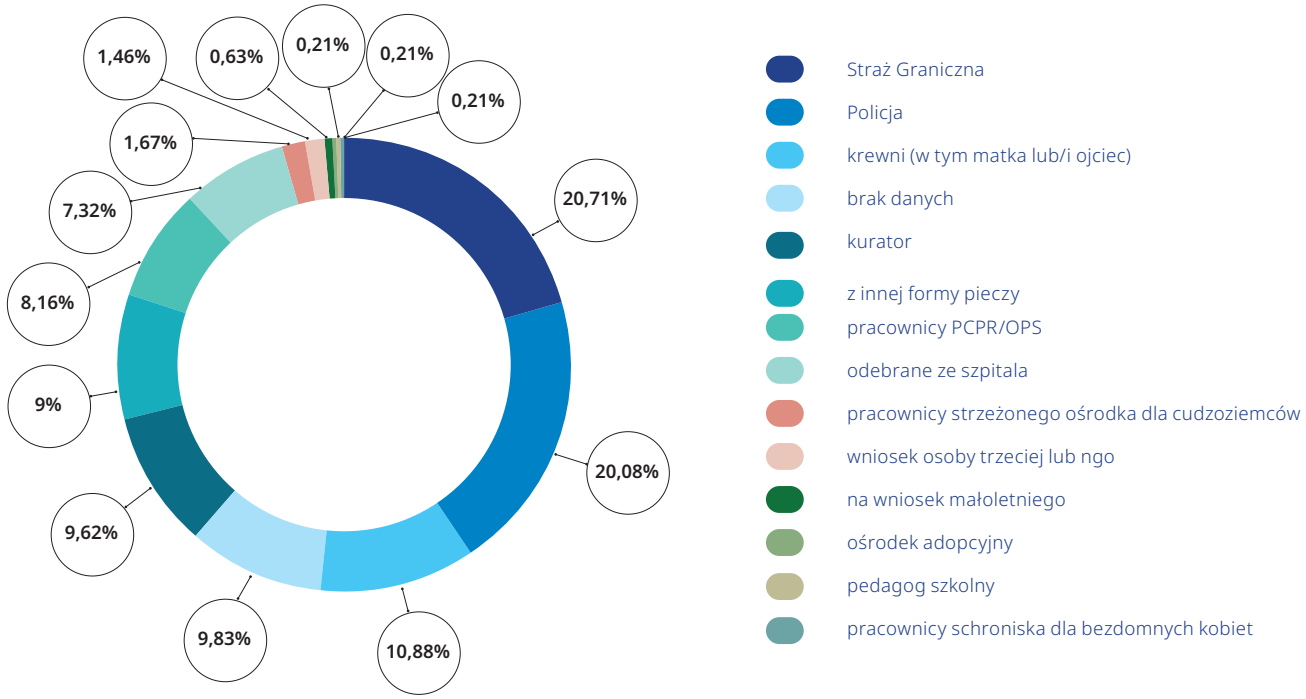
Przytoczone doświadczenia pokazują, że sytuacje, w których dzieci trafiają do pieczy zastępczej, są często wynikiem nawarstwiających się problemów – przemocy, zaniedbania oraz destabilizacji środowiska rodzinnego, nierzadko powiązanych z doświadczeniem migracji. W praktyce oznacza to konieczność szybkiej identyfikacji sytuacji kryzysowych oraz reagowania w trybie interwencyjnym.

Zjawisko porzucenia dzieci znajduje odzwierciedlenie również w indywidualnych historiach.

> *„A nasza W. teraz za miesiąc będzie miała cztery lata. Ona jest z Ukrainy […] w wieku czterech miesięcy babcia ją przyprowadziła do sióstr zakonnych, nie mogła znaleźć tego okna życia i po prostu zapukała do drzwi. […] W. urodziła się w Polsce. Jej mama biologiczna nie ma statusu uchodźcy, bo już mieszkały tutaj wcześniej, przed wojną.”*[39] – RZ

Charakter interwencyjny tych przypadków znajduje potwierdzenie również w danych dotyczących sposobu doprowadzenia dzieci do pieczy zastępczej.

38 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.
39 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.

Wykres 18. Podmioty uczestniczące w skierowaniu dziecka do pieczy zastępczej. *(N = 100)*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za 2023 r.

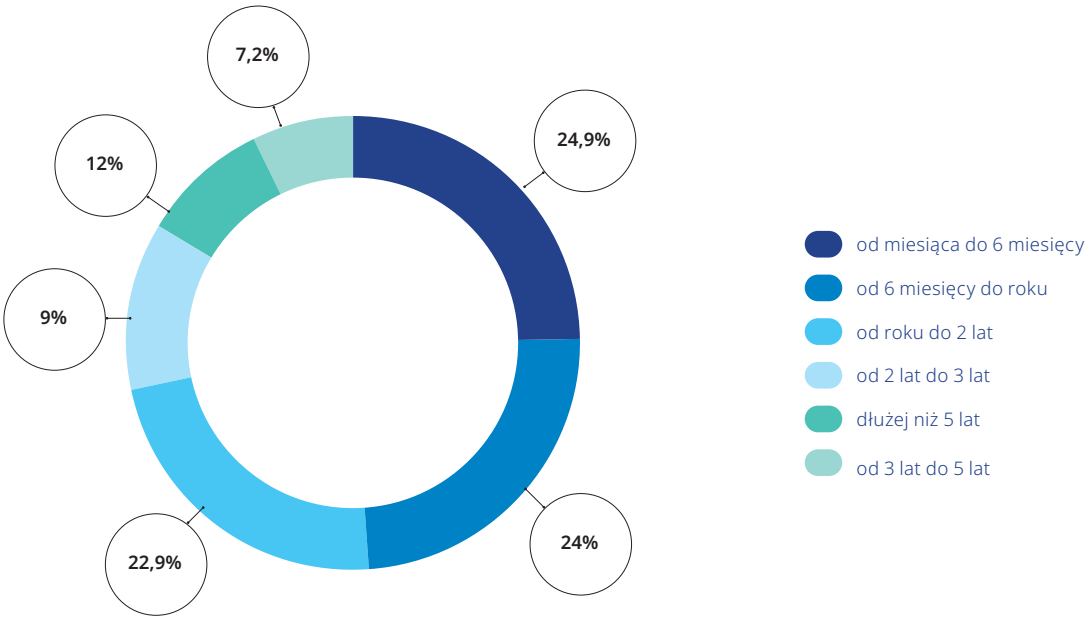
Według danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 41% dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej w 2023 r. (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) zostało doprowadzonych przez Straż Graniczną lub policję (wykres 18). Oznacza to, że większość przypadków ma charakter interwencyjny, często związany z sytuacjami granicznymi, migracyjnymi lub kryzysowymi.

Obok interwencji służb istotną rolę odgrywają również inne ścieżki trafiania dzieci do systemu pieczy zastępczej. Zwraca uwagę także stosunkowo wysoki odsetek dzieci, które znalazły się w pieczy zastępczej przyprowadzone przez krewnych (w tym matkę lub/i ojca) dziecka (11%) lub zostały odebrane ze szpitala (7,3%). 47 dzieci zostało pozostawionych w szpitalu bezpośrednio po urodzeniu (60% z nich było narodowości ukraińskiej).

2.5.2. Czas przebywania dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej

Dane MRPiPS za rok 2022 i 2023 dotyczące długości pobytu dzieci cudzoziemskich bez opieki (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) w pieczy zastępczej wskazują na znaczne zróżnicowanie ich sytuacji oraz na konieczność dostosowania odpowiedzi systemowej do różnych kategorii potrzeb.

Analiza długości pobytu dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej wskazuje na wyraźne zróżnicowanie czasowe, obejmujące zarówno bardzo krótkie, jak i długotrwałe pobyty. Największą grupę stanowią dzieci przebywające w systemie od 1 miesiąca do 1 roku życia, jednak istotny odsetek dotyczy również pobytów krótszych niż miesiąc oraz przekraczających 2 lata. Szczegółowy rozkład długości pobytu przedstawiono na wykresie 19.

Wykres 19. Średni czas przebywania dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej (bez udziału małoletnich przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) *(N = 78)*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za 2023 r.

W dalszej części przedstawiono analizę poszczególnych kategorii długości pobytu dzieci w pieczy zastępczej.

1. Krótkotrwały pobyt, do 1 miesiąca (22%).

Blisko 22% dzieci przebywało w pieczy zastępczej przez okres krótszy niż miesiąc, z czego: 13,5% opuściło system pieczy w ciągu tygodnia, a 8,2% przebywało w pieczy od tygodnia do miesiąca.

Taka skala krótkotrwałych pobytów może wskazywać na dużą rotację w systemie opieki, co z kolei sugeruje pilną potrzebę rozwijania miejsc o charakterze interwencyjnym. Część dzieci może opuszczać pieczę z powodu szybkiego powrotu do rodziny, inne mogą samowolnie opuszczać miejsca pobytu. W związku z tym niezbędna jest pogłębiona analiza przyczyn tych krótkich pobytów, w tym mechanizmów migracyjnych, motywacji dzieci oraz skuteczności działań podejmowanych przez służby odpowiedzialne za ich opiekę i ochronę.

2. Pobyt krótkoterminowy, od 1 miesiąca do 1 roku (38,3%).

Najliczniejszą grupę stanowią dzieci przebywające w pieczy od 1 miesiąca do roku (38,3%): 19,5% pozostaje w pieczy od 1 do 6 miesięcy i 18,8% – od 6 miesięcy do 1 roku.

Ta kategoria obejmuje dzieci czekające na decyzję w sprawie statusu pobytu, rozstrzygnięć, które dotyczą ich rodziny lub ustalenia statusu małoletniego bez opieki. W wielu przypadkach sytuacja rodzinna tych dzieci pozostaje niestabilna i trudna do przewidzenia.

Obecność dzieci w pieczy przez kilka miesięcy powinna stwarzać realną szansę na wdrożenie podstawowych działań integracyjnych – nauki języka, objęcia wsparciem psychologicznym, edukacyjnym i społecznym.

Dla tej grupy szczególnie istotne jest tworzenie skutecznych i elastycznych ścieżek wsparcia, które mogą zakończyć się zarówno powrotem do rodziny (jeśli jest bezpieczny, możliwy i stabilny), jak i przygotowaniem do dalszego pobytu w Polsce.

> *„Mama chwilę się interesowała tutaj dzieckiem, przychodziła do placówki, a potem nagle zniknęła i okazało się, że wyjechała do Ukrainy."*[40] – POW

Tego rodzaju sytuacje pokazują, jak dynamiczne i niepewne mogą być losy dzieci w pieczy krótkoterminowej, co dodatkowo komplikuje proces planowania ich dalszego wsparcia oraz decyzji dotyczących przyszłości.

3. Pobyt średnioterminowy – od 1 roku do 2 lat (17,96%)

Prawie 18% dzieci przebywa w pieczy przez okres od 12 do 24 miesięcy. Wymaga to zdecydowanego wzmocnienia działań diagnostycznych, integracyjnych i edukacyjnych.

4. Pobyt długoterminowy – powyżej 2 lat (22,02%).

Znaczący odsetek dzieci przebywa w pieczy ponad dwa lata: 7,00% – od 2 do 3 lat, 5,63% – od 3 do 5 lat, 9,39% – powyżej 5 lat.

Ta grupa wymaga kompleksowego podejścia. Często są to dzieci z nieuregulowanym statusem prawnym, bez możliwości powrotu do kraju pochodzenia lub bez kontaktu z rodziną. Długi pobyt w pieczy może prowadzić do instytucjonalizacji i wtórnej traumy, jeśli nie towarzyszy mu wsparcie psychologiczne i przygotowanie do dorosłości.

Niezbędne są tu indywidualne ścieżki usamodzielnienia, intensywna pomoc terapeutyczna oraz wsparcie integracyjne umożliwiające samodzielne funkcjonowanie po opuszczeniu systemu.

Zróżnicowany czas przebywania dzieci cudzoziemskich bez opieki w pieczy zastępczej pokazuje, że system musi być elastyczny i oparty na potrzebach, a nie sztywnych ramach.

Zróżnicowanie długości pobytu dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej nie jest przypadkowe, lecz wynika ze specyfiki tej grupy, w tym nieuregulowanego statusu prawnego, transgranicznego charakteru ich sytuacji oraz niestabilności środowiska rodzinnego.

Przedstawione poniżej przykłady z praktyki pokazują, w jaki sposób te czynniki wpływają na przebieg i długość pobytu dzieci w systemie pieczy zastępczej.

40 Wywiad anonimowy z respondentem z POW, 24 kwietnia 2025 r.

Wyzwania systemowe

Analiza jakościowa wskazuje na istotne wyzwania związane z niestabilnością sytuacji rodzinnej dzieci oraz złożonym, często dynamicznym przebiegiem ich sytuacji życiowej, co bezpośrednio przekłada się na długość i nieprzewidywalność ich pobytu w pieczy zastępczej.

> *„W momencie, kiedy sąd wydaje postanowienie na rodzinę zastępczą, jest tutaj też dziadek z Ukrainy i w międzyczasie on wraca na Ukrainę z dziećmi i potem dowiadujemy się, że te dzieci trafiły do domu dziecka na Ukrainie i jesteśmy w takim zawieszeniu. I też mamy tę kolejną sytuację, mamy jedno dziecko z Białorusi, gdzie babcia sobie krąży między Polską i Białorusią i kiedy jej się podoba, to wraca. Nie jest to uregulowane przez sąd i mamy już taką sytuację, że miała dwójkę dzieci, wyjechała na Białoruś, napisała oświadczenie, że wraca do kraju, sąd tego nie uregulował, wróciła po pół roku z jednym dzieckiem, gdzie tutaj też musieliśmy się nią zaopiekować, dostała pieniądze i znowu wróciła na Białoruś i nie mamy w ogóle kontaktu."*[41] – PCPR

Przykłady te pokazują brak skutecznych mechanizmów koordynacji transgranicznej oraz ograniczoną możliwość egzekwowania decyzji sądowych w sytuacjach, gdy opiekunowie przemieszczają się pomiędzy krajami. Tego rodzaju przypadki prowadzą do przerwania ciągłości opieki, sytuacji zawieszenia prawnego oraz znaczącego wydłużenia pobytu dzieci w systemie pieczy zastępczej.

> *„Jeżeli chodzi o placówkowe dzieci, no to tak jak ja wcześniej wspomniałam, za mojej kadencji, za mojej pracy, dzieci nie powróciły do rodzin."*[42] – POW

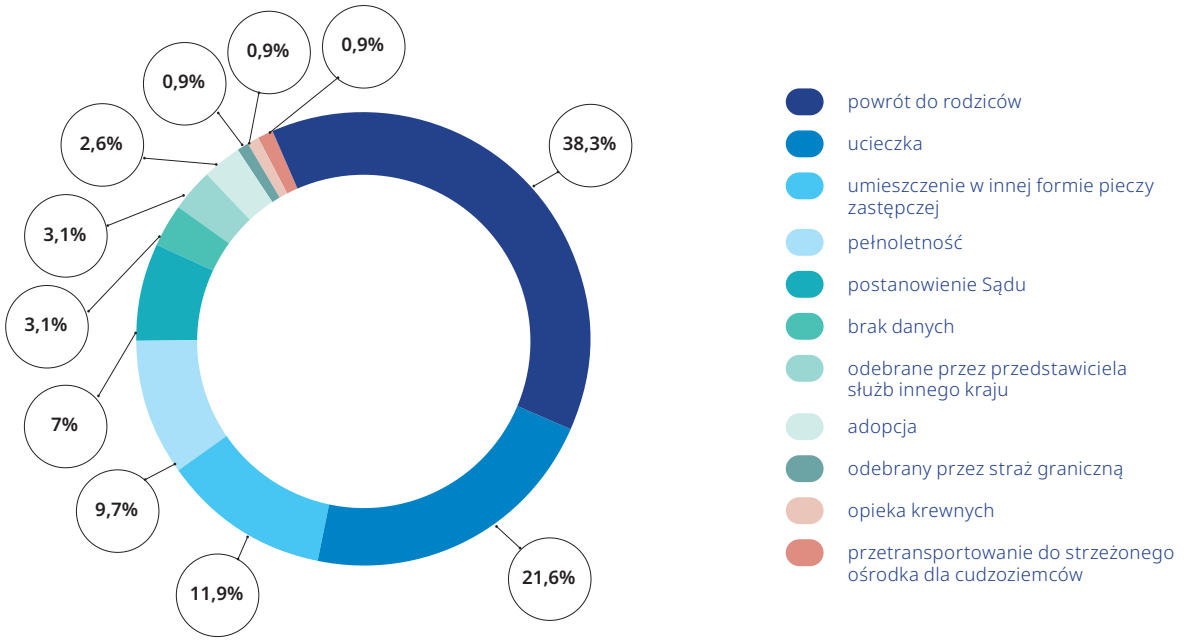
Z kolei brak powrotów dzieci do rodzin wskazuje na trudności w procesie reintegracji rodzinnej, co bezpośrednio przekłada się na długotrwały charakter pobytu dzieci w pieczy instytucjonalnej.

41 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.
42 Wywiad anonimowy z respondentem z POW, 24 kwietnia 2025 r.

2.5.3. Opuszczanie pieczy zastępczej przez dzieci

Najwięcej dzieci w ciągu 12 miesięcy 2023 roku opuściło placówki interwencyjne, co jest zrozumiałe ze względu na ich czasowy charakter.

Analiza danych pozyskanych z MRPiPS dotyczących przyczyn opuszczenia pieczy zastępczej przez dzieci cudzoziemskie (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) pokazuje, że w roku 2023 pieczę zastępczą opuściło 227 dzieci. Dane dotyczą dzieci, które przebywały w pieczy zastępczej na przestrzeni lat, nie tylko tych, które trafiły do niej w 2023 roku. Przyczyny opuszczania pieczy zastępczej przez dzieci cudzoziemskie przedstawiono na wykresie 20.

Wykres 20. Przyczyny opuszczenia pieczy zastępczej przez dzieci cudzoziemskie w 2023 roku. *(N = 227)*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za 2023 r.

Najczęstszą przyczyną opuszczenia pieczy zastępczej jest powrót dziecka do rodziny biologicznej (38,3%). Wskazuje to na istotną rolę reintegracji rodzinnej jako jednego z podstawowych celów systemu. Jednocześnie powroty te wymagają dalszego monitorowania pod kątem trwałości oraz bezpieczeństwa dziecka, szczególnie w kontekście wcześniejszych doświadczeń przemocy lub zaniedbania.

Drugą najczęściej wskazywaną kategorią są ucieczki z pieczy zastępczej (21,6%), które stanowią jeden z najpoważniejszych sygnałów ryzyka. Zjawisko to może świadczyć o braku adekwatnej oferty wsparcia dla dzieci, zwłaszcza nastolatków, problemach adaptacyjnych, a także o postrzeganiu pobytu w pieczy jako etapu przejściowego w dalszej migracji.

> *„S. po półrocznym pobycie u mnie uciekł do Niemiec. Stwierdził, że skoro w Polsce jest tak cudownie, to w Niemczech musi być jeszcze cudowniej. Teraz bardzo tego żałuję, że opuścił mój dom, bo nie ma jak wrócić, bo groziłaby mu deportacja."*[43] – RZ

Kolejne istotne przyczyny obejmują umieszczenie dziecka w innej formie pieczy (11,9%) oraz osiągnięcie pełnoletności (9,7%). W pierwszym przypadku może to wskazywać na przemieszczanie dzieci pomiędzy różnymi formami opieki, często o charakterze interwencyjnym. W drugim – na potrzebę wzmocnienia systemu wsparcia dla młodych osób opuszczających pieczę, tak aby proces usamodzielniania nie prowadził do marginalizacji.

Mniejszy udział mają takie kategorie jak postanowienie sądu (7,0%) oraz przypadki, dla których brak jest danych (3,1%), co wskazuje na potrzebę dalszego porządkowania i uzupełniania informacji w systemie.

Wśród zidentyfikowanych ścieżek opuszczania pieczy widoczna jest również rola działań podejmowanych przez instytucje międzynarodowe i organy państwowe, w tym powrotów dzieci do kraju pochodzenia.

> *„U nas się zdarzyło, że około ośmioro dzieci wróciło do rodziców biologicznych, natomiast mamy też troje dzieci, które Ukraina zabrała do siebie, do placówek. Występowaliśmy do ambasady i ambasada zabezpieczyła te dzieci. [...] Dostaliśmy decyzję, że dzieci mają być zabezpieczone w pieczy ukraińskiej na terenie Ukrainy."*[44] – PCPR

Zestawienie danych wskazuje, że choć reintegracja rodzinna pozostaje kluczowym kierunkiem opuszczania pieczy, system mierzy się jednocześnie z poważnymi wyzwaniami związanymi z ucieczkami dzieci oraz ograniczoną kontrolą nad ich dalszymi losami. W praktyce oznacza to konieczność równoległego wzmacniania działań reintegracyjnych oraz rozwijania mechanizmów zapobiegania zaginięciom i zapewnienia ciągłości opieki.

Ucieczki oraz brak wiedzy o dalszych losach dzieci niosą ze sobą istotne ryzyko naruszenia ich praw i bezpieczeństwa. Dzieci pozostające poza systemem opieki są szczególnie narażone na wykorzystanie, w tym handel ludźmi, pracę przymusową czy inne formy wyzysku. Brak formalnego zakończenia procedur skutkuje również utratą dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej oraz wsparcia psychologicznego, a także może prowadzić do problemów związanych ze statusem pobytowym.

43 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.
44 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.

2.5.4. Przejście w dorosłość i usamodzielnianie – wyzwania i dobre praktyki

Doświadczenia młodych osób opuszczających pieczę zastępczą pokazują, że moment przejścia w dorosłość jest jednym z najbardziej krytycznych etapów w całym systemie wsparcia. Towarzyszy mu często poczucie niepewności, lęku oraz utraty stabilności, szczególnie w przypadku dzieci cudzoziemskich, które dodatkowo mierzą się z barierami językowymi, kulturowymi i prawnymi.

Na trudność tego procesu wskazują wypowiedzi rodzin zastępczych:

> *„Przejście miał naprawdę straszne. Kilka razy czuł, że nie ma szans, że to już jest ostatnia jego chwila. Trafił tutaj ze świadomością, że on idzie dalej. On był pewien, będąc u mnie, że to jest kwestia nabrania sił. Dwa, trzy miesiące i ucieka. (...) Ktoś po niego miał przyjechać. Ale cały czas to odwlekał, bo czuł, że jemu tu jest dobrze. Bał się to stracić. On jest bardzo ogólnie rodzinny. Jest bardzo takim stadnym człowiekiem. Nie potrafi żyć w samotności. [...] Kiedy był już pełnoletni, powiedziałam mu, że trzeba do pracy iść. I poszedł mieszkać na stancję. Mówił, że to było dla niego tak straszne, tak jak ta droga. Po prostu bał się, że zostanie odtrącony. Ale tak jak widać, przyjeżdża na święta, już się z tym pogodził, że to jest taka kolej rzeczy."*[45] – RZ

Z kolei perspektywa samych młodych osób pokazuje ich potrzebę niezależności i sprawczości:

> *„Pragnę mieć możliwość swobodnego i samodzielnego życia."*[46] – D_UKR

Przytoczone wypowiedzi pokazują napięcie pomiędzy potrzebą samodzielności a brakiem gotowości do funkcjonowania bez wsparcia. W praktyce oznacza to, że proces usamodzielniania nie zawsze przebiega w sposób stopniowy i wspierany, lecz często ma charakter nagły i wymuszony przez osiągnięcie pełnoletności.

Analiza danych wskazuje, że największą grupę dzieci w pieczy zastępczej stanowią osoby w wieku 15–18 lat, natomiast po osiągnięciu pełnoletności ich liczba gwałtownie spada. Może to oznaczać, że część młodych osób opuszcza system bez przejścia pełnego procesu usamodzielnienia oraz bez kontynuacji edukacji. W konsekwencji znacząco ogranicza to ich przyszłe szanse na rynku pracy, stabilizację życiową oraz integrację społeczną.

Edukacja odgrywa w tym kontekście kluczową rolę. Kontynuowanie nauki po 18. roku życia zwiększa szanse młodych osób na zdobycie kwalifikacji zawodowych, uzyskanie stabilnego zatrudnienia oraz uregulowanie statusu pobytowego. Jednocześnie sprzyja adaptacji kulturowej i budowaniu poczucia przynależności do społeczeństwa przyjmującego.

Na tle zidentyfikowanych wyzwań widoczne są również przykłady skutecznych rozwiązań systemowych.

45 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.
46 Wywiad nastoletnim uchodźcą z Ukrainy, 17 maja 2025 r.

Dobre praktyki

W Warszawie dzieci ze statusem UKR i każde inne dziecko cudzoziemskie jest usamodzielniane tak samo jak dziecko polskie. Dzieci mają przyznawane takie same świadczenia. Wszyscy mogą starać się o lokal użyczony. Dostają również mieszkania z zasobów miasta.

Przykład Warszawy pokazuje, że dzieci cudzoziemskie mogą być usamodzielniane na równych zasadach z dziećmi polskimi, z dostępem do świadczeń, mieszkań oraz wsparcia instytucjonalnego.

Skalę i praktyczny wymiar tego rozwiązania oddają wypowiedzi przedstawicieli systemu

> *„No my mamy 23 mieszkania na około 55–50 dzieciaków. W tej chwili już nam się chyba wszystkie dzieci cudzoziemskie wyprowadziły, ale wiem, że na pewno miałyśmy dwie dziewczyny z Kongo, miałyśmy dziewczynę z Kamerunu, miałyśmy czeczeńskie dzieci […]"*[47] – PCPR

Rozwiązania instytucjonalne uzupełniane są również przez działania organizacji pozarządowych:

Dobre praktyki

Fundacja METAPOMOC Program „Patron Ukraina" oferuje wsparcie młodym osobom z Ukrainy w procesie usamodzielniania:

- pomoc w tworzeniu planów na samodzielne życie, wyznaczaniu celów i zadań,
- wspieranie w przygotowaniu się do samodzielnego życia w Polsce,
- motywowanie do kontynuowania edukacji w trakcie pobytu w Polsce,
- edukowanie, jak działa rynek pracy w Polsce, jakie są formy zatrudnienia,
- wspieranie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych,
- rozwijanie wiedzy i umiejętności, jak dbać o swoje zdrowie fizyczne i psychiczne, jak radzić sobie ze stresem, lękiem czy kryzysami,
- pomoc w wejściu na rynek pracy, sposobów poszukiwania ofert, przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych i rozmowy kwalifikacyjnej,
- wsparcie w nabywaniu umiejętności współpracy z administracją i urzędami.

47 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.

Z kolei działania organizacji pozarządowych, takich jak Fundacja METAPOMOC (program „Patron Ukraina"), wskazują na znaczenie indywidualnego wsparcia w procesie przejścia do dorosłości, obejmującego zarówno edukację, przygotowanie do rynku pracy, jak i rozwój kompetencji życiowych.

Zestawienie tych przykładów pokazuje, że skuteczne usamodzielnianie wymaga podejścia kompleksowego, łączącego wsparcie instytucjonalne, edukacyjne i psychospołeczne.

Duży udział nastolatków i młodych dorosłych w systemie pieczy zastępczej oznacza konieczność ukierunkowania działań właśnie na tę grupę. W szczególności istotne jest przygotowanie młodych osób do podejmowania świadomych decyzji życiowych. W praktyce oznacza to potrzebę prowadzenia otwartego dialogu oraz dostarczania rzetelnych informacji na temat realnych możliwości i ryzyk, zwłaszcza w kontekście migracji.

Brak takiego wsparcia może prowadzić do podejmowania pochopnych decyzji, w tym opuszczania systemu opieki, co zwiększa ryzyko marginalizacji, problemów prawnych oraz utraty bezpieczeństwa. Dlatego kluczowe znaczenie ma zapewnienie ciągłości wsparcia także po osiągnięciu pełnoletności.

2.6. Jakość opieki nad dziećmi cudzoziemskimi w pieczy zastępczej w kontekście wyzwań systemowych

Analiza funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w odniesieniu do dzieci cudzoziemskich wskazuje, że jakość zapewnianej opieki jest w istotnym stopniu determinowana przez bariery o charakterze systemowym.

Aż 79% powiatów, które wzięły udział w badaniu, identyfikuje wyzwania związane z przyjęciem dziecka cudzoziemskiego do pieczy zastępczej. Najczęściej wskazywane trudności obejmują barierę językową, różnice kulturowe i religijne, deficyt rodzin zastępczych, niejasność procedur prawnych, brak dokumentacji, ograniczony dostęp do wsparcia psychologicznego oraz niewystarczające przygotowanie kandydatów do pracy z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym. Zestawienie wszystkich wyzwań zaraportowanych przez powiaty znajduje się w części końcowej raportu „Aneksy".

Zgodnie z odpowiedziami 224 powiatów oraz wypowiedziami pracowników PCPR, dostępność wsparcia psychologicznego i tłumaczeń pozostaje ograniczona i zróżnicowana przestrzennie, co w praktyce prowadzi do opóźnień w diagnozie oraz utrudnia proces integracji dzieci.

Kluczowe obszary wpływające na jakość opieki

Jednym z podstawowych wyzwań pozostaje bariera językowa, która wpływa na wszystkie obszary funkcjonowania dziecka – od edukacji, przez relacje społeczne, po dostęp do wsparcia specjalistycznego. Brak systemowego zapewnienia tłumaczy i wsparcia językowego powoduje, że komunikacja często opiera się na przypadkowych zasobach instytucji lub indywidualnych kompetencjach pracowników, co nie gwarantuje stabilności i jakości wsparcia.

Doświadczenia rodzin zastępczych i pracowników systemu pokazują, że w praktyce rozwiązania te mają często charakter doraźny i nieusystematyzowany:

> *„W związku z tym, że mówię komunikatywnie w języku angielskim, mówię w języku rosyjskim biegle, dlatego tutaj w naszym PCPR, jak jakieś cudzoziemskie dzieci są, to do mnie, bo ja się z nimi dogadam."*[48] – RZ

Kolejnym istotnym obszarem jest potrzeba wsparcia w zakresie adaptacji kulturowej. Dzieci cudzoziemskie wymagają opieki uwzględniającej ich tożsamość, tradycje oraz normy religijne, co wymaga od systemu większej elastyczności oraz kompetencji międzykulturowych.

W praktyce oznacza to konieczność dostosowywania codziennego funkcjonowania placówek i rodzin zastępczych do indywidualnych potrzeb dzieci, co bywa wyzwaniem organizacyjnym i systemowym.

Równocześnie jednym z najważniejszych obszarów pozostaje wsparcie psychologiczne i terapeutyczne. Wiele dzieci cudzoziemskich trafiających do pieczy zastępczej doświadcza traumy migracyjnej, przemocy lub rozłąki z rodziną, co wymaga długofalowej i specjalistycznej pomocy.

48 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.

Relacje opiekunów wskazują na skalę tych doświadczeń oraz ich wpływ na codzienne funkcjonowanie dzieci:

> *„Dziecko się bało własnego cienia. […] W różnych takich testach psychologicznych miało nie reagować w ogóle na nic. Nie miało świadomości jakichkolwiek swoich praw."*[49] – RZ

Podobne doświadczenia były wskazywane przez innych respondentów, którzy zwracali uwagę na nasilone problemy emocjonalne, lęk, trudności w regulacji emocji oraz zachowania agresywne, będące konsekwencją wcześniejszych doświadczeń traumatycznych.

Istotnym wyzwaniem pozostaje również dostęp do edukacji oraz dostosowanie programów nauczania. Dzieci cudzoziemskie często trafiają do systemu z zaległościami edukacyjnymi oraz bez znajomości języka, co utrudnia ich integrację w środowisku szkolnym i wymaga indywidualizacji ścieżki edukacyjnej.

Dodatkowo problemem pozostają kwestie formalno-prawne, w tym brak dokumentacji oraz nieuregulowany status pobytowy dzieci, które ograniczają dostęp do usług publicznych i wydłużają proces stabilizacji sytuacji dziecka.

Doświadczenia rodzin zastępczych wskazują, że brak jasnych procedur i informacji znacząco utrudnia sprawowanie opieki:

> *„PCPR też za dużo mi informacji nie dał. Ja szłam na oślep, po omacku wszystkiego szukałam. Także Bogu dziękuję, że taki T. znalazł się, który mnie pokierował, jak zalegalizować pobyt dzieci."*[50] – RZ

Nie bez znaczenia pozostaje także ograniczona dostępność rodzin zastępczych oraz brak odpowiedniego przygotowania systemu do pracy z dziećmi cudzoziemskimi. Deficyty kadrowe, brak szkoleń oraz przeciążenie systemu przekładają się na trudności w zapewnieniu indywidualnie dopasowanej i wysokiej jakości opieki.

Wpływ barier systemowych na sytuację dziecka

Zidentyfikowane bariery mają bezpośredni wpływ na jakość życia dzieci cudzoziemskich przebywających w pieczy zastępczej. W szczególności prowadzą do izolacji społecznej, opóźnień edukacyjnych oraz utrwalania poczucia obcości i wykluczenia.

Długotrwałe trudności w adaptacji mogą skutkować pogłębieniem problemów emocjonalnych i zdrowotnych, osłabieniem relacji z rówieśnikami i opiekunami oraz ograniczeniem możliwości integracji społecznej.

W konsekwencji bariery te wpływają również na proces usamodzielniania dzieci, zwiększając ryzyko marginalizacji, podejmowania ryzykownych decyzji oraz utraty kontaktu z systemem wsparcia.

49 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.
50 Wywiad anonimowy z respondentem z RZ, 22 kwietnia 2025 r.

© UNICEF/UN068833/Korta

CZĘŚĆ

02

kluczowe bariery i rekomendacje systemowe

1. Kluczowe bariery

Analiza materiału jakościowego, w tym wywiadów z przedstawicielami PCPR-ów oraz innymi interesariuszami systemu, wskazuje na występowanie powtarzających się barier ograniczających skuteczność systemu opieki nad dziećmi cudzoziemskimi bez opieki. Zidentyfikowane przeszkody mają bezpośredni wpływ na efektywność systemu opieki oraz jakość wsparcia udzielanego dzieciom, a także prowadzą do opóźnień w podejmowaniu decyzji i ograniczeń w dostępie do usług. Poniżej przedstawiono kluczowe obszary problemowe zidentyfikowane w toku analizy.

1. Brak spójnego systemu rejestracji i ewidencji dzieci

Analiza wskazuje, że brak jednolitego systemu rejestracji oraz niespójność danych pomiędzy instytucjami stanowią jedną z kluczowych barier systemowych. Wysoki odsetek dzieci z nieuregulowanym statusem prawnym oraz rozbieżności w danych raportowanych na poziomie powiatów utrudniają skuteczną identyfikację dzieci oraz podejmowanie terminowych decyzji dotyczących ich sytuacji. Brak centralnej bazy danych ogranicza także możliwość sprawnej wymiany informacji między instytucjami, co w praktyce prowadzi do opóźnień w kierowaniu dzieci do właściwych form opieki oraz wpływa na ciągłość udzielanego wsparcia.

> *„Status prawny dziecka, uregulowanie statusu pobytowego dziecka może być skomplikowane, np. poprzez brak dokumentów, trudności w integracji społecznej, dziecko może doświadczać odrzucenia, dyskryminacji lub uprzedzeń ze strony otoczenia."*[51] – PCPR

2. Niedobór miejsc w pieczy rodzinnej

Obecnie brakuje miejsc w pieczy zastępczej, zarówno rodzinnej, jak i instytucjonalnej. Nie istnieje system rekrutacji oraz przygotowania rodziców zastępczych i pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych do opieki nad dziećmi cudzoziemskimi. Nie ma planowej rekrutacji rodzin zastępczych, które są tożsame kulturowo z dziećmi cudzoziemskimi powierzanymi do pieczy zastępczej. Brak rozwiązań, które pomogłyby w zapewnieniu dzieciom adekwatnej opieki powoduje przebywanie, nawet najmłodszych dzieci w instytucjach, długotrwałe poszukiwanie dla dziecka miejsca docelowego w pieczy zastępczej, co wiąże się z częstymi zmianami miejsc oraz przedłużającym się przebywaniem w formach interwencyjnych. Konsekwencją braku miejsc w pieczy zastępczej jest także przebywanie dzieci w różnych ośrodkach i instytucjach np. w placówkach Straży Granicznej czy ośrodkach detencyjnych.

51 Respondent z powiatu płońskiego, 23 czerwca 2025 r., Ankieta dla powiatów, odpowiedź na pytanie otwarte.

„Straż Graniczna nam dawała jedzenie. Zupa chińska, jeszcze takie wafelki, które są okrągłe i o różnych smakach: papryka, solone, nie wiem, jak to się nazywa dokładnie, 7 dni tam byłem."[52] – Z_D

„Brak możliwości docelowego zapewniania miejsc w przypadku przyjęcia dziecka w trybie interwencyjnym z uwagi na brak wolnych miejsc w pieczy zastępczej."[53] – PCPR

„Nie jesteśmy w stanie przyjąć dzieci cudzoziemskich do pieczy, ponieważ brakuje wolnych miejsc oraz kandydatów na rodziny zastępcze."[54] – PCPR

3. Bariery proceduralne i administracyjne

Bariery proceduralne i administracyjne mają charakter systemowy i wynikają z nakładania się kilku czynników, w tym braku jednoznacznych i spójnych procedur, złożoności postępowań sądowych oraz ograniczeń w zakresie reprezentacji prawnej dzieci. Problemy te w szczególny sposób dotykają małoletnich o nieuregulowanym statusie prawnym lub bez dokumentów tożsamości, dla których dostęp do systemu opieki jest opóźniony lub niepełny.

Zidentyfikowane trudności dotyczą przede wszystkim długotrwałych procedur sądowych, niejasności w zakresie właściwości instytucji, w tym w kontekście transgranicznym oraz ograniczonych możliwości skutecznego reprezentowania dziecka w postępowaniach. W praktyce prowadzi to do sytuacji, w której dzieci przez dłuższy czas pozostają poza systemem opieki lub funkcjonują w warunkach niepewności prawnej, co bezpośrednio wpływa na ich dostęp do edukacji, ochrony zdrowia oraz wsparcia psychologicznego.

Szczególnie istotnym problemem jest brak ciągłości wsparcia w momencie osiągania pełnoletności przez dziecko. W przypadku nieuregulowanego statusu pobytowego prowadzi to do sytuacji określanej jako „życie w zawieszeniu", w której młode osoby, mimo wieloletniego pobytu w systemie pieczy zastępczej, nie mają pewności co do swojej sytuacji prawnej ani możliwości dalszego funkcjonowania. Podważa to efektywność procesu usamodzielnienia oraz zwiększa ryzyko wykluczenia społecznego.

„Więc jest też kwestia sądów, co też jest dużym wyzwaniem dla nas, bo czekamy na sprawy miesiącami czasami."[55] – PCPR

„Trudności w regulacji sytuacji prawnej dziecka, reprezentowaniu dziecka w sytuacji, kiedy wymagany jest przedstawiciel ustawowy."[56] – PCPR

Spory kompetencyjne pomiędzy sądami różnych państw – ustalanie właściwości miejscowej do orzekania."[57] – PCPR

52 Wywiad anonimowy z respondentem, uchodźcą z Afganistanu, przebywającym od 15 roku życia w rodzinnej pieczy zastępczej, 25 maja 2025 r.
53 Respondent z powiatu Zamość, 21 maja 2025 r., Ankieta dla powiatów, odpowiedź na pytanie otwarte.
54 Respondent z powiatu żnińskiego, 23 kwietnia 2025 r., Ankieta dla powiatów, odpowiedź na pytanie otwarte.
55 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.
56 Respondent z powiatu Warszawa, 30 kwietnia 2025 r., Ankieta dla powiatów, odpowiedź na pytanie otwarte.
57 Wywiad anonimowy z respondentem z PCPR, 24 kwietnia 2025 r.

4. Brak specjalistycznego wsparcia i kadry przygotowanej do pracy z dziećmi cudzoziemskimi

Brakuje mechanizmów, narzędzi i konkretnych wskaźników pozwalających na systemową ocenę jakości opieki i wsparcia oraz praktyczną analizę tego, jak skutecznie zaspokajane są potrzeby dzieci cudzoziemskich bez opieki. Rodzice zastępczy, opiekunowie i pracownicy instytucji najczęściej nie mają doświadczenia w pracy z dziećmi z traumą migracyjną czy uchodźczą, o odmiennej kulturze czy wyznaniu. Ograniczony dostęp do prawników, tłumaczy, psychologów i pracowników socjalnych przeszkolonych w kontekście migracyjnym utrudnia zapewnienie dzieciom adekwatnej opieki.

> *„Ani kadra pedagogiczna, ani my, dyrektorzy, ani powiaty nie są przygotowane do tego, żeby móc temu dziecku sprawić najważniejszą rzecz, czyli mu pomóc. Kiedy takie dziecko trafia do placówki opiekuńczo-wychowawczej, gdzie mamy polskie dzieci, polski system edukacji, kultury, nie ma możliwości mu pomóc, czyli nie spełnia się podstawowego – tak naprawdę ustawowego – obowiązku."*[58] *– Dyrektor Centrum Administracyjnego Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Wilkowie-Osiedlu*

> *„Dzieci te często doświadczyły trudnych przeżyć, takich jak utrata bliskich, przymusowa migracja, przemoc, wojna, mogą mieć traumę migracyjną. Te dzieci wymagają specjalistycznego wsparcia psychologicznego."*[59] – PCPR

5. Niewystarczająca koordynacja międzyinstytucjonalna

Ograniczona i niesystemowa współpraca pomiędzy kluczowymi instytucjami zaangażowanymi w system wsparcia dzieci cudzoziemskich bez opieki stanowi istotną barierę dla jego efektywnego funkcjonowania. Dotyczy to w szczególności relacji pomiędzy Strażą Graniczną, sądami, PCPR-ami, administracją rządową oraz organizacjami pozarządowymi. Brak spójnych mechanizmów koordynacji oraz jasno określonych procedur współpracy prowadzi do opóźnień w przekazywaniu informacji, niespójności decyzji oraz trudności w zapewnieniu ciągłości opieki.

Istotnym wymiarem tej bariery są również ograniczenia w zakresie finansowania, wynikające z długotrwałych procedur oraz braku elastyczności systemu. W praktyce przekłada się to na opóźnienia w zabezpieczeniu środków na pokrycie kosztów opieki nad dziećmi oraz ograniczoną zdolność samorządów do reagowania w sytuacjach wymagających natychmiastowego wsparcia.

> *„Brak natychmiastowych środków z budżetu państwa na wypłatę świadczeń na dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej, procedury i terminy składania zapotrzebowania na środki finansowe z budżetu państwa trwają zbyt długo, a samorząd nie ma możliwości prawnych dokonywać takich wypłat przed otrzymaniem środków z dotacji."*[60] – PCPR

Obecny model wsparcia dzieci cudzoziemskich bez opieki jest fragmentaryczny i niewystarczający. Proponowane zmiany, oparte na standardach międzynarodowych i najlepszych praktykach, mają na celu przekształcenie systemu w skuteczną procedurę zgodną z fundamentalnym założeniem, że każde dziecko – niezależnie od pochodzenia – ma prawo do kompleksowej ochrony, szacunku, bezpieczeństwa i szansy na rozwój.

58 Dyrektor Centrum Administracyjnego Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Wilkowie-Osiedlu Adrian Pożoga, Sejmowa podkomisja stała do spraw rodziny, zapis przebiegu posiedzenia z dnia 24 lipca 2025 r., s. 10, https://orka.sejm.gov.pl/zapisy10.nsf/0/D4FFD94EF03351E3C1258CFF0039BD95/%24File/0081010.pdf.
59 Respondent z powiatu tomaszowskiego, 24 czerwca 2025 r., Ankieta dla powiatów, odpowiedź na pytanie otwarte.
60 Respondent z powiatu Częstochowa, 8 maja 2025 r., Ankieta dla powiatów, odpowiedź na pytanie otwarte.

2. Rekomendacje systemowe

Wnioski przedstawione w raporcie wskazują na istnienie powtarzających się barier systemowych ograniczających dostęp dzieci cudzoziemskich do adekwatnej opieki i wsparcia. Poniższe rekomendacje stanowią odpowiedź na zidentyfikowane wyzwania i odnoszą się do kluczowych obszarów wymagających interwencji na poziomie krajowym, lokalnym oraz operacyjnym.

1. Utworzenie Centralnego Rejestru Dzieci Cudzoziemskich Bez Opieki

Konieczne jest wdrożenie centralnego, zintegrowanego systemu rejestracji i monitorowania dzieci, gromadzącego informacje o miejscu pobytu, stanie zdrowia, edukacji i decyzjach administracyjnych, aby zapewnić bezpieczeństwo, ciągłość opieki i zminimalizować ryzyko zaginięć oraz wykluczenia z systemu wsparcia.

2. Powołanie Międzyresortowego Zespołu ds. Dzieci Cudzoziemskich

Należy utworzyć stały, międzyresortowy zespół koordynujący działania wszystkich ministerstw, służb, samorządów i organizacji pozarządowych, odpowiedzialny za opracowywanie procedur, monitorowanie realizacji praw dziecka, wdrażanie standardów oraz inicjowanie niezbędnych zmian legislacyjnych.

3. Ujednolicenie procedur sądowych i administracyjnych

Wymagana jest standaryzacja i transparentność metod oceny wieku dziecka, procedur prawnych dotyczących statusu pobytowego, szybkiego wyznaczania reprezentanta dziecka oraz jednolitość działań administracyjnych i sądowych w całym kraju. Kluczowe jest stosowanie metod nieinwazyjnych, rozstrzygających wątpliwości na korzyść dziecka i reprezentowanie interesów dziecka od początku postępowania.

4. Zapewnienie systemowej reprezentacji prawnej i wsparcia psychologicznego

Każdemu dziecku cudzoziemskiemu bez opieki należy zapewnić stały dostęp do wykwalifikowanego reprezentanta oraz wsparcia psychologicznego od momentu zatrzymania, w celu ochrony jego praw, minimalizacji wtórnej traumy oraz wspierania integracji.

5. Zwiększenie liczby miejsc i kompetencji rodzin zastępczych oraz kadry

Niezbędna jest rekrutacja i profesjonalizacja rodzin zastępczych – w tym osób o tożsamych lub podobnych kompetencjach kulturowych i językowych co dzieci cudzoziemskie – oraz rozwój systematycznych, obowiązkowych szkoleń dla rodziców zastępczych, kadry instytucji pieczy, sądów i służb interwencyjnych z zakresu respektowania praw dziecka, prawa migracyjnego, pracy z traumą oraz kompetencji międzykulturowych. Podsumowanie barier systemowych zawiera Tabela 1.

Zebrane rekomendacje wynikają bezpośrednio z przeprowadzonej analizy danych ilościowych oraz jakościowych, w tym badań powiatów, wywiadów z przedstawicielami systemu oraz rodzin zastępczych. Obejmują one działania na poziomie systemowym, lokalnym oraz operacyjnym, wskazując na konieczność wzmocnienia spójności systemu, poprawy koordynacji oraz zapewnienia ciągłości wsparcia dzieciom cudzoziemskim.

Poziom krajowy (polityka publiczna)

1. Zarządzanie i koordynacja – kluczowym wyzwaniem na poziomie krajowym pozostaje brak spójnego systemu monitorowania oraz koordynacji działań międzyinstytucjonalnych.

- Utworzenie Centralnego Rejestru Dzieci Cudzoziemskich Bez Opieki w MRPiPS (status prawny, miejsce pobytu, zdrowie, edukacja, bezpieczeństwo/handel ludźmi) jako narzędzie monitoringu, planowania i współpracy międzyinstytucjonalnej.
- Powołanie międzyresortowego zespołu ds. dzieci cudzoziemskich (MSWiA, MRPiPS, MEN, MS, Urząd ds. Cudzoziemców, JST, NGO) odpowiedzialnego za standardy, przegląd luk oraz rekomendacje legislacyjne.

2. Prawo, standardy i szkolenia – istotnym problemem pozostaje brak jednolitych i przejrzystych procedur oraz niedostateczne przygotowanie kadr.

- Wprowadzenie ujednoliconych, transparentnych procedur (ocena wieku, szybkie ustanawianie reprezentanta, ustalanie statusu pobytowego).
- Wdrożenie obowiązkowych, certyfikowanych i cyklicznych szkoleń dla kluczowych służb i rodzin zastępczych (SG, PCPR/MOPS/MOPR, sędziowie, rodzice zastępczy/ kadra pieczy) w zakresie prawa migracyjnego i azylowego, traumy i PTSD oraz kompetencji międzykulturowych.

3. Prawa dziecka i alternatywy dla detencji – szczególnego znaczenia nabiera zapewnienie ochrony praw dziecka zgodnie ze standardami międzynarodowymi.

- Wprowadzenie zakazu detencji dzieci w ośrodkach strzeżonych i rozwoju alternatywnych form opieki zgodnych z rekomendacjami UNICEF/UNHCR.
- Stworzenie systemowej sieci reprezentantów dziecka dostępnych niezwłocznie po ujawnieniu przypadku (dostęp do 24 h od ujawnienia, kwalifikacje prawne/ językowe/ kulturowe, superwizja).
- Zapewnienie równego traktowania dzieci niezależnie od obywatelstwa i statusu pobytowego, z monitorowaniem praktyk instytucji.

4. Finansowanie i monitoring – efektywność systemu wymaga adekwatnych narzędzi finansowych oraz obowiązkowego monitorowania.

- Celowe fundusze dla samorządów o największej liczbie dzieci bez opieki (miejsca w rodzinnej pieczy, wsparcie młodzieży/usamodzielnianie, szkolenia, mieszkalnictwo, edukacja).
- Wprowadzenie obowiązku raportowania oraz systemowego monitorowania losów dzieci po opuszczeniu pieczy.

Władze lokalne (PCPR/MOPS/MOPR, powiaty i gminy)

1. Rozwój rodzinnej i interwencyjnej pieczy zastępczej – na poziomie lokalnym szczególnie widoczny jest deficyt rodzin zastępczych oraz miejsc interwencyjnych.

- Aktywna rekrutacja rodzin zastępczych, w tym wśród społeczności ukraińskiej i innych diaspor; rekrutacja celowana we współpracy z diasporami.
- Rozbudowa miejsc interwencyjnych, w tym miejsc w rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, dostosowanych do wieku i potrzeb dzieci.

2. Zespoły specjalistyczne i podnoszenie kompetencji – zapewnienie jakości opieki wymaga stałego wsparcia specjalistycznego.

- Zatrudnienie na stałe tłumaczy, doradców kulturowych i psychologów dziecięcych;
- Superwizje dla kadr i rodziców zastępczych.
- Wprowadzenie standardów komunikacji z rodzinami (jasne procedury adopcyjne/ legalizacyjne, koordynacja przez organizatora rodzinnej pieczy).

3. Kooperacja i ciągłość opieki – kluczowym wyzwaniem pozostaje brak płynnej współpracy między instytucjami.

- Usprawnienie wymiany informacji między służbami (SG, Policja, PCPR/OPS, sądy, szkoły, NGO).
- Rozwój programów wsparcia młodzieży opuszczającej pieczę (mentoring, edukacja, mieszkalnictwo).

4. Organizacje pozarządowe – NGO pełnią istotną funkcję uzupełniającą wobec systemu publicznego, szczególnie w obszarach wymagających elastyczności i indywidualnego podejścia.

- Wsparcie w rekrutacji i szkoleniu rodzin zastępczych oraz kadr
- Prowadzenie programów mentoringowych, w tym dla młodzieży opuszczającej pieczę.
- Zapewnienie wsparcia prawnego, psychologicznego i kulturowego.
- Monitoring naruszeń praw dziecka oraz działania rzecznicze.

W ramach opracowania raportu przeprowadzono również warsztaty techniczne oraz spotkania fokusowe z udziałem przedstawicieli instytucji publicznych i organizacji zaangażowanych oraz rodzin zastępczych, zarówno z doświadczeniem, jak i bez doświadczenia w opiece nad dziećmi cudzoziemskimi w systemie pieczy zastępczej. W ich trakcie identyfikowano główne wyzwania oraz wypracowywano potencjalne kierunki działań na różnych poziomach.

Wnioski z tych spotkań w dużej mierze potwierdzają przedstawione wcześniej ustalenia oraz wskazują na następujące obszary wymagające szczególnej uwagi:

- rozwój pieczy interwencyjnej oraz rekrutacja rodzin z diaspor;
- dostosowanie systemu do pracy z traumą migracyjną oraz zapewnienia kontaktu z kulturą i językiem dziecka;
- rozwój programów dla nastolatków (językowych, edukacyjnych, integracyjnych);
- zapewnienie stałego wsparcia dla rodzin zastępczych (szkolenia, doradztwo, wsparcie psychologiczne);
- monitorowanie losów dzieci oraz poprawa koordynacji między instytucjami;
- rozwój wsparcia po opuszczeniu pieczy, w tym mentoringu post-pieczy.

Przedstawione rekomendacje wskazują, że kluczowym wyzwaniem systemu nie jest wyłącznie niska dostępność miejsc w pieczy zastępczej, lecz przede wszystkim brak spójności działań, ciągłości wsparcia oraz skutecznej koordynacji między instytucjami. Ich wdrożenie wymaga podejścia systemowego, obejmującego zarówno zmiany legislacyjne, jak i wzmocnienie praktyki działania na poziomie lokalnym.

Etyka i poufność

Badanie zostało przeprowadzone zgodnie z zasadami etyki badań społecznych, w szczególności w odniesieniu do pracy z grupami wrażliwymi, w tym dziećmi oraz osobami zaangażowanymi w system pieczy zastępczej. Zastosowano podejście oparte na zasadzie „do no harm", zakładające minimalizację ryzyka dla uczestników oraz priorytet ich dobrostanu i bezpieczeństwa.

W badaniu wykorzystano zróżnicowane metody jakościowe, w tym wywiady indywidualne oraz grupy fokusowe, prowadzone z przedstawicielami instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, rodzin zastępczych oraz osobami z doświadczeniem pieczy zastępczej, w tym młodymi dorosłymi, którzy opuścili system.

Udział w badaniu miał charakter dobrowolny. Wszystkim uczestnikom przekazano informacje o celu badania, sposobie wykorzystania danych oraz przysługujących im prawach, w tym prawie do odmowy udziału lub wycofania się na każdym etapie. W przypadku pracy z osobami małoletnimi lub szczególnie wrażliwymi uwzględniono ich specyficzne potrzeby oraz poziom rozumienia procesu badawczego.

Szczególną uwagę poświęcono ochronie prywatności i poufności danych. Wszystkie zebrane informacje zostały zanonimizowane, a w raporcie nie ujawniono danych umożliwiających identyfikację osób, rodzin ani konkretnych lokalizacji. W wybranych przypadkach dokonano dodatkowej anonimizacji poprzez usunięcie szczegółów kontekstowych.

Dane były przetwarzane i przechowywane w sposób zapewniający ich bezpieczeństwo oraz ograniczony dostęp wyłącznie do zespołu badawczego.

Wypowiedzi respondentów zostały poddane redakcji językowej wyłącznie w zakresie poprawy czytelności, przy zachowaniu ich oryginalnego sensu i znaczenia.

Bibliografia

Źródła krajowe i materiały urzędowe

Komenda Główna Straży Granicznej oraz oddziały Straży Granicznej: Bieszczadzki, Karpacki, Morski, Nadbużański, Nadodrzański, Nadwiślański, Podlaski, Śląski i Warmińsko-Mazurski, odpowiedzi na wnioski o udostępnienie informacji publicznej, 2025.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, „Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.", dane za lata 2022–2024.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, „Informacja dodatkowa dotycząca pobytu dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej w 2023 r.".

Rzecznik Praw Dziecka, „Informacja o działalności Rzecznika Praw Dziecka za rok 2024 oraz Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce", Warszawa 2025.

Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, „Problemy cudzoziemskich dzieci bez opieki, które przekraczają granicę Polski z Białorusią", wspólne wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów z 28 października 2024 r., https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-rpd-cudzoziemcy-dzieci-bez-opieki-premier-mswia-odpowiedz.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Podkomisja stała do spraw rodziny, „Pełny zapis przebiegu posiedzenia nr 7 z dnia 24 lipca 2025 r. – rozpatrzenie informacji na temat opieki nad małoletnimi imigrantami w placówkach opiekuńczo-wychowawczych", https://orka.sejm.gov.pl/zapisy10.nsf/0/D4FFD94EF03351E3C1258CFF0039BD95/$File/0081010.pdf.

Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, „Oświadczenie Stowarzyszenia Interwencji Prawnej w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP (UD173)", Warszawa, 13 grudnia 2024 r., https://interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/2021/01/Komentarz-SIP-_-uc.o.o.-zawieszenie-prawa-do-azylu-.pdf.

Urzędy wojewódzkie, odpowiedzi na wnioski o udostępnienie informacji publicznej dotyczące małoletnich cudzoziemców, 2025.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych, dane dotyczące świadczeń wychowawczych na dzieci cudzoziemskie, 2024–2025.

Akty prawne

Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526.

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, Dz.U. UE C 202 z 7.06.2016, s. 389–405.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (wersja przekształcona), Dz.U. UE L 180 z 29.06.2013, s. 96–116.

Opracowania naukowe i raporty zagraniczne

K. Alshamrani, F. Messina, A.C. Offiah, „Is the Greulich and Pyle atlas applicable to all ethnicities? A systematic review and meta-analysis", „European Radiology" 2019, t. 29, nr 6, s. 2910–2923, https://doi.org/10.1007/s00330-018-5792-5.

Australian Human Rights Commission, „An age of uncertainty: Inquiry into the treatment of individuals suspected of people smuggling offences who say that they are children", 2012, rozdz. 2: „Biomedical markers and the assessment of chronological age", https://humanrights.gov.au/our-work/2-biomedical-markers-and-assessment-chronological-age.

S. Serinelli, V. Panetta, P. Pasqualetti, D. Marchetti, „Accuracy of three age determination X-ray methods on the left hand-wrist: A systematic review and meta-analysis", „Legal Medicine" 2011, t. 13, nr 3, s. 120–133, https://doi.org/10.1016/j.legalmed.2011.01.004.

Materiał empiryczny i dane własne

Anonimowa ankieta internetowa „Gotowość opieki rodziców zastępczych nad dzieckiem cudzoziemskim", przeprowadzona za pośrednictwem Formularzy Google, maj–czerwiec 2025 r.

Odpowiedzi na ankiety skierowane do powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej oraz zestawienia danych powiatowych, stan na 2025 r.

Materiał z badań jakościowych: wywiady pogłębione oraz zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami powiatowych centrów pomocy rodzinie, rodzicami zastępczymi, przedstawicielami organizacji pozarządowych i dziećmi cudzoziemskimi.

Spis tabel

Tabela 1. Bariery systemowe w pieczy zastępczej, ich konsekwencje i rekomendacje 7

Tabela 2. Liczba dzieci cudzoziemskich bez opieki ujawnionych na terytorium Polski w 2024 roku 22

Tabela 3. Przypadki i wyniki badań wieku dzieci cudzoziemskich bez opieki przeprowadzonych w 2024 roku w oddziałach Straży Granicznej 79

Tabela 4. Miejsca przekazania dzieci cudzoziemskich bez opieki (2024–2025) opracowanie własne na podstawie danych Straży Granicznej 79

Tabela 5. Status pobytowy dzieci cudzoziemskich bez opieki, opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 80

Tabela 6. Charakterystyka dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej według województwa, kraju pochodzenia i statusu pobytowego (2023 r.) 81

Tabela 7. Częściowe dane wyjściowe uzyskane w ankiecie skierowanej do powiatów przedstawiające tylko powiaty, które w wybranych kategoriach pytań zadeklarowały inną wartość niż „0” w każdym z pytań 87

Spis map

Mapa 1. Kraje, z których przybyły do Polski dzieci cudzoziemskie bez opieki w roku 2024 i 2025 (od stycznia do kwietnia) 21

Mapa 2. Kraje, z których pochodzą dzieci cudzoziemskie przebywające w pieczy zastępczej w Polsce w 2022 i 2023 r. (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) 26

Mapa 3. Liczba małoletnich obywateli państw trzecich przebywających w pieczy zastępczej w poszczególnych powiatach (na podstawie danych z 283 powiatów) 30

Spis wykresów

Wykres 1. Status prawny dzieci przebywających w pieczy zastępczej w Polsce w roku 2023 23

Wykres 2. Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) 25

Wykres 3. Dzieci cudzoziemskie w różnych formach pieczy zastępczej w 2023 r. (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) 27

Wykres 4. Rozkład wieku dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.). 28

Wykres 5. Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 r. (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2002 r.) w rozkładzie wojewódzkim i z podziałem na pieczę rodzinną i instytucjonalną 29

Wykres 6. Liczba rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka ustanowionych spośród obywateli innej narodowości niż polska (według danych z 283 powiatów) 34

Wykres 7. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, które są skłonne przyjąć dziecko cudzoziemskie 35

Wykres 8. Doświadczenie rodzin zastępczych z przyjmowaniem dzieci cudzoziemskich 36

Wykres 9. Deklarowana gotowość rodzin zastępczych do przyjmowania dzieci cudzoziemskich 36

Wykres 10. Obawy związane z przyjęciem dziecka cudzoziemskiego (%) 37

Wykres 11. Gotowość rodzin zastępczych do przyjęcia dziecka cudzoziemskiego (%) 37

Wykres 12. Czy są jakieś ograniczenia, takie jak np. wiek, narodowość lub wyznanie dziecka cudzoziemskiego, które miałyby wpływ na Twoją decyzję o przyjęciu dziecka cudzoziemskiego? 38

Wykres 13. Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej (dane skumulowane obejmujące dzieci przybyłe z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) 39

Wykres 14. Liczba małoletnich obywateli państw trzecich przebywających w pieczy zastępczej, z podziałem na rodzinną i instytucjonalną 40

Wykres 15. Dzieci przybyłe z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r. i przebywające w pieczy zastępczej w latach 2022 i 2023. 42

Wykres 16. Liczba dzieci w rozkładzie wiekowym z obywatelstwem ukraińskim, na które ZUS wypłacił w lutym 2025 r. świadczenie wychowawcze rodzicowi zastępczemu 52

Wykres 17. Powody umieszczenia w pieczy zastępczej małoletnich obywateli państw trzecich według informacji pozyskanych z ankiety dla powiatów 53

Wykres 18. Podmioty uczestniczące w skierowaniu dziecka do pieczy zastępczej 55

Wykres 19. Średni czas przebywania dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej (bez udziału małoletnich przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.) 56

Wykres 20. Przyczyny opuszczenia pieczy zastępczej przez dzieci cudzoziemskie w 2023 roku 59

Aneks

Słownik pojęć i definicji

Poniżej przedstawiono definicje kluczowych pojęć stosowanych w niniejszym raporcie.

Dziecko uchodźca

Osoba poniżej 18 lat, której przyznano status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Dziecko w pieczy zastępczej

Osoba poniżej 18 lat pozbawiona opieki rodzicielskiej, objęta rodzinną lub instytucjonalną pieczą zastępczą.

Dziecko z nieustalonym statusem prawnym

Osoba poniżej 18 lat, która nie posiada uregulowanego statusu pobytowego, pozostaje w procedurze legalizacji, często w stanie zawieszenia.

Dziecko z Ukrainy objęte ustawą specjalną

Osoba poniżej 18 lat narodowości ukraińskiej, której pobyt i wsparcie są regulowane przepisami ustawy z 12 marca 2022 r. w związku z wojną; najczęściej objęta opieką tymczasową lub pieczą zastępczą.

Małoletni cudzoziemiec bez opieki

W niniejszym raporcie małoletni cudzoziemiec bez opieki oznacza każdą osobę poniżej 18 roku życia, która przebywa na terytorium Polski, i która nie jest pod stałą opieką osoby dorosłej odpowiedzialnej za nią zgodnie z prawem, niezależnie od jej obywatelstwa, statusu imigracyjnego, pobytu lub okoliczności przybycia; obejmuje to również małoletniego, który został pozostawiony bez opieki po urodzeniu na terenie Polski lub przybyciu, który samodzielnie przekroczył granicę lub który został oddzielony od opiekuna w jakiejkolwiek sytuacji, w tym w wyniku konfliktu, katastrofy, przemocy, handlu ludźmi czy innych okoliczności[61].

Piecza zastępcza

Rodzinna lub instytucjonalna forma opieki nad dzieckiem pozbawionym opieki rodzicielskiej[62].

Status pobytowy

Formalny status pobytu dziecka cudzoziemca na terytorium Polski (legalny, w trakcie, nieuregulowany, uchodźca itp.)[63].

61 Konwencja o prawach dziecka, Art. 72 Konstytucji RP.
62 Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2025 r. poz. 49).
63 Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2024 r. poz. 769 z późn. zm.).

Tabele z danymi uzupełniającymi

Tabela 3. Przypadki i wyniki badań wieku dzieci cudzoziemskich bez opieki przeprowadzonych w 2024 roku w oddziałach Straży Granicznej

Oddział SG	Liczba badań	Potwierdzono małoletniość	Potwierdzono dorosłość	Metoda
Podlaski	275	46	229	RTG kości lewego nadgarstka
Nadodrzański	15	10	5	RTG nadgarstka (10), CBCT + stom. (4), ocena wieku kostnego (1)
Nadbużański	4	4	0	Badanie stomatologiczne + pantomogram
Nadwiślański	7	4	3	RTG nadgarstka/dłoni, ocena wieku kostnego
Morski	1	0	1	RTG nadgarstka
Bieszczadzki	2	2	0	Potwierdzenie przez Ambasadę Somalii w Belgii/ szpital (Egipt)

W Bieszczadzkim OSG wiek dzieci potwierdzono nie badaniem medycznym, lecz przez Ambasadę Somalii w Belgii (Somalia) oraz szpital (Egipt).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Oddziałów Straży Granicznej, dane za 2024 r., pozyskane w 2025 r.

Tabela 4. Miejsca przekazania dzieci cudzoziemskich bez opieki (2024–2025) opracowanie własne na podstawie danych Straży Granicznej

Oddział	Placówki interwencyjne	Strzeżone ośrodki	Inne (rodzina zastępcza, dom dziecka)
Morski	Tak	Tak	Nie
Nadbużański	Tak	Nie	Nie
Nadodrzański	Tak	Tak	Nie
Podlaski	Tak	Tak	Tak
Nadwiślański	Tak	Tak	Tak
Karpacki	Nie	Nie	Tak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Oddziałów Straży Granicznej, dane za 2024 r., pozyskane w 2025 r.

Tabela 5. Status pobytowy dzieci cudzoziemskich bez opieki, opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej[64]

Typ opieki / status pobytowy	Odsetek dzieci (%)	Uwagi (narodowość/charakterystyka)
Brak statusu (nielegalny pobyt)	>25%	Dotyczy głównie dzieci cudzoziemskich innych narodowości niż ukraińska; szczególnie narażonych na deportację i wykluczenie.
Status nieustalony (brak danych)	18,4%	Wynik problemów z ewidencją i wymianą informacji; utrudnia planowanie działań.
Inne (status wyjątkowy, decyzje administracyjne, status tolerowany, ochrona czasowa)	12,4%	Może obejmować ofiary przemocy domowej, dzieci w procedurach specjalnych, dzieci z dokumentami innych państw UE.
Obywatelstwo UE/EOG	11,6%	Formalne prawo pobytu, jednak obecność w pieczy wskazuje na problemy rodzinne i konieczność interwencji.
Ochrona uzupełniająca	9%	Dzieci objęte ochroną międzynarodową.
Status uchodźcy	6,4%	Uznane za uchodźców w Polsce.
Zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony	5,6%	Status czasowy.
Procedura nadania statusu uchodźcy	2,6%	Dzieci w toku procedury azylowej.
Ofiary handlu ludźmi	1,9%	Szczególnie wrażliwa grupa wymagająca wsparcia.
Pobyt humanitarny	1,9%	Decyzja o pobycie ze względów humanitarnych.
Zezwolenie na osiedlenie się	0,7%	Stabilny, długoterminowy status pobytowy.
Pobyt rezydenta długoterminowego WE	0,4%	Stabilny status, rzadki przypadek.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za rok 2023.

64 Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe - Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za rok 2023

Tabela 6. Charakterystyka dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej według województwa, kraju pochodzenia i statusu pobytowego (2023 r.)

Województwo	Kraj	Status pobytowy	Liczba dzieci
dolnośląskie	Ukraina	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	10
dolnośląskie	Ukraina	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywający w RP nielegalnie)	2
dolnośląskie	Iran	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywający w RP nielegalnie)	1
dolnośląskie	Ukraina	inne	5
dolnośląskie	Dominikana	zgoda na pobyt ze względów humanitarnych	1
dolnośląskie	Czechy, Rumunia	obywatele państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje UE + Norwegia, Islandia, Liechtenstein)	3
dolnośląskie	Mołdawia, Rosja, Gruzja, Brazylia, Ukraina, Indie, Irak, Białoruś, Somalia	brak danych	17
kujawsko-pomorskie	Mołdawia, Nigeria	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	2
kujawsko-pomorskie	Ukraina	status uchodźcy	2
kujawsko-pomorskie	Ukraina	brak danych	3
kujawsko-pomorskie	Wielka Brytania, Afganistan	inne	3
kujawsko-pomorskie	Mołdawia, Rosja	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	3
lubelskie	Rumunia, Ukraina, Rosja	brak danych	3
lubelskie	Ukraina	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	2
lubelskie	Uzbekistan, Ukraina	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	4
lubelskie	Ukraina	zezwolenie na osiedlenie się	2
lubelskie	Rosja, Ukraina	inne	3

lubelskie	Rosja	ochrona uzupełniająca	1
lubelskie	Syria, Czeczenia	dzieci będące w procedurze nadania statusu uchodźcy	2
lubelskie	Ukraina	zgoda na pobyt ze względów humanitarnych	1
lubelskie	Iran	status uchodźcy	1
lubuskie	Egipt, Afganistan, Syria	brak danych	4
lubuskie	Rumunia	obywatele państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje UE + Norwegia, Islandia, Liechtenstein)	1
lubuskie	Norwegia, Ukraina, Syria	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	5
lubuskie	Ukraina	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	1
łódzkie	Ukraina	inne	2
łódzkie	Rosja, Ukraina	zgoda na pobyt ze względów humanitarnych	2
łódzkie	Egipt, Gruzja, Syria, Sudan, Erytrea, Turcja, Iran, Indie, Afganistan, Szwajcaria	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	23
łódzkie	Ukraina	inne	2
łódzkie	Ukraina. Irak	status uchodźcy	2
łódzkie	Bułgaria	brak danych	1
małopolskie	Ukraina	ochrona uzupełniająca	1
małopolskie	Irak	status uchodźcy	1
małopolskie	Ukraina, Armenia, Rosja	inne	3
małopolskie	Ukraina, Wielka Brytania, Mołdawia,	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	13
małopolskie	Ukraina, Mołdawia	brak danych	4
małopolskie	Ukraina, Syria, Palestyna,	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	6

małopolskie	Norwegia, Słowacja	obywatele państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje UE + Norwegia, Islandia, Liechtenstein)	2
małopolskie	Ukraina	zgoda na pobyt ze względów humanitarnych	1
mazowieckie	Rosja	posiadanie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE	1
mazowieckie	Ukraina	inne	2
mazowieckie	Ukraina, Syria, Egipt, Gruzja, Białoruś, Litwa, Macedonia, Indie, Norwegia	brak danych	42
mazowieckie	Ukraina, Irak, Rosja, Białoruś, Mołdawia, Demokratyczna Republika Konga	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	37
mazowieckie	Ukraina	dzieci będące w procedurze nadania statusu uchodźcy	3
mazowieckie	Bułgaria, Rumunia	obywatele państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje UE + Norwegia, Islandia, Liechtenstein)	4
mazowieckie	Ukraina, Białoruś, Rosja, Czeczenia, Sierra Leone, Gwinea	ochrona uzupełniająca	31
mazowieckie	Demokratyczna Republika Konga	domniemana ofiara handlu ludźmi	3
mazowieckie	Zimbabwe, Ukraina, Macedonia, Wietnam	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	13
mazowieckie	Białoruś, Rosja, Afganistan, Syria, Afganistan	status uchodźcy	11
mazowieckie	Ukraina	zezwolenie na osiedlenie się	5
mazowieckie	Ukraina, Rosja	zgoda na pobyt ze względów humanitarnych	5
opolskie	Niemcy	obywatele państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje UE + Norwegia, Islandia, Liechtenstein)	1

opolskie	Ukraina	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	2
opolskie	Ukraina	brak danych	1
podkarpackie	Ukraina	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	1
podkarpackie	Holandia, Bułgaria	obywatele państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje UE + Norwegia, Islandia, Liechtenstein)	3
podkarpackie	Ukraina	brak danych	2
podkarpackie	Rumunia	inne	1
podlaskie	Somalia	brak danych	1
podlaskie	Kongo, Kamerun	domniemana ofiara handlu ludźmi	2
podlaskie	Iran, Afganistan, Demokratyczna Republika, Kongo, Syria, Irak, Somalia, Afganistan	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	17
podlaskie	Ukraina, Afganistan	dzieci będące w procedurze nadania statusu uchodźcy	2
podlaskie	Tadżykistan, Afganistan	inne	2
podlaskie	Ukraina	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	2
pomorskie	Ukraina, Holandia, Białoruś	brak danych	12
pomorskie	Ukraina	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	1
pomorskie	Wielka Brytania, Ukraina, Armenia, Niemcy, Rumunia, Ukraina, Rosja	inne	14
pomorskie	Bułgaria, Norwegia, Łotwa, Litwa, Bułgaria	obywatele państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje UE + Norwegia, Islandia, Liechtenstein)	8
pomorskie	Ukraina	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	8
pomorskie	Somalia, Syria	status uchodźcy	3

śląskie	Ukraina	umieszczenie na podstawie Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa	4
śląskie	Białoruś	zezwolenie na osiedlenie się	1
śląskie	Ukraina	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	1
śląskie	Słowacja, Bułgaria	obywatele państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje UE + Norwegia, Islandia, Liechtenstein)	2
śląskie	Rumunia, Mongolia, Gruzja, Ukraina	inne	6
śląskie	Czechy	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	1
śląskie	Ukraina	brak danych	6
świętokrzyskie	Ukraina	brak danych	2
warmińsko-mazurskie	Ukraina	brak danych	2
warmińsko-mazurskie	Turcja, Egipt, Syria, Iran, Demokratyczna Republika Konga, Egipt	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	10
warmińsko-mazurskie	Demokratyczna Republika Konga, Afganistan	dzieci będące w procedurze nadania statusu uchodźcy	3
warmińsko-mazurskie	Wielka Brytania, Rosja	inne	4
wielkopolskie	Ukraina, Bułgaria, Rumunia	brak danych	8
wielkopolskie	Syria, Filipiny, Rosja, Ukraina, Syria, Jemen	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	11
wielkopolskie	Gwinea	dzieci będące w procedurze nadania statusu uchodźcy	1
wielkopolskie	Afganistan, Wielka Brytania, Ukraina, Rumunia	Inne	8
wielkopolskie	Ukraina, Mołdawia, Brazylia	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	5

zachodniopomorskie	Ukraina, Rumunia	brak danych	2
zachodniopomorskie	Białoruś, Ukraina, Mołdawia	dzieci bez uregulowanego statusu prawnego (przebywające w RP nielegalnie)	4
zachodniopomorskie	Ukraina	Inne	1
zachodniopomorskie	Rumunia, Bułgaria, Niemcy	obywatele państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje UE + Norwegia, Islandia, Liechtenstein)	5
zachodniopomorskie	Ukraina	posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony	6
		Razem	478

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Badanie jednorazowe – Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w 2023 (bez udziału dzieci przybyłych z terenu Ukrainy po 24 lutego 2022 r.), dane za rok 2023.

Tabela 7. Częściowe dane wyjściowe uzyskane w ankiecie skierowanej do powiatów przedstawiające tylko powiaty, które w wybranych kategoriach pytań zadeklarowały inną wartość niż „0” w każdym z pytań

powiat	Liczba rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka ustanowionych spośród obywateli innej narodowości niż polska (Stan na 28 lutego 2025 roku)		Liczba małoletnich obywateli państw trzecich przebywających w pieczy zastępczej				Liczba rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka, które w umowie zadeklarowały gotowość do sprawowania pieczy zastępczej nad małoletnim umieszczonym w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego za zgodą sądu polskiego	Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, które według Państwa wiedzy są skłonne przyjąć dziecko cudzoziemskie		
	z Ukrainy	innej narodowości	w rodzinnej z Ukrainy	w rodzinnej innej narodowości	w instytucjonalnej z Ukrainy	w instytucjonalnej innej narodowości		rodziny narodowości polskiej	rodziny narodowości ukraińskiej	rodziny innej narodowości
aleksandrowski	1	0	1	0	0		0	0	0	0
augustowski	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0
bartoszycki	0		0		0		0	0	1	0
bełchatowski	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
będziński	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
bialski	0	0	2	0	0	2	0	2	0	0
Biała Podlaska	4	1	8	0	0	0	0	0	0	0
białostocki	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
Białystok	0	0	0	3	1	2	0	3	0	0
bielski	0	0	0	0	0	0	0	3	0	1
Bielsko – Biała	2	0	3	0	8	0	0	0	0	0
bocheński	1	0	2	0	0	0	0	4	0	0
brzeski (opolskie)	1	0	2	0	7	0	0	0	0	0
buski	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
bydgoski	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0

Bydgoszcz	5	1	11	3	5	0	0	1	0	0
bytowski	0	0	0	2	0	0	1	1	0	0
Chełm	0		1		0		0	0	0	0
chojnicki	1	1	1	0	0	0	0	5	0	0
Chorzów	0	1	0	0	1	0	0	11	0	0
chrzanowski	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
cieszyński	0	0	2	0	4	0	0	0	0	0
Częstochowa	1	0	1	0	4	0	18	1	0	0
człuchowski	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Dąbrowa Górnicza	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0
dębicki	0	0	1	0	0	0	6	0	0	0
drawski	1	0	2	0	0	0	15	0	0	0
działdowski	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Elbląg	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
garwoliński	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Gdańsk	0	0	5	1	4	6	0	12	0	0
gdański	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0
Gdynia	1	0	5	6	5	0	33	4	1	1
gorzowski	0		1		0		0	0	0	0
Gorzów	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0
gostyński	0	0	2	0	0	1	0	6	1	
grodziski (mazowieckie)	1	0	2	4	0	0	0	0	0	0
Grudziądz	0		1		0		0	0	0	0
hajnowski	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
inowrocławski	0	0	0	0	3	0	15	0	0	0
jarociński	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Jaworzno	1	0	1	0	2	0	0	3	0	0
Jelenia Góra	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Kalisz	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0

kamieński	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Katowice	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
kędzierzyńsko – kozielski	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
kępiński	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Kielce	2	0	2	0	1	0	0	7	0	0
kłodzki	1	0	0	0	5	1	0	0	0	0
kolbuszowski	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
kołobrzeski	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
koniński	0	0	0	0	0	0	5	5	0	0
Koszalin	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0
kościerzyński	0		0		1		0	0	0	0
krakowski	0	0	2	1	6	0	0	0	0	0
Kraków	0	0	2	0	29	0	59	0	0	0
krasnysławski	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
kutnowski	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0
kwidzyński	0		1		0		0	0	0	0
legionowski	0	0	4	0	3	0	0	0	0	0
Legnica	1	0	2	0	1	1	4	3	0	0
legnicki	1	0	3	3	0	1	0	7	0	0
leszczyński	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Leszno	1	0	2	0	0	0	6	2	0	
lęborski	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
limanowski	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0
lipnowski	0	0	0	0	0	0	4	4	4	0
lubiński	1	0	2	0	1	0	2	2	0	0
lubliniecki	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0
łęczyński	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
łosicki	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Łódź	11	1	38	0	6	0	0	0	0	0

łukowski	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0
mielecki	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
miński	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0
mławski	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
myślenicki	0		0	0	1	0	0	0	0	0
nakielski	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
nowodworski (pomorskie)	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0
nowosolski	2	0	4	0	0	0	0	0	0	0
nowotarski	0		0		1		0	0	0	0
Nowy Sącz	0	0	3	0	1	0	14	0	0	0
nyski	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
oleśnicki	2	0	1	0	3	0	0	0	0	0
Olsztyn	0	0	2	0	4	0	0	0	0	0
olsztyński	0	0	1	0	3	0	21	0	0	0
oławski	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Opole	2	0	7	0	6	0	0	0	0	0
ostrzeszowski	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0
pabianicki	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0
piaseczyński	0	0	6	1	9	2	0	0	0	0
Piotrków Trybunalski	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
płoński	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
poddębicki	0		1		0		0	0	0	0
Poznań	1	2	11	7	16	0	0	10	0	0
poznański	0	0	6	1	7	0	0	0	0	0
prudnicki	0	0	1		0	0	0	0	0	0
pruszkowski	0	0	5	2	2	0	0	0	0	0
Przemyśl	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
pszczyński	0	0	0	1	1	0	0	11	0	0
puławski	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0

raciborski	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0
Radom	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0
radomski	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
radomszczański	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
rawski	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Ruda Śląska	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Rybnik	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0
rycki	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
sandomierski	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
sanocki	0	0	1	0	4	0	0	0	0	0
Siedlce	2	0	7	0	1	1	0	0	0	0
Siemianowice	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Skierniewice	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
sławieński	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0
słupecki	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
słupski	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
sochaczewski	0	0	1	0	2	0	1	1	0	0
sokołowski	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
sokólski	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sopot	1	0	1	0	2	0	8	0	0	0
Sosnowiec	0	0	3	0	3	0	0	0	0	0
starogardzki	1	0	8	0	0	0	3	0	0	0
strzeliński	1	0	6	0	0	0	0	0	0	0
suski	0	0	1	0	0	0	4	0	0	0
Suwałki	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Szczecin	5	2	7	5	6	0	0	0	0	0
szczecinecki	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
średzki (Wlkp.)	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
śremski	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Tarnów	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0

tczewski	0		0		1	1	0	0	0	0
tomaszowski (lubelskie)	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Toruń	0	0	3	0	1	0	0	0	0	0
toruński	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0
turecki	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Tychy	0		1		1		0	0	0	0
wadowicki	0	0	1	0	1	0	10	0	0	0
wałecki	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0
Warszawa	22	9	32	18	23	1	0	2	2	0
warszawski zachodni	2	0	2	1	6	0	0	0	0	0
wąbrzeski	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
wejherowski	2	0	4	0	2	0	0	0	0	0
wielicki	1	0	5	0	1	1	0	0	0	0
wieluński	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
wieruszowski	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Włocławek	0	0	0	0	2	0	3	0	0	0
włodawski	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
wodzisławski	0	0	1	0	1	0	23	1	0	0
wołomiński	4	0	4	0	4	0	0	0	0	0
Wrocław	8	0	12	1	31	3	0	0	0	0
wrocławski	2	0	2	1	1	1	0	0	0	0
wrzesiński	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0
wschowski	0	0	1	0	2	0	0	1	0	0
Zabrze	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0
zambrowski	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Zamość	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
zawierciański	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
zgierski	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Zielona Góra	1	0	2	1	6	0	14	0	0	0

zielonogórski	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0
złotowski	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
żniński	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Żory	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
żywiecki	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet z 283 powiatów, dane z PCPR/MOPS, dane na 2025 r.

Najważniejsze informacje zebrane od Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie lub ich odpowiedników w miastach[65]

Alfabetyczny spis powiatów, które udzieliły odpowiedzi

aleksandrowski, augustowski, bartoszycki, bełchatowski, będziński, bialski, Biała Podlaska, białobrzeski, białostocki, Białystok, bielski, Bielsko-Biała, bieszczadzki, bocheński, bolesławiecki, braniewski, brzeski (opolskie), brzeziński, buski, bydgoski, Bydgoszcz, bytowski, Chełm, chodzieski, chojnicki, Chorzów, choszczeński, chrzanowski, ciechanowski, cieszyński, czarnkowsko-trzcianecki, Częstochowa, częstochowski, człuchowski, Dąbrowa Górnicza, dąbrowski, dębicki, drawski, działdowski, dzierżoniowski, Elbląg, elbląski, garwoliński, Gdańsk, gdański, Gdynia, giżycki, Gliwice, głubczycki, golubsko-dobrzyński, gorlicki, gorzowski, Gorzów Wielkopolski, gostyniński, gostyński, górowski, grodziski (mazowieckie), Grudziądz, grudziądzki, gryficki, hajnowski, inowrocławski, janowski, jarociński, jarosławski, Jastrzębie-Zdrój, jaworski, Jaworzno, Jelenia Góra, Kalisz, kamiennogórski, kamieński, karkonoski (jeleniogórski), Katowice, kazimierski, kędzierzyńsko-kozielski, kępiński, kętrzyński, Kielce, kielecki, kłodzki, kolbuszowski, kolneński, kołobrzeski, konecki, Konin, koniński, Koszalin, kościerzyński, krakowski, Kraków, krapkowicki, krasnysławski, kraśnicki, Krosno, krośnieński, kutnowski, kwidzyński, legionowski, Legnica, legnicki, leski, leszczyński, Leszno, lęborski, lidzbarski, limanowski, lipnowski, lipski, lubaczowski, lubański, lubartowski, lubiński, lubliniecki, lwówecki, łańcucki, łęczycki, łęczyński, łobeski, Łomża, łosicki, łowicki, Łódź, łukowski, makowski, malborski, mielecki, międzychodzki, milicki, miński, mławski, mogileński, mrągowski, myślenicki, nakielski, niżański, nowodworski (mazowieckie), nowodworski (pomorskie), nowosolski, nowotarski, nowotomyski , Nowy Sącz, nyski, obornicki, oleski, oleśnicki, Olsztyn, olsztyński, oławski, opatowski, Opole, opolski (lubelskie), ostrołęcki, Ostrołęka, ostrowiecki, ostrowski, ostródzki, ostrzeszowski, pabianicki, parczewski, piaseczyński, Piekary Śląskie, pińczowski, piotrkowski, Piotrków Trybunalski, piski, pleszewski, płocki, płoński, poddębicki, Poznań, poznański, proszowicki, prudnicki, pruszkowski, przasnyski, przemyski, Przemyśl, przysuski, pszczyński, puławski, pułtuski, raciborski, Radom, radomski, radomszczański, radzyński, rawicki, rawski, ropczycko – sędziszowski, Ruda Śląska, rybnicki, Rybnik, rycki, rzeszowski, Rzeszów, sandomierski, sanocki, sejneński, sępoleński, Siedlce, Siemianowice, sieradzki, sierpecki, skarżyski, Skierniewice, skierniewicki, sławieński, słubicki, słupecki, słupski, sochaczewski, sokołowski, sokólski, Sopot, Sosnowiec, stalowowolski, starogardzki, strzelecki, strzeliński, sulęciński, suski, suwalski, Suwałki, Szczecin, szczecinecki, sztumski, średzki (dolnośląskie), średzki (wielkopolskie), śremski, świdnicki, świebodziński, Tarnobrzeg, tarnogórski, Tarnów, tatrzański, tczewski, tomaszowski (lubelski), Toruń, toruński, tucholski, turecki, Tychy, wadowicki, Wałbrzych, wałecki, Warszawa, warszawski zachodni, wąbrzeski, wejherowski, węgorzewski, wielicki, wieluński, wieruszowski, Włocławek, włocławski, włodawski, włoszczowski, wodzisławski, wołomiński, Wrocław, wrocławski, wrzesiński, wschowski, wysokomazowiecki, wyszkowski, Zabrze, zambrowski, zamojski, Zamość, zawierciański, zduńskowolski, zgierski, zgorzelecki, Zielona Góra, zielonogórski, złotowski, zwoleński, żegański, żniński, Żory, żuromiński i żywiecki.

65 Odpowiedzi zostały zebrane w ankiecie skierowanej do Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i uszeregowane w sposób przypadkowy, niektóre z nich pojawiały się znacznie częściej, inne rzadziej lub w jednostkowych przypadkach.

Wyzwania

Jakie wyzwania dostrzegają Państwo w sytuacji przyjęcia dziecka cudzoziemskiego do pieczy zastępczej?

- Bariera językowa.
- Bariera komunikacyjna w kontakcie z dzieckiem lub / i opiekunami prawnymi.
- Odmienność kulturowa i religijna, im bardziej kultura dzieci cudzoziemskich jest odmienna, tym mniejsze szanse na integrację w kraju pobytu i silniejsza podstawa do izolacji społecznej, różnice w edukacji.
- Kontakty z rodziną biologiczną.
- Proces wychowania dziecka z uwzględnieniem/zachowaniem jego tożsamości kulturowej, narodowej.
- Sposób finansowania pobytu w pieczy zastępczej.
- Brak bądź niejasne przepisy w zakresie uregulowania pieczy zastępczej wobec dzieci cudzoziemskich.
- Konieczność zapewnienia wsparcia psychologicznego – dzieci w traumie, oddzielone od rodziny, w odmiennym, obcym środowisku.
- Brak dokumentacji potwierdzającej wiek dzieci.
- Problemy z uregulowaniem sytuacji prawnej dzieci.
- Brak dostępu do pełnej dokumentacji dotyczącej dziecka.
- Czasochłonne procedury administracyjne (np. dotyczące konieczności uzyskiwania ukraińskich dokumentów tożsamości dla dzieci).
- Brak możliwości wyjazdu z dzieckiem poza granice Polski.
- Brak możliwości kierowania do adopcji dzieci z uregulowaną sytuacją prawną (w szczególności urodzonych w Polsce, których matki zrzekły się praw).
- Trauma migracyjna lub doświadczenia wojenne.
- Problemy z integracją społeczną.
- Trudności w kontynuowaniu edukacji.
- Utrudniona współpraca z instytucjami zagranicznymi.
- Trudności z nawiązaniem więzi z rodziną zastępczą, zwłaszcza budowaniem zaufania.
- Regulacje prawne dotyczące np. karty pobytu, obywatelstwa.
- Brak rodzin zastępczych gotowych przyjąć dziecko innej narodowości oraz brak kandydatów na rodziny zastępcze.
- Brak natychmiastowych środków z budżetu państwa na wypłatę świadczeń na dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej (procedury i terminy składania zapotrzebowania na środki finansowe z budżetu państwa trwają zbyt długo).
- Brak miejsc w pieczy zastępczej.
- Brak tłumaczy.
- Udzielenie wzmożonego wsparcia w zakresie integracji międzykulturowej pomiędzy dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej.
- Zapewnienie dzieciom innej narodowości poszanowania godności i szacunku a także tolerancji wobec miejsca pochodzenia.
- Zapewnienie możliwości pielęgnowania tradycji, obyczajów związanych z miejscem pochodzenia.
- Trudności w kontaktach z kuratorem, opiekunem tymczasowym.

- Niechęć małoletnich do współpracy z opiekunami zastępczymi (pracownikami placówki), odmowa uczęszczania na zajęcia szkolne.
- Trudność w reintegracji dziecka z rodziną biologiczną.
- Brak dostępu do dokumentacji medycznej, historii choroby, książeczki zdrowia czy karty szczepień.
- Problemy integracji z rówieśnikami, brak możliwości adekwatnego wsparcia.
- Stygmatyzacja.
- Zapewnienie dziecku dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej oraz wsparcia psychologicznego dostosowanego do jego specyficznych potrzeb.
- Brak stabilizacji życiowej większości rodzin pochodzenia ukraińskiego i białoruskiego mieszkających w Polsce (potencjalnych kandydatów na rodziny zastępcze).
- Skromne warunki mieszkaniowe rodzin pochodzenia ukraińskiego i białoruskiego mieszkających w Polsce (potencjalnych kandydatów na rodziny zastępcze).
- Organizacja szkoleń dla kandydatów na rodzinę zastępczą w językach obcych.
- Brak współpracy sądów cudzoziemskich z sądem polskim.
- Brak aktu urodzenia dziecka i rodziców.
- Brak zameldowania.
- Długotrwały pobyt dziecka cudzoziemskiego w polskiej rodzinie zastępczej skutkuje wytworzeniem więzi.
- Nie wiadomo, jak zagwarantować dziecku dalsze wsparcie po uzyskaniu pełnoletności.
- Utrudnione kwestie administracyjne – wnioskowanie do Wojewody celem uzyskania środków finansowych na utrzymanie dziecka w pieczy zastępczej.
- Ustalenie jego statusu pobytowego oraz ustalenie podmiotu odpowiedzialnego za finansowanie pobytu dziecka cudzoziemskiego w pieczy zastępczej (dziecko cudzoziemskie dowiezione przez Straż Graniczną do placówki interwencyjnej).
- Brak narzędzi do pracy z dziećmi cudzoziemców (tłumaczy, terapeutów).
- Trudności w integracji z innymi dziećmi przebywającymi w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
- Skomplikowane i długotrwałe procedury legalizacji pobytu.
- Trudności adaptacyjne i integracyjne (izolacja społeczna, kryzys tożsamości, dodatkowa trauma wynikające z sytuacji uchodźstwa).
- Brak przygotowania systemu pieczy zastępczej (niedostatecznie przeszkolone rodziny zastępcze i pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych, brak tłumaczy).
- System oraz ustawa niestety nie pozwalają na realne zabezpieczenie rodzinom zastępczym godnych warunków pełnienia tej roli, głównie na płaszczyźnie finansowej oraz specjalistycznego wsparcia.
- Pomoc specjalistyczna dla dzieci cudzoziemskich, w tym przede wszystkim psychologiczna i terapeutyczna.
- Doświadczenia związane z migracją, traumą (nawarstwienie się przyczyn umieszczenia, szczególnie związanych z przemocą wraz z separacją i umieszczeniem w środowiskach zastępczych obcej dla nich narodowości).
- Uregulowanie legalności jego pobytu, język, kultura, obyczaje:
  - bariera językowa,
  - trudne doświadczenia dziecka,
  - niepełnosprawność dzieci,
  - okres przebywania dziecka w pieczy zastępczej.

Postulaty

Co mogłoby Państwu pomóc w lepszym przygotowaniu do przyjęcia dziecka cudzoziemskiego do pieczy zastępczej?

- Kandydaci pełniący funkcję rodziców zastępczych, których brakuje.
- Tłumacz.
- Szkolenia dla rodzin zastępczych, poznanie potrzeb małoletnich z innych kręgów kulturowych, nauka języka umożliwiającego komunikowanie się z małoletnimi.
- Odpowiednie, przejrzyste regulacje prawne.
- System szkolenia kandydatów deklarujących gotowość przyjęcia dziecka cudzoziemskiego.
- Systemowe wsparcie kierowane do rodzin zastępczych wychowujących dziecko cudzoziemskie.
- Zwiększenie dostępu do wsparcia i pomocy psychologicznej, tłumacza, pomocy prawnej.
- Zapewnienie środków na finansowanie usług tłumacza przysięgłego w formalnych kontaktach z konsulatem, wypełnianiu dokumentacji – wniosków dostępnych tylko w wersji ukraińskiej/obcojęzycznej.
- Uproszczenie i przyspieszenie procedur związanych z finansowaniem pomocy; możliwość adopcji dzieci z uregulowaną sytuacją prawną.
- Zapewnienie rodzinom wsparcia w postaci tłumacza.
- Szkolenia.
- Wsparcie tłumacza i mediatora kulturowego.
- Wsparcie psychologa międzykulturowego.
- Współpraca z organizacjami wspierającymi cudzoziemców.
- Elastyczne i szybkie procedury formalne.
- Kontakt z innymi rodzinami zastępczymi – z doświadczeniem.
- Kontakt z urzędami oraz ośrodkami pomocy społecznej z terenu pochodzenia dziecka.
- Szczegółowa informacja na temat historii dziecka.
- Tworzenie placówek dla dzieci innych narodowości.
- Zachęcanie rodzin do podejmowania roli rodziny zastępczej.
- Podniesienie wynagrodzeń dla rodzin zawodowych.
- Zmiana przepisów prawa w zakresie finansowania świadczeń na dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej w taki sposób, aby umożliwić refundację z budżetu państwa.
- Szkolenie dla organizatorów pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych.
- Skuteczne programy integracyjne.
- Jasność przepisów i procedur.
- Uregulowanie kwestii dotyczących możliwości pozbawiania rodziców biologicznych władzy i kierowanie dzieci do adopcji.
- Współpraca z gminą, w której przebywają rodzice biologiczni dziecka.
- Zajęcia integracyjne dla dzieci.
- Możliwość stałego kontaktu z kuratorem, opiekunem tymczasowym (przekazywanie informacji na temat stanu załatwiania spraw związanych z pobytem, np. termin złożenia wniosku o ochronę międzynarodową itp.).
- System informatyczny, np. baza danych zawierająca podstawowe informacje na temat dziecka i jego rodziny przy wjeździe do Polski.

- Obowiązek wyrobienia polskiego aktu urodzenia.
- Zwiększenie kwoty pomocy finansowej dla rodziny z tytułu przyjęcia dziecka cudzoziemskiego.
- Dążenie do zmniejszenia zbędnych formalności i procedur w administracji.
- Program wsparcia mieszkaniowego dla nowych rodzin zastępczych (np. przez pierwszy rok funkcjonowania jako rodzina zastępcza).
- Platforma szkoleniowa dla kandydatów na rodzinę zastępczą dostępna w różnych językach.
- Stworzenie procedury wraz z wytycznymi dotyczących przyjęcia dziecka cudzoziemskiego z uwzględnieniem innych instytucji.
- W miarę możliwości szybki powrót do kraju, do pieczy realizowanej przez kraj pochodzenia dziecka lub trwałe włączenie tych dzieci w Polski system pieczy zastępczej i przyznanie im obywatelstwa.
- Ujednolicenie przepisów dotyczących sytuacji pobytowej i finansowania pobytu dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej.
- Ogólnopolska kampania promująca ideę rodzicielstwa zastępczego dla dzieci.
- Możliwość pozyskiwania dokumentacji z kraju pochodzenia dziecka.
- Utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego, która rozwiązałaby problem zabezpieczania dzieci np. przywożonych przez Straż Graniczną.
- Pozyskanie dodatkowych środków pieniężnych z budżetu państwa (np. na: tłumacza, lekarzy specjalistów).
- Przeszkolone rodziny ukraińskie.
- Współpraca międzyinstytucjonalna: z sądami rodzinnymi, z instytucjami migracyjnymi.
- Warsztaty z zakresu traumy uchodźczej PTSD i pracy z dzieckiem po trudnych przejściach.

Ankieta dla powiatów

Nazwa instytucji:

Imię i nazwisko osoby kontaktowej:

E – mail:

1. Liczba rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka ustanowionych spośród obywateli innej narodowości niż polska:		
Stan na 24 lutego 2022 roku		
z Ukrainy	innej narodowości	jakiej?
Stan na 31 grudnia 2022 roku		
z Ukrainy	innej narodowości	jakiej?
Stan na 31 grudnia 2023 roku		
z Ukrainy	innej narodowości	jakiej?
Stan na 31 grudnia 2024 roku		
z Ukrainy	innej narodowości	jakiej?
Stan na 28 lutego 2025 roku		
z Ukrainy	innej narodowości	jakiej?
W instytucjonalnej pieczy zastępczej		
z Ukrainy	innej narodowości	jakiej?

2. Liczba osób, którym przyznano opiekę prawną nad małoletnim obywatelem państw trzecich:			
Stan na 24 lutego 2022 roku			
narodowości polskiej	narodowości ukraińskiej	innej narodowości	jakiej?
Stan na 31 grudnia 2022 roku			
narodowości polskiej	narodowości ukraińskiej	innej narodowości	jakiej?
Stan na 31 grudnia 2023 roku			
narodowości polskiej	narodowości ukraińskiej	innej narodowości	jakiej?
Stan na 31 grudnia 2024 roku			
narodowości polskiej	narodowości ukraińskiej	innej narodowości	jakiej?
Stan na 28 lutego 2025 roku			
narodowości polskiej	narodowości ukraińskiej	innej narodowości	jakiej?

3. Liczba małoletnich obywateli państw trzecich przebywających w pieczy zastępczej, z podziałem na rodzinną i instytucjonalną:		
W rodzinnej pieczy zastępczej		
z Ukrainy	innej narodowości	jakiej?

4. Powody umieszczenia w pieczy zastępczej małoletnich obywateli państw trzecich (prosimy wpisać liczbę dzieci w każdej z kategorii):			
przebywanie bez opieki na terenie Polski	znalezienie w oknie życia	porzucenie przez rodziców biologicznych	doświadczanie przemocy
inne, jakie?	jakie?		

5. Z iloma rodzinami małoletnich obywateli państw trzecich przebywających w pieczy zastępczej prowadzona jest praca w kierunku reintegracji?		
z Ukrainy	innej narodowości	jakiej?

6. Czy małoletni obywatele państw trzecich bez opieki przebywają w innych instytucjach na terenie powiatu? Jeżeli tak to w jakich i ile dzieci.				
Dom pomocy społecznej	Zakład opiekuńczo-leczniczy / zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	inne	jakie?

7. Czy małoletni obywatele Polski bez opieki (powierzeni do pieczy zastępczej) przebywają w innych instytucjach na terenie powiatu lub poza nim? Jeżeli tak to w jakich i ile dzieci.				
Dom pomocy społecznej	Zakład opiekuńczo-leczniczy / zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	inne	jakie?

8. Liczba osób, które przed przybyciem do Polski pełniły funkcję rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka, a obecnie nie są ustanowione rodziną zastępczą/rodzinnym domem dziecka według polskiego prawa:		
z Ukrainy	innej narodowości	jakiej?

9. Liczba rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka, które w umowie zadeklarowały gotowość do sprawowania pieczy zastępczej nad małoletnim umieszczonym w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego za zgodą sądu polskiego (zgodnie z odpowiednio Art. 54 ust 3 pkt. 7a i Art. 62 ust. 2 pkt. 6a Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).	
Liczba rodzin	

10. Liczba rodzin zastępczych (wszystkich typów) i rodzinnych domów dziecka, które według Państwa wiedzy są skłonne przyjąć dziecko cudzoziemskie:			
rodziny narodowości polskiej	rodziny narodowości ukraińskiej	rodziny innej narodowości	jakie?

11. Czy Państwa zdaniem na terenie powiatu są rodziny zastępcze lub rodzinne domy dziecka skłonne przyjąć dziecko cudzoziemskie (proszę podać liczbę):			
rodziny narodowości ukraińskiej	z granicy białoruskiej	innej narodowości	jakiej?

12. Liczba wolnych miejsc w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka.	
Liczba wolnych miejsc	

13. Jakie wyzwania dostrzegają Państwo w sytuacji przyjęcia dziecka cudzoziemskiego do pieczy zastępczej?

14. Co mogłoby Państwu pomóc w lepszym przygotowaniu do przyjęcia dziecka cudzoziemskiego do pieczy zastępczej?

unicef | dla każdego dziecka

Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF)
Biuro ds. Reagowania na Potrzeby Uchodźców w Polsce

Lipiec 2026

www.unicef.org/eca/poland

© 2026 UNICEF. Wszelkie prawa zastrzeżone.

COVER PHOTO: © UNICEF/UNI887439/Reklajtis